

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εβδομαδιαίο περιοδικό τέχνης μελέτης και έρευνας

ΤΟΜ. V, ΑΡΙΘ. 85

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. VAN. GENNER

Τὰ καλλιτεχνικά έργα του πρωτοελλαδικού πολιτισμού στη Βόρειο Αφρική.

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΧ

Ο Καζανόβας διανοούμενος και ποιητής.

Γ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ

Ο μισμός του Άργεθ.

R. CARDINE

Ο Πιέρ Λουί και η περιφέρμος Αφροδίτη του.

ARVID JARNETEΪΤ

Μιά αγάπη.

ΑΛ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ

Αυτό το γομάρι ο Μάρος.

ΣΑΒΒΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Το Χρονικό του Παναρέτου.

X...

Ο χριστιανικός θάνατος του Θωμά Μύρα.

Γ. ΨΥΧΑΡΗ

Το Έγκλημα της Λαζαρίνας.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΔΡΑΧ. ΠΕΝΤΕ

JEAN ROSENBOUCH : Κεφάλι παιδιού.

**ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ
KOEHLER & VOLCKMAR A.-G. & CO.
LEIPZIG**

ΠΛΗΡΕΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ. ΕΙΔΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΔΙ' ΟΛΑ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

“Απαντα τὰ ὄργανα φυσικῆς καὶ χημείας.—Συλλογαὶ ζώων, πτηνῶν, ἐντόμων κ.λ.π.—Γεωγραφικοί καὶ ἱστορικοί χάρται εἰς πλουσιωτάτην συλλογὴν.—Εἰκόνες πάσης φύσεως.—Προπλάσματα ἀνθρωπολογίας, ζωολογίας, βοτανικῆς.—Γεωλογικαί, ὄρυκτολογικαὶ καὶ παλαιοντολογικαὶ συλλογαί.—Μηχανήματα προβολῶν καὶ κινηματογράφων, πλουσιωτάτη συλλογὴ πλακῶν καὶ ταινιῶν μορφωτικῶν.—Προπλάσματα καὶ ἐπιστημονικὰ παρασκευάσματα διὰ πανεπιστήμια.—Διδακτικὰ εἶδη δι' ὅλας τὰς ἐπιστήμας: μαθηματικά, γεωγραφία καὶ σχετικοὶ κλάδοι, παγκόσμιος ἱστορία, ἱστορία τῆς τέχνης, μυθολογία, ἀνθρωπολογία, ἕγμεινὴ, μικροσκοπία, ζωολογία, βοτανικὴ, γεωλογία, ὄρυκτολογία, παλαιοντολογία, φυσικὴ, χημεία κ.λ.π.—Εἶδη διδασκαλίας δι' ἐπαγγελματικὰς σχολὰς.—Γεωπονία, σχεδιαγραφία, γυμναστικὴ, ἄσμα καὶ μουσικὴ.

**ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΦΟΙΒΟΣ Β. ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ**

ΤΗΛΕΓΡ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: "ΓΡΑΦΟΤΥΠ.",—ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 61-13

ΟΔΟΣ ΘΗΣΕΩΣ 12Α — ΑΘΗΝΑΙ

**ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΦΕΙΔΙΟΥ 3**

ΤΗΛ. 60-90

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

Διδασκόμενα μαθήματα: Πιάνο, βιολί, βιόλα, βιολοντσέλλο, άρπα, βαθύχορον, πνευστά, τραγουδι, μελοδραματική, δραματική, άπαγγελία, ἱστορία μουσικῆς, μουσική θεωρίας ῥυθμική, ἁρμονία, ἀντίστιξις, σύνθεσις κ.λ.π.

Ἰδιαίτερα προσοχὴ δίδεται εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ πρακτικοῦ διδασκαλείου δι' ἀρχαίους μαθητάς, τὸ ὅποιον ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐφόρων λειτουργεῖ προτύπως.

Διδάσκουν 120 καθ' ἑκάστην καὶ διδάσκαλοι. Τὸ Ἑλληνικὸν Ὁδεῖον πρὸς διάδοσιν τῆς μουσικῆς ἴδουσαν εἰς διάφορα Ἐκπαιδευτήρια Ἀθηνῶν καὶ Περιχώρων 12 Παρορτήματα ὡς καὶ ἐπαρχιακὰ τοιαῦτα ἐν Πειραιεὶ, Κορίνθῳ, Χαλκίδι, Πρακλείῳ (Κορίνθου), Χανίοις, Χίῳ καὶ Βόλῳ.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Τὸ Ἑλληνικὸν Ὁδεῖον ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ κοινῶς διαθέτει:

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ ὈΡΓΑΝΑ καὶ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ
Εἰς πλουσιωτάτην συλλογὴν καὶ τιμὰς ἀσυναγωνίστους

ΠΙΑΝΑ τῶν παγκοσμίου φήμης Ἑρῳσίον: J. Blüthner, Grotrian-Steinweg Neumeyr Soph κ.λ.π. τὰ ὅποια καὶ ἄντιπροσωπεύει.

ΦΥΘΟΓΡΑΦΑ
Εἰς ὅλα τὰ μελέτη. Ἀρτιωτάτης κατασκευῆς καὶ ἐξαιρετικῆς ἀποδόσεως. Πώλησις τοῖς ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ καὶ μὲ ΜΗΝΙΑΙΑΣ ΛΟΣΕΙΣ μὲ μεγάλας εὐκολίας πληρωμῆς.
ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ

Τὸ χρησιμώτερον βιβλίον κάθε οἰκογενείας εἶναι ἡ ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΤΣΕΛΕΜΕΝΤΕ. Εἶναι γραμμένον εἰδικῶς γιὰ τὰ ἑλληνικὰ σπῆτια καὶ περιέχει εἰς 470 σελίδες μὲ 250 εἰκόνες μαγειρικῆ καὶ ζαχαροπλαστικῆ.

Τιμᾶται ὡραῖα δεμένο Δρχ. 135

Ἐκυκλοφόρησαν τὰ διηγήματα τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

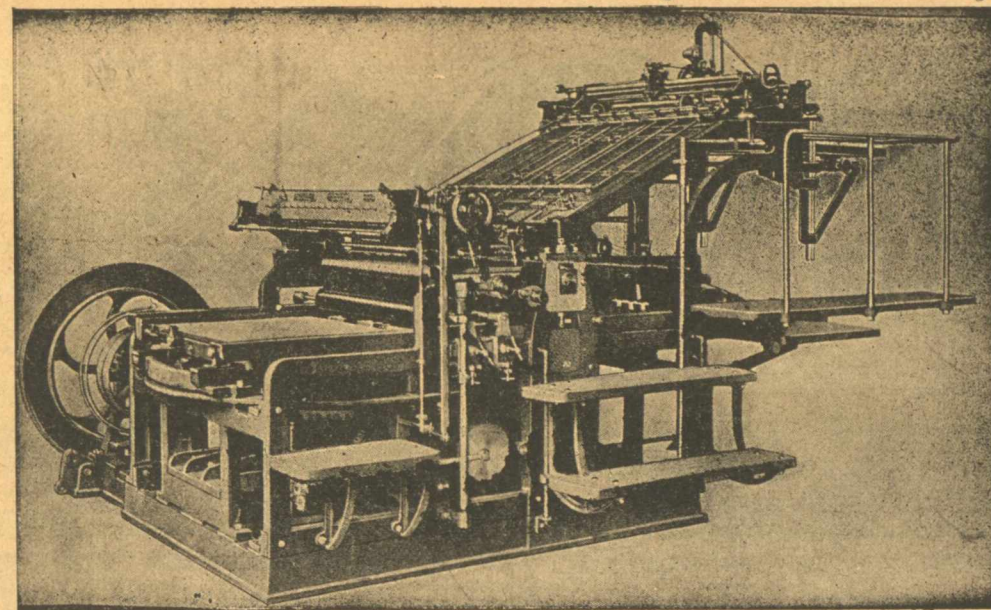
**“ΚΑΥΜΟΙ ΣΤΟ ΓΡΙΠΟΝΗΣΙ,”
ΔΟΝ ΒΡΑΒΕΙΟ**

“ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ,”

Πορτραῖτο: ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ Ε κόνες: Ε. ΦΡΑΚΟΥΛΙΔΗ

Ξυλογραφίαι: Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

ΠΩΛΗΤΑΙ: Εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπώλεια: ΔΡΑΧ. 35

* Ἄνω: Μέγα ταχυπαιστήριον Johannisberg διαστάσεων 80 X 130 κατασκευῆς 1925.

Κάτω: Ταχυπαιστήριον Export, τῶν Ἰταλικῶν ἐργοστασίων Augusta Torino, διαστάσεων 63 X 95, κατασκευῆς 1927.

**“ Π Ο Λ Υ Β Ι Ο Τ Ε Χ Ν Ι Κ Η , , Α . Ε .
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ**

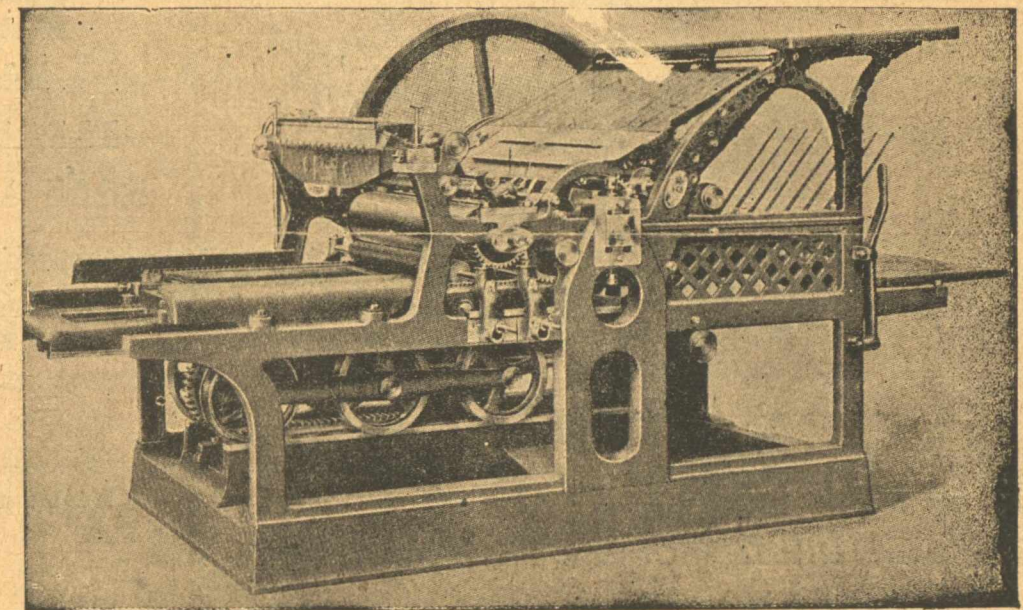
ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΓΕΡ 29

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΑΧΑΡΝΩΝ 244

Ἡ «Πολυβιοτεχνική» ἀποτελεῖ ἀναντιρρήτως μίαν σημαντικὴν πρόοδον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Γραφικῶν Τεχνῶν. Διαθέτουσα τελειότατον καὶ νεώτατον τεχνικὸν ὄργανον, διαθέτουσα εἰδικούς ἀριστα κατηρτισμένους τεχνίτας διὰ κάθε κλάδον, ἢ

μπορεῖ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὰς πλέον δυσκόλους τυπογραφικὰς ἐργασίας ἐντὸς χρονικῶν ὁρίων πολὺ συντομωτέρων ἄλλων παρεμφερῶν ἐπιχειρήσεων, μὲ ἀπόδοσιν τεχνικὴν ἀφαντάστως ἀνωτέραν καὶ τιμὰς ἀληθῶς ἀσυναγωνίστους.

οἰασδήποτε τυπογραφικῆς ἐργασίας. Εἰς τὰς ἐργοστάσιό της λειτουργεῖ ἐπίσης ἄριστον βιβλιοδετεῖον, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνει πᾶσαν βιβλιοδετικὴν ἐργασίαν. Δι' οἰανδήποτε ἐργασίαν σας ζητήσατε τιμὰς καὶ ἀπὸ τῆς «Πολυβιοτεχνικῆς»

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΒΕΡΝΙΚΙΑ
ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ
ΑΛΟΙΦΑΙ
ΔΙΑ
ΠΑΤΩΜΑΤΑ
ΜΟΥΣΑΜΑΔΕΣ
ΕΠΙΠΛΑ

Είναι άνωτέρα πάσης Εύρωπαϊκής μάρκας επειδή αι Έλληνικαι πρώται ύλαι από τας όποιας αποτελούνται—κηρός μελίτσης και τερεβινθέλαιον—είναι αι άνώτεροι και άγνότεροι του κόσμου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ

ΜΑΡΚΟ

ΤΟ ΚΑΛΙΤΕΡΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΚΡΑΣΙ
ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ ΣΤΟΑ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 6

ΑΡΙΘ. ΤΗΛ. 66 - 74

“Ο,τι κατώρδωσε να έωιτόχη η νεωτέρα χημεία συγκεντρούται εις τα Άγγρικα Φίλμς

“RAJAR,,

Μερίστη ταχύτης
Σωροτάτη άωόδοσις
Πλουσία έμουσιών

Εās τὰ αροσφέρομεν με έγγύησιν.

Α. ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΣ, Φωτογραφικά, Όπτικά
Σταδίου 58 β’.

Γ. ΚΑΓΚΕΤΣΩΦ, Φωτογραφικά, Όπτικά
Πανεπιστημίου 32 Α’.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κ. ΚΑΤΣΑΡΗΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46

Η ΝΟΙΚΟΚΥΡΑ

ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ

ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗ

ΚΑΛΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Είναι το νεώτατο βιβλίο
το άπαραίτητο για κάθε
Νοικοκυρά.

Πωλείται άδειον Δρ. 250
δεμένο » 275

Έκδοσις Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Σταδίου 48 - Α Θ Η Ν Α Ι

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ' ΤΟΜΟΣ Γ'. ΑΡΙΘ. 85
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Έτησία Δρ. 200
Έξάμηνος » 100
Τρίμηνος » 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΙΧΝΗ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΕΛΛΑΔΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΑΦΡΙΚΗ

[Άρθρο του Α. Van Genep, διευθυντού της
«Επιθεωρήσεως Έθνογραφίας και Κοινωνιολογίας»].

πό τον καιρό που οι άπαδοι του Ισλαμισμού κατέκτησαν τη Βόρειο Αφρική και οι Μουσουλμάνοι άναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν και τα τελευταία τους προπύργια στην Εύρώπη, ή Μεσόγειος έγινε ένα φράγμα που χώριζε τον ευρωπαϊκό πολιτισμό μας από ένα πολιτισμό, τον οποίο συνήθισαμε ν' άποκαλούμε «μουσουλμανικό» ή ανατολικό. Στην αρχαιότητα όμως, ή Μεσόγειος ήταν μια άπλη λίμνη, της όποις οι κάτοικοι, που έμεναν στις διάφορες όχθες της, βρισκότανε σε διαρκή ανταλλαγή ιδεών, τεχνών, βιομηχανιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο πολιτισμός ήταν περίπου ο ίδιος τόσο στην Ισπανία όσο και στην Παλαιστίνη.

Και ο πολιτισμός αυτός βοηθούσε μάλλον στην ένωση παρά στη διάσπαση μεταξύ των διαφορετικών κρατών που έβρέχοντο από τα νερά της Μεσογείου. Και σήμερα ακόμα, ύστερ' από την κατάκτηση του Άλγερίου και την οργάνωση των μεγάλων ατμοπλοϊκών συγκοινωνιών, μάς είναι πολύ δύσκολο να καταλάβουμε πόσο σταθερή και πραγματική ήταν, τότε, ή ένότητα της δράσεως και των τά-

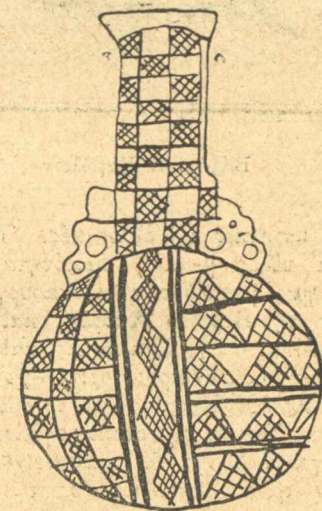
σεων μεταξύ λαών που τους χώριζαν μεγάλες φυλετικές, εθνικές και θρησκευτικές διαφορές.

Οι άνακαλύψεις που έγιναν στην Κρήτη, στην Κύπρο και στα νησιά

ρούμε να καταλάβουμε πόσο στενή ήταν ή αντίληψη των ιστορικών του ΙΘ' αιώνος, οι όποιοι μόλις πατούσανε σε μια γεωγραφική περιοχή που δεν μπορούσαν να συαχτίσουν την ιστορία της με γεγονότα θετικά εξακριβωμένα, έσπευδαν άμέσως να υποστηρίξουν ότι χρωστούσε την εθιμεία της και την καλλιτεχνική της άνθιση στις συναλλαγές που είχε με τους Φοίνικες. Πραγματικώς όμως υπήρχαν και πολλοί άλλοι λαοί που συνετέλεσαν στην ανάπτυξη του πνευματικού πολιτισμού (culture) και τα έκπολιτιστικά ρεύματα της εποχής εκείνης ήσαν πολλά περισσότερα απ' όσα φαντάζονται ώρισμένοι ιστορικοί.

Πολλάπλά λοιπόν και πολυσύνθετα είναι τα προβλήματα που παρουσιάζονται σήμερα στον ιστοριογράφο, στον αρχαιολόγο, στον έθνογράφο. Το πρόβλημα που καταπιάστηκα να λύσω είναι εξαιρετικά πολύπλοκο, γιατί είναι δύσκολο να ξεχωρίση κανείς τα διάφορα στρώματα πολιτισμού που επεκάθισαν στη Βόρειο Αφρική δια μέσου των αιώνων.

Μπορείτε να βρήτε εκεί άπειρα ντολμέν, διάφορες παραστάσεις χαραγμένες μ' άχμητρα έργαλεία πάνω σε βράχους και συνοδευόμενες από Βερβερικές επιγραφές, έρείπια

Κυπριακό άγγείο

του Αιγαίου πριν από δεκαπέντε περίπου χρόνια, προσέφεραν άπρόοπτα στοιχεία και πολύτιμες πληροφορίες για την κατανόηση των σχέσεων που υπήρχαν άλλοτε μεταξύ των λαών της Μεσογείου. Σήμερα μόλις μπο-

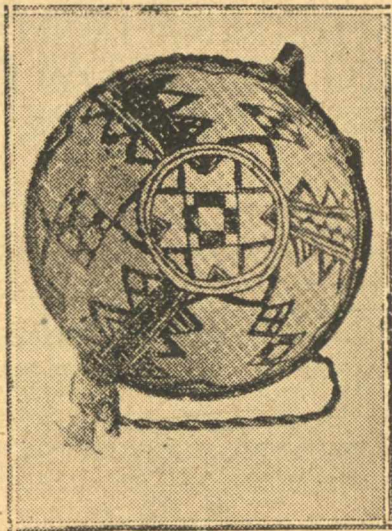
φοινικικά και καρχηδονικά και ρωμαϊκά και βυζαντινά. Μπορείτε επίσης να ανακαλύψετε στη χώρα αυτή ίχνη ανατολικής επιδράσεως, ιδίως μεσοποταμειακής και περσικής, ακόμα και τουρκικής — και ισπανομαυριτανικής. Η Βόρειος Αφρική είναι σήμερα ένα σταυροδρόμι στο οποίο έσμιζαν, και συνταίριαζαν σσφά και άρμονικά, όλοι σχεδόν οι πολιτισμοί του κόσμου. Για να μπορέσει λοιπόν ο μελετητής να ξεχωρίσει κάτι μέσα από αυτό το σύμπλεγμα, είναι ανάγκη να «άπομονώσει» πρώτα τα βασικά γνωρίσματα κάθε πολιτισμού και κατόπι να συγκρίνει τις μεταβολές που υπέστη δια μέσου των αιώνων. Πρέπει να μελετήσει, με την αγάπη του καλλιτέχνη και με την έμβριθεια του σοφού, και το σπίτι, και την ένδυμασία, και την την κεραμική, και τη σιδηρουργία, και την κατεργασία του δέρματος.

Από όλα αυτά τα στοιχεία, εκείνο που άποτελεί για τον επιστήμονα αντικείμενο σοβαρώτερας και σταθερώτερας μελέτης είναι ή κεραμική. Κατόπιν των έπιτυχών ανασκαφών που έγινοντο, είναι εύκολο να καθορισθί ή του δείνα ή του τάδε τύπου άγγείων. Εξάλλου ή κεραμική είναι μέχρι σήμερα πολύ διαδεδομένη στα παράλια της Βορείου Αφρικής. Οι γυναίκες των Καβύλων, των Κρουμίρων, των Ριφφανών και των Βερβέρων του Ατλαντος τδ έχουν δουλειά να κατασκευάζουν τσανάκια, άγγεζα, γαβάθες, προς χρήση των οικιακών αναγκών κάθε φυλής. Τα είδη αυτά δέν πουλιούνται, δέν μεταβιβάζονται σε άλλες φυλές.

Ο τρόπος κατασκευής των άγγείων αυτών είναι, και σήμερα ακόμα, καταπληκτικά πρωτόγονος. Η λέξη φούρνος είναι άγνωστη εκεί κάτω. Όταν οι γυναίκες θέλουν να ψήσουν τα κεραμουργήματά τους, τα βγάζουν στο υπαίθρο και τα σκεπάζουν με ξερά κλαδιά που τους βάζουν ύστερα φωτιά. Τα μέσα αυτά είναι, καθώς βλέπετε, κάτι περισσότερο και από άρχεγονα. Μας μεταφέρουν στα πρώτα χρόνια της ιστορίας του πολιτισμού, σ' ένα στάδιο από τδ όποιο περάσανε αναγκαστικά και ή Κρήτη, και τδ νησιά, και ή Ελλάδα, καθώς φαίνεται από τδ κρητικά άγγεζα ή την έλληνική αρχαϊκή κεραμική.

Όσον άφορα τδ σχήματα των άγγείων, είναι άξιο μελέτης τδ γεγονός ότι τα κεραμουργήματα της

Βορείου Αφρικής μοιάζουν καταπληκτικά με τδ προϊόντα της κεραμικής τέχνης του Πρωτοελλαδικού πολιτισμού. Στο Σουμαί της Β. Αφρικής, λόγω χάρη, όλες οι φυλές χρησιμοποιούν μιá ύδρϊα από κοκινόχρωμα που είναι όμοια κι άπαράλλακτη όχι μόνο με τις ύδρϊες που βρήκε ο Σλήγμαν στο Ισαρλίκ, στην αρχαία Τροία, αλλά και με τδ νεολιθικά κεραμουργήματα της Κεντρικής Ευρώπης, χρονολογούμενα δεπέντε—έικοσι αιώνας προ Χριστού. Οι μεγάλες ύδρϊες με τέσσαρες λαβές, που χρησιμοποιούν σήμερα οι Καβύλοι, μπορούν να θεωρηθούν και ως νεολιθικές χάρη στο σχήμα των—ένώ άλλες ύδρϊες, με δυό λαβές, δέν παραλλάζουν καθόλου από

Βάζο των Καβύλων

της κρητικής και έλληνικής. Υπάρχει τέλος μεγάλη όμοιότητα στο σχήμα μεταξύ των κεραμουργημάτων της Βορείου Αφρικής και της Σικελίας, της Καμπανίας και της Τυρρήνης των προϊστορικών χρόνων.

Ας εξετάσουμε τώρα τδ σοβαρώτατο ζήτημα της διακοσμήσεως των άγγείων. Έχει πλέον άποδειχθί ότι τον τρόπο διακοσμήσεως των άγγείων τδν έμαθαν οι κάτοικοι της Βορείου Αφρικής κατά τδ 1800 π. Χ. από διαφόρους ταξιδιώτες που είχαν γνωρίσει τους πολιτισμούς, οι όποιοι άνθούσανε την εποχή εκείνη στην Κρήτη, στην Κύπρο και στη Παλαιστίνη. Στη διακόσμηση των άγγείων μετεχειρίζοντο, και οι Αφρικανοί και οι Μεσογειακοί λαοί,

τδ ίδια τεχνικά μέσα: ένα είδος λεπτού πινέλλου που χάραζε διάφορες ίσοπαχείς γραμμές. Στα σχέδια αυτά δέν βλέπετε ούτε κύκλους, ούτε κυματιστές γραμμές, ούτε μαιάνδρους—στοιχεία που χαρακτηρίζουν τδ διάκοσμο του μυκηναϊκού λεγομένου πολιτισμού, αλλά μονάχα ένα σύμπλεγμα τριγώνων και ρόμβων, συνδεδεμένων δια παραλλήλων γραμμών.

Φθάνει να συγκρίνουμε την εικόνα 1 — διακοσμητική έργασία των Καβύλων — με την εικόνα αριθ. 2 — ένα άγγεϊο της Κύπρου — για να πεισθούμε ότι ή επίδραση της μεσογειακής τέχνης στην Βόρειο Αφρική υπήρξε σημαντική και μεγάλη.

Αν εξακολουθήσουμε την έρευνα, ξεκινώντας από αυτή την άφετηρία, θα δούμε ότι ο ιδιαίτερος αυτός τρόπος διακοσμήσεως, ο όποιος ήτο παντού άγνωστος στη νεολιθική εποχή, ο όποιος πουθενά δέν συναντάται στην κεντρική Ευρώπη και ο όποιος άντεκατεστάθη, στην Κρήτη και στην Κύπρο από τδ μυκηναϊκή διακοσμητική (με τους μαιάνδρους, τάνθemia κ. ά.) ήταν διαδεδομένος στην Παλαιστίνη για κάμποσους αιώνες και ότι άποτελεί μάλιστα ένα από τδ τυπικά στοιχεία μιās περιόδου ένδς ειδικού πολιτισμού, του λεγομένου Αιγαιοκρητικού ή Πρωτοελλαδικού, πολύ προγενεστέρου του φοινικικού πολιτισμού.

Αλλά και πολλές άλλες όμοιότητες μας αναγκάζουν να παραδεχθούμε ότι, σε μιá ώρισιμένη ιστορική περίοδο, υπήρχε ένας γενικός πολιτισμός τόσο στη Μεσόγειο, που έγινε άργότερα Έλληνική, όσο και στις Ασιατικές περιοχές που τις κατέκτησαν άργότερα οι Φοίνικες.

Μερικοί φίλοι μου μου πιστοποίησαν ότι στη Συρία, στα όρη του Λιθάνου, και σε ώρισιμένες μακρινές περιφέρειες της Ελλάδος εξακολουθούν μέχρι σήμερα να κατασκευάζουν χωρίς έργαλεία, και χωρίς να τδ ψήνουν σε ειδικούς φούρνους, διάφορα αρχαϊκά κεραμουργήματα, διακοσμημένα με τρίγωνα, με ρόμβους και με παράλληλες γραμμές.

Είναι όμως άναμφισβήτητο ότι τδ σημερινά καβυλικά κεραμουργήματα είναι τδ τελευταία ίχνη μιās πρωτόγονου βιομηχανίας και μιās αρχαϊκής διακοσμητικής τέχνης, που χαρακτηρίζουν την προμυκηναϊκή περίοδο της ανατολικής Μεσογείου.

A. VAN. GENNEP

ΣΤΕΦΑΝΤΣΒΑΪΧ
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ

Ο ΔΙΑΝΟΥΜΕΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

«Λέγεται πως είναι μορφωμένος, αλλά πως κατέχει και την καβάλα, πως πήγε στην Αγγλία και την Γαλλία, πως άπάτησε ευγενείς κυρίες και κυρίες, γιατί πάντοτε συνείθιζε να ζή εις βάρος των άλλων και να εξαπατά τους εύπιστους. Όταν κανείς ξέρη καλά αυτόν τον Καζανόβα, βρίσκει ότι συνδυάζει επίφοβα την άπιστία, τδ ψέμμα, την πολυτέλεια και τδ φιληθονία».

(Απόρρητος άναφορά της Γερμ. Έξετάσεως της Βενετίας).

όπως άλλοτε για τδν Ούλενσπγγελ, και δέν θα μπορούσε να ζήσει χωρίς την παράδοξη χαρά της προσωπίδος και της άπάτης. Έκατό φορές βρίσκει την εύκαιρία να άρχισή ένα τίμιο έπάγγελμα, να έχη μιá καλή θέση, αλλά κανείς πειρασμός δέν μπορεί να τδν συγκρατήσει, να τδν έγκλιματίσει στην μικροαστική ζωή. Δώστε του εκατομμύρια, προσφέρετε του θέσεις και αξιώματα, δέν θα τδ δεχθί, προτιμώνται πάντοτε να επανέλθι στο στοιχείο του—χωρίς πατρίδα και με έλαφρά φτερά.

Έτσι έχει τδ δικαίωμα να διακριθί κάπως από τους άλλους άπατεώνες, γιατί ποτέ δέν τδν ώδηγησε ή μονοτονία στην άπάτη, αλλά ή διάθεσις, και δεύτερον, δέν προήρχετο σάν τδν Καλλόστρο από ένα άθλιο χωρικόσπιτο, ούτε σάν τδν κόμητα Σαιν Ζερταίρ από ένα ινκόβνιτο, που δέν μαρτυρεί τίποτα καλό.

Η ο κογένεια του Καζανόβα

Ο Καζανόβα πάντως ήταν από άρκετά καλή οικογένεια ή μητέρα του, ή «Μπουραβέλα», είναι μιá διάσημος αιδός που έχειροκορήθηκε σ' όλα τα μελοδράματα της Ευρώπης και που πέθανε μάλιστα ως οικότροφος του Βασιλικού Θεάτρου της Δρέσδης. Τδ όνομα τδν άδελφού του, τδ Φραντζέσκο, βρίσκεται σε κάθε ιστορία της τέχνης, γιατί ήταν ένας από τους πιό διασημούς μαθητάς του «θείου» Ραφαήλ Μέγγς και τώρα ακόμη βλέπει κανείς τις μεγάλες του πολεμικές μηχανές σε όλα τα μουσεια. Όλοι οι συγγενείς του είχαν ήθικώτατα έπαγγέλματα: είναι δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, ιερείς. Βλέπει κανείς ότι ο Καζανόβας δέν προέρχεται από τδ κατώτερα κοινωνικά στρώματα, αλλά από τους ίδιους καλλιτεχνικούς κύκλους με τδν Μόζαρτ και τδν Μπετόβεν.

Όπως και αυτοί, διδάσκει τις κλασσικές και τις ζώσες γλώσσες: παρ' όλες τις υπερβολές του και την πρόωγη γνωριμία του με τδ γυναίκα, με τδ ζωηρή εύφνία του μαθαίνει τελείως τδ λατινικά, τδ έλληνικά, τδ γαλλικά, τδ βραβικά και λίγο τδ Ισπανικά και τδ άγγλικά. Μόνο τδ γερμανικά δέν κατορθώνει να μάθι ούτε σε

τριάντα χρόνια. Είναι ικανώτατος στα μαθηματικά όπως και στη φιλοσοφία: σάν θεολόγος, βγάνει τδ πρώτο του κήρυγμα, σε μιá ένετική εκκλησία, σε ήλικία δεκαέξη ετών και κερδίζει επί ένα χρόνο τδ ψωμί του ως μουσικός στο θέατρο Σάν Σαμουέλε. Τδ δίπλωμα νομικής σχολής της Πάντοβας, που καθώς λέει πήρε σε ήλικία δεκαοκτώ ετών, δέν ξέρει κανείς αν ήταν αληθινό ή όχι. Πάντως έμαθε πολ-

λά πράγματα από κείνα που διδάσκονται στο Πανεπιστήμιο, γιατί ξέρει καλά τδ χημεία, την Ιατρική, την ιστορία, τδ φιλοσοφία, τδ φιλολογία και κυρίως τις σκοτεινότερες έπιστήμες, τδν άστρονομία και τδν άλχημεία. Εξ άλλου ο ώραιος και ζωηρός νέος διακρίνεται σε όλα, στο χορό, στην όπλομαχία, στην κολυμβητική και στα χαρτιά σάν τδν καλύτερον ευγενή και αν στις πολυάριθμες αυτές γνώσεις προσθέσουμε τδν εξαιρετική του μνήμη, πού, σ' ένα στάδιο έβδομητά ετών, δέν λημονεί καμμία φυσιογνωμία, δέν άφίνει να εξαλειφθί τίποτα από ό,τι άκουσε, έδιάβασε, έλεγε ή είδε, όλα αυτά άποτελούν άνώτερα πνευματικά έφοδια που καθιστούν τδν Καζανόβα έπιστήμονα σχεδόν, ποιητή σχεδόν, φιλόσοφο σχεδόν, ευγενή σχεδόν.

Ναι, αλλά σχεδόν, και τδ «σχεδόν» αυτό μαρτυρεί τδ κενόν που υπάρχει στα πολυάριθμα ταλέντα του Καζανόβα. Είναι ποιητής, αλλά όχι τέλειος ποιητής: είναι κλέφτης, μιá έπαγγελματίας κλέφτης. Έγγίζει τδ άνώτερα διανοητικά έπίπεδα, έγγίζει και τδ κάτεργα, αλλά δέν είναι τέλειος σε κανένα τάλαντο, σε κανένα έπάγγελμα. Τέλειος έρασιτέχνης, ξέρει πολλά πράγματα σε όλες τις τέχνες και όλες τις έπιστήμες, ξέρει μάλιστα τόσα, που δύσκολα τδ πιστεύει κανείς: ένα μόνο μικρό πρᾶγμα τδν λείπει για να γίνη παραγωγικός: ή θέληση, ή άποφασιστικότητα κι ή ύπομονή. Αν μελετούσε σοβαρά ένα χρόνο, δε θαύρισκε κανείς καλύτερον νομικόν, έξυπνότερον ιστορικόν: θα μπορούσε να γίνη καθηγητής σ' οποιαδήποτε έπιστήμη, αλλά ο Καζανόβας δε στράφεται σε καμμία δουλειά: άποστρέφεται τδ σοβαρά πράγματα και τδν κανονική ζωή.

Δέν θέλει να είναι τίποτα, τδ άρκεί να φαίνεται πως είναι όλα: ή έμφάνισις έξαπατά τους ανθρώπους και ή άπάτη είναι ή πιό εύχάριστη δουλειά. Ξέρει πως για να γελήσει κανείς έναν τρελλόν, δέν χρειάζεται πολύ έπιστημονικόν βάθος: όσοδήποτε ατελώς και να ξέρη ένα πρᾶγμα δέν δειλιάζει. Θέσατε στδν Καζανόβα όποιοδήποτε πρόβλημα, ποτέ δέν θα όμολογήσει ότι είναι άρχαριος: θα πάρη άμέσως ύφος σοβαρό και συγκαταβατικό.

Στό Παρίσι ο καρδινάλιος Μπερνί τον ρώτησε αν ήξερε καθόλου την οργάνωση της Λοταρίας. Φυσικά, δεν είχε ιδέα απ' αυτήν, αλλά, φυσικότητα επίσης, άπαντά σοβαρά ότι ξέρε, και μπροστά σε μία επιτροπή αναπτύσσει τα οικονομολογικά του σχέδια. σάν να ήταν έμπειρος από τα τραπεζικά. Στη Βαλέντσια επιθυμεί κάποιος ένα κείμενο για 'Ιταλική όπερα: ο Καζανόβα συνθέτει άμέσως ένα. 'Αν του ζητούσαν να συνθέσει ένα μουσικό κομμάτι, ασφαλώς θα τα κατάφερνε. Στην αυτοκράτειρα της Ρωσίας παρουσιάζεται ως άναμφορτής του ήμερολογίου και σοφός άστρονόμος' στην Κουρλανδία επιθεωρεί τα όρυχεία' στην 'Ενετική Δημοκρατία παρουσιάζεται ως χημικός και συνιστά μία άλλη μέθοδο βαφής του μεταξιού' στην 'Ισπανία παρουσιάζεται ως άγρονόμος και συμβουλεύει τον αυτοκράτορα 'Ιωσήφ τον Β' πώς να καταπολεμήσει την τοκογλυφία. Φτιάχνει για τη δούκισσα 'Υφρέ το δέντρο της 'Αρτέμιδος' στο σπίτι της Κα Ρουμάν άνοίγει ένα χρηματοκιβώτιο με το κλειδί του Σολωμώντος' άγοράζει μετοχές για λογαριασμό της Γαλλικής Κυβερνήσεως' στο 'Αουγκσμουργ, παριστάνει τον πρεσβευτή της Πορτογαλλίας. Στη Γαλλία είναι άλλοτε πρεσβευτής και άλλοτε προμηθευτής του Παρ-ώ-Σέρ του βασιλέως' στην Τερζέστη γράφει την ιστορία του βασιλέως της Πολωνίας και μεταφράζει την 'Ιλιάδα. Με άλλα λόγια, χωρίς να έχει καμμία εργασία, κάνει όλες τις δουλειές.

Ο Καζανόβας έγκυκλοπαιδικός

'Αν κυττάξω κανείς τον κατάλογο των συγγραμάτων του, νομίζει πως έχει να κάνει με ένα πνεύμα έγκυκλοπαιδικό, με έναν καινούργιον Λέιμπνιτς. 'Εδώ βλέπει κανείς ένα μεγάλο μυθιστόρημα, εκεί την όπερα 'Οδυσσεύς και Κίρκη' άλλου ένα δοκίμιον επί του διπλασιασμού του κύβου ή έναν πολιτικόν διάλογον με τον Ροβεσπιέρο' και αν κανείς του ζητούσε να αποδείξει θεωρητικώς την ύπαρξη του Θεού ή να συνθέσει έναν δνμον στην εγκράτεια, δεν θα δίσταζε ούτε λεπτό.

Πάντως, τί χαρίσματα έχει! 'Αν τα εφάρμοζε όπουδήποτε, στην τέχνη, στην έπιστήμη, στη διπλωματία, θα έδιναν θαυμάσια αποτελέσματα. 'Αλλά ο Καζανόβας δαπανά το ταλέντο του σε άσημαντα πράγματα, και αυτός, που θα μπορούσε να γίνει το πάν, προτιμά να μη είναι τίποτα, τίποτα. 'Η έλευθερία, ή ανεξαρτησία, του δίνουν άσυγκριτως μεγαλύτερη εύτυχία από την τακτική ζωή. 'Η ιδέα να εγκατασταθώ κάπου μου ήταν πάντοτε άποκροστική, και μία κανονική ζωή μου φάνηκε πάντοτε άφύσικη'.

Δεν μπορεί να εξακολουθήσει πολλν καιρό μία δουλειά' ούτε βιομήχανος μπορεί να μείνει, ούτε παίκτης βιολιού, ούτε συγγραφέας. Μόλις άρχίζει μία δουλειά την άφίνει. 'Η πραγματική του δουλειά είναι, το αντίλαμπάνεται, να μη έχει καμμία δουλειά, να δοκιμάζει όμως επιπόλαια όλες τις δουλειές και όλες τις έπιστήμες. Γιατί τάχα να βρει μία μόνιμη δουλειά; Δεν θέλει να

έχει τίποτα, ούτε να διατηρήσει τίποτα, ούτε να κατέχει τίποτα.

'Η τύχη παρουσιάζει διαρκώς καινούργιες εκπλήξεις στον Καζανόβα και για να της μείνη πιστός δεν συγκρατείται από κανένα δεσμό, αλλά ποθεί διαρκώς την έλευθερία. 'Μεγαλειτέρως μου θησαυρός είναι, λέει υπερήφανα, πώς είμαι κύριος του έαυτού μου και δεν φοβόμαι τη δυστυχία'. 'Εμβλημα που έκτιμα περισσότερο από ό,τι τον ψεύτικο τίτλο του ίππότη Ζάινγκλαντ. Δεν ενδιαφέρεται τί θα πούν οι άλλοι γι' αυτόν' υπερηφά τα ήθικα έμπόδια.

Χαίρεται την όρμη, την κίνηση, άποστρέφεται την άνάπαυση και την τεμπελιά' εξ αιτίας του έλαφρού και χωρίς τύψεις τρόπου με τον οποίο παρακάμπτει όλα τα έμπόδια, οι τίμιοι άνθρωποι, που έχουν την ίδια άσχολία, του φαίνονται γελοίοι: δεν του κάνουν εντύπωση ούτε οι λοχαγοί που υποτάσσονται ταπεινά στον στρατηγό τους, ούτε οι έπιστήμονες, τα σκουλήκια αυτά που τρώνε χαρτί, χαρτί, χαρτί, βιβλία, ούτε οι τραπεζίτες που κάθονται με άγωνία πάνω σε σάκκους με χρυσάφι και φυλάν άνήσυχoi το χρηματοκιβώτιό τους' καμμία χώρα, καμμία στολή δεν τον έλκει. Καμμία γυναίκα δεν μπορεί να τον συγκρατήσει στα χέρια της, κανέναν βασιληάς στο κράτος του, κανένα έπάγγελμα στη μονοτονία του: προτιμά ναριπονιδνυνέση τη ζωή του, παρά να πλήξει. 'Ο,τι λάμπει και σφύζει, στο θερμό και σφριγη-

λό αυτό σωμα, πετά πάντοτε μπροστά στην Τύχη, τη θεά του παιγνιδιού και της άλλαγής' γι' αυτό ποτέ ή ζωή του δεν θα πάρη ώρισμένη μορφή. Πότε συνναστρέφεται βασιλείς, πότε βρίσκεται στη φυλακή, πότε πέφτει, πότε ανεβαίνει πάλι στους άνωτερους κύκλους, πάντα όμως ολο θάρρος και βεβαιότητα.

'Αλήθεια, το θάρρος είναι όλη ή τέχνη του Καζανόβα, το χάρισμα των χαρισμάτων: δεν εξασφαλίζει τίποτε, ριπονκινδυνεύει διαρκώς τη ζωή του, αλλά ή τύχη αγαπά τους τολμηρούς που την προκαλούν. Δίνει στους τολμηρούς περισσότερα απ' ό,τι στους έργατικούς, στους θαρραλέους, περισσότερα απ' ό,τι στους ύπομονητικούς' δίνει περισσότερα στον άνθρωπο αυτόν απ' ό,τι δίνει σε κάθε άλλον. Τον πηγαίνει παντού, τον οδηγεί στα ύψη και τον γκρεμίζει πάλι από κεί. Τον γαργαλά με τα πάθη και τον κοροϊδεύει τη στιγμή της πραγματοποίησεως' ποτέ όμως δεν τον εγκαταλείπει και δεν τον άφίνει πού πλήξη' ακούραστη πάντοτε, βρίσκει και έπινοεί, για τον άνθρωπον αυτόν, μία καινούργια περιπέτεια και έναν καινούργιον κίνδυνο. 'Ετσι, ή ζωή αυτή άπλώνεται, χρωματίζεται, γίνεται πλουσία όσο καμμία άλλη' και άπλωσ έπειδή την διηγείται, εκείνος που ποτέ δεν ήθέλησε να γίνει κάτι, γίνεται ένας από τους πιδ άσύγκριτους ποιητάς της, όχι επειδή αυτός θέλει, άλλ' επειδή το ήθέλησε αυτή.

ΣΤΙΧΟΙ

VII

Κρούψε, φτωχέ, τη θλίψη σου βαθεία μες στην ψυχή σου και μάθε το από σήμερα μονάχος να υπομένεις, αφού δέ βρίσκει φιλικόν αντίλαλο ή φωνή σου κι' ακόμα δεν εφάνηκεν εκείνη που προσμένεις.

Περόφανα και θλιβερά κλεισμένος στη σιωπή σου, μη δείχνεις τη θανατερή πληγή σου σε κανένα' μες στον αιώγιο πόνο σου για πάντα λησμονήσου και φύλαξε τα πιδ όμορφα τραγοόδια σου για σένα.

VIII

Μοιράζω την άγάπη μου στο καθειλ τριγύρου και στους άνέμους άσκοπα σκοπίζω την ψυχή μου, κι' αφού μου εδόθη να χαρώ την όμορφιά του όνειρου, τώρα κυττάζω άδιάφορος να χάνεται ή ζωή μου.

Τίποτα εδω περισσότερο να βρω δέ θα μπορέσω, μα δέ θα παραπονεθώ ποιές ωστόσο, μούσα, για το χαμένο μου καιρό, μηδè κι' όταν θα πέσω χωρίς να ξέρω αν κέρδισα τη δάφνη που έποθοόσα.

IX

Στην ίδια πάντα συλλογή μονάχο εδω στα ξένα, μ' ήρρε καθώς τόσες φορές και φέτος ό χειμώνας' τίποτα πια δεν έχω εγώ να ελπίζω από κανένα κι' είναι απ' τους άλλους πιδ σκληρός ό τωρινός άγώνας.

Γίνε σάν πριν άτάραχη, καρδιά μου, να υπομένεις όλες μαζί τις σφοδρές που θα σε βρούνε πάλι, ή κάμε κάλλιο απ' την κρυφή φλόγα που εντός σου κλείνεις να ξεπηδήσει μονομιάς, μα άγλαμπή μεγάλη.

Κλείσε καλά τα μάτια σου!... Βάλε και τα χέρια σου μπροστά.. Καλά!... 'Ετσι μπράβο! Και με το «τρία».

Μονάχη, με το σκανταλιάρικο χαμογέλιο της στά χείλη, του πήρε τα χέρια και τάβαλε στα μάτια του μπροστά, άφου τον πρόσταξε πρώτα να τά κλείσει. Κι' αυτός άφηνόταν να τον μεταχειστη κατά πώς ήθελε. Προθύμος ήταν, αν του ζητούσε, και στη γής άκόμα να πέση για να διαβή από πάνω του, ταπεινό σκαλοπάτι να γίνονταν για ν' άνέβη!

Φτάνει να τότελε κείνη, να του το πρόσταζε. 'Α! και που να φανταζότανε με πόση του χαρά, με πόση προθυμία και εύχρηστηση θάσπευδε να συμμορφωθή με τη θέλησή της, να της κάμη το χατήρι—το καλύτερο της έστω!

Κυρά του, μαθές, δεν ήταν; Του άφέντη του και της κυράς του μουσκo-ναθρεμμένη κόρη; Και μονάκριβη;

Ναι, μα γι' αυτόν ήτανε και κάτι άλλο... 'Ακούστε: «Μιά φορά ήταν κάποιον πριγκηπόπουλο και μία φτωχεια, πανώρη κόρη — ή μα μικρή βασιλοπούλα κι' ένας βοσκός...».

Τό ίδιο κάνει! «Μιά μικρή βασιλοπούλα» λοιπόν ήτανε, για τον 'Αργύρη, ή Μαρούσα, και ώρα στεκότανε μπροστά της κοιτώντας, χαμηλά, τις μύτες απ' τα χαλασμένα του ποδέματα.

Θολές, σκοτουριασμένες, όμοιες μ' άντάρα που ή παραμικρή πνοή την άνεβάζει και τη σκορπά και τη μαζώνχει και την άνεμίζει ξανά, ήταν κι' οι σκέψεις του... Κάτι γλυκό κι' όδριστο του σγαργαλούσε περιγύρα την καρδιά...

— Αύριο, που θάνα κλειστό το μαγαζί, και θάχουν πάει στην εκκλησιά ή μάνα κι' ό πατέρας, σε θέλω — άκούς; Θάρτης; Νάρτης δίχως άλλο!

— Θάρτω! ψυθίρισε κείνος ό καφερός.

Κι' όλη τη νύχτα που άκολούθησε δέ σφάλιζε το μάτι του. Μπρός—πίσω πήγαινε ό λογισμός του. Σά μανιασμένο άτι ηηδοόσε το κάθε μπόδιο άλλες φορές, κι' άλλότες έστεκε, δειλιασμένος κι' απ' το παραμυθρό...

— Στοιχηματίζω πως άπόψε δεν κοιμήθηκε! τούπε, μ' ένα παιζόγελο, ως τον ειδη το πρωί με μάτια κόκκινα και πρισμένα.

— Που θα πάμε; την άρώτησε κομπάζοντας.

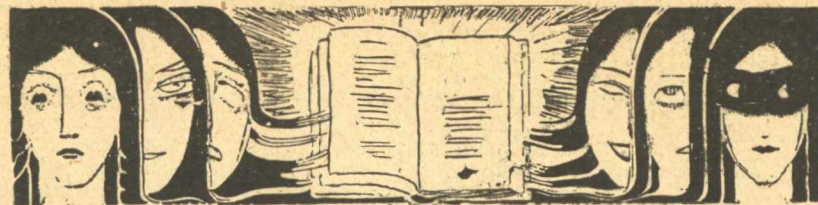
— Να πνιγούμε! Χαχά! Σ' άρρείς;

Πήγαινε μπροστά, ξανοίγοντας τα σπαθοζόρταρα και τα βουβλα και παραμερίζοντας τις καλάμιες.

Του ξαναμίλησε:

— Με είδες, λοιπόν, στ' όνειρό σου; Και πώς; Στ' άλογο άπάνω; Μέσα στη βάρκα ή...

Και έξέπασε σ' έν' άσθματικό γέλιο. — Ξέρεις κούμπι; τον ρωτάει ρω-

Γ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ

Ο ΜΙΣΕΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

τάει και πάλι σε λίγο.

— Λίγο...

— 'Εδω! ξεφώνισε άξαφνα κείνη, και στάθηκε, κεί που το ποτάμι χυνόταν, άπαλά στη θάλασσα. Ρηχά ήταν εκεί το νερά. 'Από ψηλότερα το ρέμα ήρέμιζε κι' ή φόρα του κοβόταν.

Μιά λουρίδα γής, κολλιεργημένη, έχτεινότανε, σε μεγάλο μάκρος, αντίπερα. 'Απ' όλόγυρα φυτρώναν πυκνές, άψηλές καλαμιές. Κάτι άγνωστα πουλιά πετάξανε, από κεί που ζυγώσαν, μ' έν' άσχημο τσίρισμα.

Κι' άφηνότανε τώρα να τον μεταχειρίζεται καταπώς ήθελε. Σάν ένα πράμα χωρίς ψυχή. Σάν κάποιον από τα παιγνίδια της.

— Με το «τρία» μπορείς να κατεβάσης τα χέρια σου και ν' άνοιξης τα μάτια!

'Εγνεψε, με το κεφάλι, «ναι». Μιά γλυκύτατη μέθη του ξάφνιασε με μιάς και του άνεμοσκόρπισε τις σκέψεις. Ψιλλός ιδρώτας του περίβρεχε το κορμί. 'Ενα ήδονικό, παράξενο ανακάτωμα γινότανε στα σπλάγνα του... Τίποτες δεν άκουε τώρα! Καμπάνες και βιολιά και κιθάρες και λαγούτα—χιλιάδες λαλούμενα και σήμαντρα—άχολογούσαν στ' αυτιά του.

Κάτι βαρύ έπεσε κι' έσκισε τα νερά, γροικήθηκε κι' άμέσως κατόπι ή φωνούλα της:

— Κούχο!... έένα!... δύού!... τριία!...

Στά ρηχά, λίγο πιο κεί, στεκότανε, μισή έξω και μισή μέσ' στα νερά, που τά πιτσιλίζε, κατά δαύτον, με τις χούφτες της.

'Επεσε προύμνα, και με το δάχτυλό του σκάλιζε το χώμα, ξεσκάβοντας τις ρίζες των χορταριών.

— 'Ελα! του φώναξε. Δέ θ' κολυπήσης και σύ;

Γροικούσε, πίσωθέ του, το σάλαγο που κάνανε τα νερά, καθώς γλυτρούσε στην άγκαλιά τους... στη ράχη τους...

'Ολομεμιάς τινάχτηκε άπάνω. Πήδηξε κατά το ρέμα και κοίταξε... Είχε άκούσει μια φωνή που καλούσε βοήθεια... Κάποια φωνή μισοπνιγμένη... Τη φωνή της!

Δυό χέρια πρόβαλαν πρώτα, ένα κεφάλι μετά, κι' όλόκληρο το κορμί ξεπατάχτηκε, σάν από ντύμα, κατόπι και ταλαντεύτηκε, άδρανεμένο, άπάνω στα νερά!

— Μαρούσα! έμπηξε μία κραυγή, Μαρούσα!

Ντυτός όπως ήταν, μισοπεθαμένος από την τρομάρα, χύθηκε και την άδραξε μέσ' στην άγκαλιά του, μα ως την τράβηξε έξω του γλυστήρησε μέσ' από τα χέρια μ' ένα γέλιο ήχερό... θριαμβευτικό...

Τό φώς του ήλιου, πέφτοντας από ψηλά, χρύσανε άλλόκοτα τις νεροσταλίδες που έρνονταν άπαλά, μ' ένα γλυκό χάδι, και γλυφανε, κοντά-κοντά, το φίλντισι του κορμιού της...

Στό γυρισμό όλα χορεύαν όμπρός του και οι ρίζες από τις έλιές, που έέχαν απ' το χώμα, του φαίνονταν πλοκάμια πελώριων χταποδιών — μ' ένα τεράστιο λοφέιο στη ράχη τους — που σέρνονταν από δώ κι' από κεί, που μαζεύονταν, κι' άπλώνονταν, και ψαχούλευαν στο χώμα...

Πήγαινε ξεπίσω από κείνη, ριγώντας. Τά μουσχεμένα ρούχα του άφηναν όγρρά σημάδια, όπου περνούσε...

Σε μία στιγμή στράφη και τον άρώτησε:

— Τί συλλογέσαι, 'Αργύρη;

— Τίποτες...

— Γιατι δεν έβγαζες τα ρούχα σου να στεγνώσης; Θ' άρωστήσης έτσι...

Μιλιά αυτός.

— Είσαι θυμωμένος μαζί μου;

Πάλι μιλιά.

— Πές μου, έπιμένει κείνη, τί σου κάμα; Γιατ' είσαι χολιασμένος; Όύμωσες που σ' έκαμα να βραχίης; Σου όρκίζομαι πως δεν το συλλογίστηκα!

Την κοιτάξε, για μία στιγμή, καθώς είχαν σταθεί, στα μάτια και χαμηλοθώριασε, ξεδακρυσμένος, με θλίψη στα στήθεια του βαρεία...

Οί καιπόντες σημαίαν άπόλυση και μία άόριστη βουή άσηκονόταν, κυματιστά, πάνω από τη μικρή πόλη κι' έφατσε ως εκείνους...

Τί 'ταν αυτός, σάς παρακαλώ; 'Ενα σκουπίδι που σέρνονταν, καταγής, κατά που το φροούσ' ό άνεμος. 'Ενας παράγυιός του μαγαζιού και τίποτες περισσότερο!

Προσταγές δέχονταν από τους πελάτες... Προσταγές άπυ τ' άφεντικό... από τη γυναίκα του... από την κόρη — δέν πείραζε από κείνη, ως ήταν! — άκόμα κι' απ' τη δούλα τους καμιά φορά — από κείνη την ξεδοντού, την άχτένιστη, τη γερομπασμένη τη Σουλτάνα, που βρωμούσε πάντα κρεμύδι όμο το χνότο της!

'Α! πώς του ρχότανε κάθε φορά που του φώναζε από το παραπόρι να πάη να της βγάλη νερό να πλύνη ή να σφουγγαρίσει!

Και πάντα άμα θάτανε μπροστά κ' ή Μαρούσα. 'Ετσι - λές - για πείσμα του, τον εφώναζε... 'Α! τη χιτσιάρα! 'Ετσι δά, απ' το καρύκι να την πιάση τουέχόταν και να της το σφίξει μ' όλη του τη δύναμη! Και πώς θα γούρλωναν τα μικρά γαλάζια μάτια της, πώς θα πε-

ταγόνταν ὄσω... Νῦ ἔτσι... Σάν ἀγά, σάν τὸ γρόθο του μεγάλα... Χα χα χά! Καὶ ἐξέκλυθα τοῦ κἀναν ἐπισκεψῆ, ἀνακατωμένες, ἕνα σωρὸ ἄλλες λεπτομέρειες ποῦ τοῦ μαλάζαν τὸ νοῦ καὶ τοῦ παραλοῦσαν πιότερο τὰ γερούλια-σμένα νεῦρα...

«Θά μετρήσω ὡς τὸ «τρία» καὶ κατόπι...» «Κλείσε τὰ μάτια σου... Βάλε καὶ τὰ χέρια σου μπροστά... Ἔτσι...»

Τὶ ἀλλόκοτα ποῦ χτυποῦσε τὸ γέλιο της! Πῶς λάμπαν τὰ μαῦρα μάτια της, ποῦ πότε σκοτεινιάζαν περισσότερο καὶ τότε παίρναν τὸ καστανὸ χρῶμα τῶν σγουρῶν μαλλιῶν της.

«Ναί... μὰ εἶσαι λιγάκι... κουτός!». Κουτός αὐτός; Ὁ Ἄργυρης; Ὁχι δά. Στὴν πιάντα κάτω, σ' ὄλη τὴν προκυμαία κι' ἀκόμα ὡς πέρα ποῦ πύργωνε τὸ φανάρι, στὸ μῶλο, στὴν ἀγορά, καὶ στὴν ἀπάνω γειτονιά, ὅλοι ξέραν τί ἦταν ὁ Ἄργυρης!

Κάθε φορὰ αὐτὸ τὸ «μὰ», τὸ σκληρὸ, τὸν ἄρπαζε ἀπὸ τὸ γαῖα καὶ τὸν κυλοῦσε στὸν τοῖχο:

Ξεφτέρι ἦταν, τὸν φύλλο πετάλωνε κατὰ πού λέει κι' ἡ παρομμία - μὴ ἦταν παραγυιὸς - ἕνα σκουπίδι!

Ἄ! πόσο τὸν ἀδικοῦσε ἡ «μικρὴ του κυρά»! Μ' αὐτὸς δὲν τὸ πήρε κατὰκαρδα, δὲν τῆς κρατοῦσε κἀκία γι' αὐτὸ, ὄχι! Μικροῦλα ἦτανε, πάνω στὰ δεκαπέντε - στὰ δεκάξι κοντά... Κι' αὐτός; Χαχά! Γιὰ πᾶτέρας τῆς ἔκανε! Ψέματα; Νά, τὰ πέρα σκούριων καὶ πύκνωνε τὸ χνοῦδι στὸ πάνω του τὸ χεῖλι!

Ἄς καρτεροῦσε λοιπὸν «ἡ μικρὴ του κυρά» γιὰ νὰ ἰδῆ... Ἄς περιμένε λίγο... Σύνταχα κιάλας θάφαινε ὁ Ἄργυρης. Μακρῶς, πολὺ μακρῶς θά πήγαινε. Μπορεῖ ἐκεῖ π' ἀσηκῶνεται ὁ ἥλιος τὸ πρωί, ἴσως ἐκεῖ ποῦ φουντάρει τὸ βράδυ... Δὲν ἤξερε—μὰ τί ἔχει νὰ κἀνῃ;

Κι' εἰπεῖτα ποῦ θαρχόταν, κείνη τὴν παληομάντρα ποῦ ἦτανε στὸ σπίτι της ἀντίκρου θ' ἀγόραζε καὶ θάχιζε ἀπάνω ἕνα παλατάκι... Δικό του καὶ δικό της... Χαχά!

Στεφάνια - καὶ γύρω στὸ λαϊμὸ του - θά πλεκε καὶ θά ξέπλεκε τὰ μαλλιά της, καθρεφτιζόντας τὰ μάτια του στὰ δικά της καὶ...

Τότε - βέβαια - ὁ πατέρας της δὲ θά τὸν πετοῦσε ὄσω μὲ τίς κλωτσιές! Στὸ πλάι του, ἡ ἀντίκρου του, θά κάθονταν, καὶ θά τὸν ἄκουε, καὶ θά τοῦ μιλοῦσε.

—Τὴ Μαροῦσα θέλω... Μονάχ' αὐτὴ! —Μὲ τὴν εὐχὴ μου!

... Τὸ καρᾶβι βιράρισε τὴν ἄγκουρά του καὶ σὲ λίγο βρισκόταν ἔξω ἀπ' τὸ λιμάνι.

Ἔνας λαμπρὸς ἥλιος παιγνίδιζε μὲ τὰ νερά καὶ πέρα, στὸ μῶλο, μαντήλια σεῖονταν... χέρια καὶ μαντήλια...

—Ἔχε γεῖα μάννα... μαννοῦλα μου! Κι' ἔγυρε τὸ κορμί του καὶ τὴ φίλησε ἄλλη μιὰ, ἐνῶ ἡ βάρκα ξεκινούσε.

Γύρισε τὰ μάτια του κι' ἔφαξε ὀλόγυρα. Κατόπι τ' ἀσήκωσε ψηλά, στὸ ἔρημο μπαλκόνι της καὶ στὰ κλειστά της παραθύρια, μὰ γιομάτα δάκρυα τὰ χαμῆλωσε... Ἡ καρδιά του δαγκώθηκε βαθειὰ ἀπὸ τὸν πόνο, τὸ κρυφοφάικο τοῦτο κι' ἀνήμερο θεοῖο.

Θυμήθηκε ἔξαφνα τὸ Θέμη, τοῦ Στάτουλα τοῦ μεγαλέμπορα τὸ γιοῦ, πὸν τᾶκωσε δῶ καὶ λόγον καιρό, κάποιο βράδυ, ποῦ κρυφοκουβέντιαζε, σ' ἕνα σκοτεινὸ στενὸ, μὲ τὴ Μαροῦσα!

Μπορεῖ κι' ἀγαλιασμένοι νὰ ἦταν... Ἰσως καὶ νὰ φιλιόνταν! Νὰ ὁ Θεὸς ἐκεῖ ψηλά... Αὐτὸς δὲ μποροῦσε νὰ τὸ πῆ, νὰ τὸ πάρη στὴν ψυχὴ του, στὴ συνειδήσή του...

«Μὲ ρωτοῦσε πῶς πάει ἡ ἀδελφή του στὰ μαθήματα!», τοῦπε ἡ Μαροῦσα κείνη τὴν ἴδια βραδυά, χωρὶς—βέβαια—νὰ τὴν ρωτήσῃ.

Κι' ἔτσι θά ἦταν γιὰ αὐτὸν... Τὶ καθότανε λοιπὸν καὶ ζάλιζε τὸ νοῦ του; Ναί... μόνον ποῦ αὐτὸς ἦταν ἕνας παραγυιὸς—ἕνα σκουπίδι! Ἄς μὴ χολόσκανε ὠστόσο, γιὰ δαῦτο, ἡ Μαροῦσα! Νάβλεπε τὴ χουσαφία καὶ τὴ διαμαντικὰ, καὶ τί... καὶ τί... θά φερονε γιὰ δαῦτη, στὸ γυρισμὸ!

Λοιπὸ ναί... Ἔτσι ἦταν! Κανένα—ἀπολύτως κανένα—νταραβέρι δὲν εἶχε ἡ Μαροῦσα μὲ τὸ Θέμη, τὸ γιοῦ τοῦ Στάτουλα τοῦ μεγαλέμπορα, γιὰ αὐτὸν...

Γιὰ τὸ λοιπὸν νὰ φέρῃ ὄλο στὸ νοῦ του τὸ κακὸ; Φοί-σι-σί-μαρὰ-μα-μπαμ!

Καὶ μήπως δὲν ἦταν ἐκεῖνη ποῦ, τώρα, κρυμένη κεῖ ὄσω, ἀπ' τὸ φανάρι, πίσ' ἀπὸ κείνο τὸ βράχο ποῦ μοιάζει σὰ δόντι μονάχο, ἀνέμιζε τὸ μαντήλι της;

Ἄπὸ μίλια μακρῶς τὴ γνώριζε μὲ τ' ἄσπρο καὶ γαλάζιο τῆς φρέμα. Τοῦ τὸ μολογοῦσε σιγά, μυστικὰ, ἡ ψυχὴ του καὶ ἡ καρδιά του τοῦ τὸ βροντοφώναζε!

Μπορεῖ νὰ κλαίγῃ κιάλας—γιὰ σκέψου το ἀλήθεια!

Ἄχ! γιὰ νὰ μὴν ἦταν κι' αὐτὸς ἐκεῖ κοντὰ της καὶ νὰ τῆς σκουπίσῃ τὰ δάκρυα; Νά! μ' ἕνα φιλί!

Κουτός; Ὁχι δά! Δὲν ἦταν κουτός ὁ Ἄργυρης...

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΚΟΡΕ

ΛΥΡΙΚΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

LXVII

Κι' ὁ ἀπέραντος Ἐσὺ εἶσαι οὐρανὸς κ' ἡ φωλιά Ἐσὺ εἶσαι ἀκόμα.

Στὴ φωλιά, Πανέμορφε, τὴν ψυχὴν ἡ ἀγάπη σου

πάντοτε ἀλυσσοδένει μὲ χρώματα καὶ ἤχους καὶ μῦρα.

Ἐκεῖ ἡ Ἀδὴγὴ σὰν ἔρχεται μὲ τὸ χρυσὸ πανέρι,

φέρει τόσα στεφάνια δημοφίως στὸ δεξιὸν τῆς τὸ χέρι,

ἄφωνα, μὲ ὄλα ἐκεῖνα, τὴ γῆ νὰ στεφανώσῃ.

Ἀκόμα καὶ τὸ Βράδν ἐκεῖ φτάνει, περνώνας λιβάδια

ἔρημα ἀπὸ κοπάδια, μονοπάτια ἀγνώριστα,

καὶ μ' ὀλόχρυση σιάμα, δροσάτα ραντίσματα εἰρήνης

φέρει, μέσ' ἀπ' τῆς Δύσης τὰ γαλήνια πέλαγα.

Μὰ ὄθε ὁ ἀπέραντος φτάνει οὐρανὸς κ' ἡ ψυχὴ τὰ φτερά της

θ' ἀνοίξῃ, βασιλεύει ἕνα ἄσπρο ἀχιδοβόλημα

κι' ὀλοκάθαρο. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει οὔτε μέρα, οὔτε νύχτα,

δὲν βλέπεις σχῆμα ἢ χρῶμα καὶ λέξη δὲν γροικιέται.

... Μ' ἔγνοια περισσὴ χαραγμένη στὸ κούτελό της, καθρεφτιζόμενη στ' ἀλαφιασμένο βλέμμα της, στεκόταν στὸ προσκεφάλι του ἡ μάννα του ἡ δόλια καὶ κοίταζε τὸ ξαναμμένο μούτρο του, τὰ κλειστά του ματόφυλλα, τὰ φρυγμένα του χεῖλια.

Σωστὴ μιὰ βδομάδα εἶχε ν' ἀσηκωθῆ ὁ Ἄργυρης. Ἀπὸ κείνο τὸ γιόμα ποῦ ἔθε μουσκεμένος, χωρὶς νὰ καταδεχτῆ νὰ βγάλῃ τσιμουδιά τί τοῦ συνέβῃ...

Φούντωνε καὶ καιόταν ἀπὸ τὴ θέρη κι' ἄλλο, ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τοῦ ἔλειψε ἀπὸ τὴ δουλειά, δὲν κόπιασε τ' ἀφρητικό του νὰ στεῖλῃ καὶ νὰ ρωτήσῃ γιὰ δαῦτον. Κάνε γιὸ τὰ μάτια! Ἀκόμα κ' ἡ Μαροῦσα, χτές ποῦ γύριζε ἀπὸ τὴ σπετσαρία μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὴ συνάντησε ποῦ ἐρχόταν, χαχανίζοντας, μὲ κἀτι φιλενάδες της, προσπέρασε ἀπὸ δίπλα της κι' ἔκαμε—ἀκούς ἐκεῖ! — πῶς δὲν τὴν εἶδε! Ἀκόμα καὶ σήμερον, μὲ κἀτι φιλενάδες της, προσπέρασε ἀπὸ δίπλα της κι' ἔκαμε—ἀκούς ἐκεῖ! — πῶς δὲν τὴν εἶδε! Ἀκόμα καὶ σήμερον, μὲ κἀτι φιλενάδες της, προσπέρασε ἀπὸ δίπλα της κι' ἔκαμε—ἀκούς ἐκεῖ! — πῶς δὲν τὴν εἶδε! Ἀκόμα καὶ σήμερον, μὲ κἀτι φιλενάδες της, προσπέρασε ἀπὸ δίπλα της κι' ἔκαμε—ἀκούς ἐκεῖ! — πῶς δὲν τὴν εἶδε!

—λέει—«νὰ καρτερῆ ὅσο ποῦ νὰ ξεβασκαθῆ ὁ ἄρκοντας!».

Τοῦ ἔπιασε τὸ χέρι ποῦ ἦταν ὄσω ἀπ' τὸ σεντόνι καὶ τ' ἄφησε ξανά. Ἐκαίε. Λίγο πρὶν εἶχε 39 φρετὸ καὶ τώρα, ποῦ ἡ μέρα ἔγερνε, θάχε περισσότερο...

—Ἀργύρη... παιδί μου... ἔκαμε μὲ τρεμάμενη φωνή, ἐνῶ τὰ μάτια της ἀστράφταν καὶ βουρκῶναν, θέλεις τίποτε;

Ἐκεῖνος σάλπεξε λίγο καὶ κούνησε τὸ χέρι του σὰ ν' ἀποχαιροῦσε.

—Ἄντιό!... ἀντίο!... ψιθύρισε, ἀνοίγοντας γιὰ λίγο τὰ γλαρωμένα μάτια του.

Καὶ γύρισε ἀπὸ τ' ἄλλο του πλευροῦ.

Νοέμβριος 1929. ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Μεταφρ. ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

Τὸ 1917 εἶχα τὴν τιμὴ νὰ συν-ξελθῶ στενά μὲ τὸν Πιέρ Λουί, ὡς ἰδιαιτέρως γραμματεῦς του.

Ὁ Πιέρ Λουί ἦταν ἐκ φύσεως μελαγχολικός. Εἶχε τὴν νοσταλγία τῶν σχημάτων, τῶν γραμμῶν, τῶν χρωμάτων ποῦ δὲν διέκρινε πιά. Μιλοῦσε μὲ εὐκόλη φωνὴ ποῦ μαρτυροῦσε τὴ θέληση.

Μιὰ μέρα ἀνάλαβε νὰ μοῦ διηγήθῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀφροδίτης του.

—Ἄ! Ἡ Σάρα Μπερνάρ! εἶπε. Μοῦ μιλοῦσε μὲ τὴν πλάτῃ του γυρομένη στὴν ψηλὴ θερμάστρα. Κάθε τόσο ὁ Πιέρ Λουί ἔβανε στὸ ποτήρι του λίγο κρασί.

—Τὴν εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Τόσκα τοῦ Βικτωριέν Σαρντού: Ἦμουν δέκα ὀκτὼ ἐτῶν. Ἐκεῖνη ἦταν ἀκόμη ὀλη νεότης. Ἡ συνάντησις αὐτὴ ὑπῆρξε γιὰ μένα ἡ πλήρης ἀποκάλυψις τῆς ὀραιότητος, τῆς θεότητος ποῦ ἔγινε γυνίκα. Τὴν ὠνευρεύομουν. Ἦμουν τρελλὸς γι' αὐτήν. Τῆς ἔγραφα τὸ θαυμασμὸ μου—πρῶτῃ φορὰ ἔγραφα σὲ μιὰ καλλιτεχνίδα!—καὶ ὑπέγραφα ἀπλοϊκὰ: «Ἐνας μαθητῆς ρητορικῆς».

Ἐπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια ἦμουν στὸ Λονδίνο. Βλέποντας τὴν κλονισμένη μου ὑγείαν, ἕνας γιατρός κοίνησε ἀπερίσκεπτα τὸ κεφάλι κι' ἐγὼ νόμισα πῶς χάθηκα.

Ἐίχα λίγα χρήματα ποῦ μοῦ εἶχαν μείνει ἀπὸ τὴν κληρονομία τοῦ πατέρα μου, κι' ἀπεφάσισα νὰ ἀφιερῶσω σὲ ταξείδια τίς μέρες ποῦ μοῦ μένανε. Σὲ μιὰ ἐσπερίδα μὲ παρουσίασαν στὴ Σάρα Μπερνάρ. Μοῦ μείλασε. Ἐγὼ εἶχα τὸ θάρρος νὰ δεῖξω τὸν θαυμασμὸ μου. Μὲ τὴν ὀραίαν τῆς φωνὴν μὲ ρώτησε τί δουλειά κάνω.

—Εἶμαι ποιητῆς κυρία, τῆς ἀπῆντησα κόκκινος σὰν παπαροῦνα.

—Ἐπρεπε νὰ τὸ εἶχα μαντέψαι.

—Γιατί, μαντάμ;

—Δὲν κοκκινίσαιτε πρὸ ὀλίγου; Εἶναι ὀρατο... Εἰσθε ποιητῆς; Φτιάστετέ μου τότε ἕνα κομμάτι, προσθέστε, ἐνῶ ἐγὼ ἔγγιζα τὸ ὄρατο τῆς χεῖρι μὲ τὰ χεῖλιά μου ποῦ ἔτρεμαν.

—Τὰ εἶπε αὐτὰ μὲ μουσικὴ καὶ νοητὴ φωνή, τονίζοντας τὴ λέξη «κομμάτι».

Νομίζω ἀκόμη πῶς τὴν ἀκούω νὰ λέη: «Φτιάστετέ μου ἕνα κομμάτι».

Ἐγύρισα στὸ σπῆτι μου, συγκινημένος. Ἡ ὑπέροχη φράση τῆς Σάρας Μπερνάρ μὲ βασάνιζε. Διταγῆ ἦταν, ἡ μήπως παράκλησις; Ἀδύτη, ἡ βασίλισσα, πολλὰς φορὰς θά ἐπαναλάμβανε αὐτὴν τὴν ὑπέροχη φράση μπροστὰ στοὺς ποιητὰς ποῦ τὴν θαυμάζαν: «Κἀμετέ μου ἕνα κομμάτι!».

Ἐνοιῶθα τὸν ἑαυτὸ μου ἱκανὸ νὰ κἀμῃ δέκα, ἑκατὸ, χίλια γιὰ χατήρι της.

—Νὰ γράψω ἕνα κομμάτι, δταν εἶμαι εἰκοσι ἐτῶν καὶ ἡ Σάρα Μπερνάρ μοῦ ζητεῖ νὰ τὴν ἀφήσω νὰ τὸ παῖξῃ! Τὶ εἶνερο! Πήγαινα νὰ τρελλαθῶ!

Κἀμετέ μου ἕνα κομμάτι. Ἐπειτα ἀπὸ δυὸ χρόνια ἔφτιασα ὀλόκληρο βιβλίον, ἔχοντας τὸ νοῦ μου στὴ Σάρα Μπερνάρ.

Ἦταν ὀραία, γοητευτικὴ, ἡβονικὴ.

Ο ΠΙΕΡ ΛΟΥΪ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΦΗΜΟΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΤΟΥ

Σημειώσεις τοῦ ἰδιαιτέρου του γραμματέως κ. R. CARTINE

Οἱ βασιλεῖς τὴν ἐζήλευαν. Ἦταν τὸ εἶδωλο.

Ἐγραφα τὸ πρῶτο βιβλίον χωρὶς σχέδιο. Ἔνας συγγραφεὺς πρέπει νὰ ὑπακούῃ τυφλὰ στὰ πρόσωπά του, δταν ἡ τέχνη του τοὺς δώσῃ ζωή. Ὅταν ὁ Δημήτριος διατάσῃ τὴν Χρυσήν νὰ στολισθῇ μὲ τὸ ἑπταπλοῦν περιδέραιο τῆς θεᾶς, μὲ τὸ κτένι τῆς συζύγου τοῦ ἀρχιερέως καὶ μὲ τὸν περίφημον καθρέφτη, καὶ νὰ παρουσιασθῇ ἔτσι μπροστὰ στὰ ἔκπληκτα πλήθη, δὲν ἤξερα πῶς θά τέλειωνε ἡ περιπέτεια.

Ἐπίστασα πολὺ. Ἐπρεπε νὰ ἀποφύγω τὴν ἐπιπολαία συνάντησῃ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς βασιλικῆς ἀστυνομίας. Τότε μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ ἡ σκηνὴ τοῦ φάρου. Ἡ Χρυσὴς, ποῦ δὲν ἄγνοοῦσε ὅτι ἂν ὑπῆκουε στὸν ἐρωμένο της βάρδιζε στὸ θάνατο, ὤφειλε νὰ διαλέξῃ θάνατο ἄξιο τοῦ Δημητρίου. Θὰ παρουσιάζετο λοιπὸν κατὰ τὸ βράδυ, στὴν κορυφὴ τοῦ φάρου, γυμνὴ σὰν τὴν Ἀφροδίτη, μὲ τὸ ἱερὸν ἑπταπλοῦν περιδέραιο στὸ στήθος της. Ἦμουν εὐχαριστημένος μὲ τὸ εἰρημά μου. Ἐποτέ σχέδιο! πιστέψτετέ με.

Ὅταν τελείωσα τὴ Δουλειά πῆγα τὸ χειρόγραφο σὲ πολλοὺς ἐκδότας ποῦ, φυσικὰ, τὸ ἀπέρριψαν. Τὸ περιοδικὸ Mercure de France ὑποστηρίζοντας τοὺς νέους ἐδέχθη νὰ τὸ δημοσιεύσῃ σὲ συνέχειας. Ὅταν ἡ δημοσίευσις τελείωσε, ἔκαμα μόνος μου τὰ ἔξοδα τῆς ἐκδόσεως.

Ὅταν ἐδιώρθονα τὰ δοκίμια, ὁ ἀδερφός μου παρετήρησε ὅτι ὁ τίτλος Δουλειά δὲν ἦταν τέλειος. Μὲ συνεβούλευσε νὰ τὸ βγάλω Ἀφροδίτη, ἀλλὰ δὲν ἔβγα-

λα παρὰ διακόσια πενήντα ἀντίτυπα. Ὁ τίτλος τυπώθηκε μὲ μπλε γράμματα στὸ ὄρατο κίτρινον ντύμα τῶν ἐκδόσεων τοῦ Mercure.

Ἡ Ζοζὴ Μαρία ντὲ Ἐρεντιὰ ὑποστήριξε θερμῶτα τὸ βιβλίον μου. Σὲ τρεῖς ἡμέρες, ὄλα τὰ ἀντίτυπα πούλγησαν. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἀνατύπωσις.

Ἄλλὰ τὸ περιοδικὸ εἶχε ἐν τῷ μεταξῷ διαλύσει τὰ στοιχεῖα. Χρειάσθηκα νὰ ἐκνακίγῃ ὄλο τὸ βιβλίον. Ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρες δὲν μποροῦσα νὰ βρῶ ὅτις ἕνα ἀντίτυπο, ἐνῶ ὁ Φρανσουὰ Κομπὲ εἶχε γράψαι:

Ἄν διαβάσατε τὴν Ἀφροδίτη; Τὶ κάνετε τότε, δταν σὰς μὲνῃ καιρός;

Ἄλλες μέρες ἀργότερα πήγαινα στὴν δδὸ Ὄντινὸ, ὅπου ὁ Φρανσουὰ Κομπὲ κατοικοῦσε σ' ἕνα κομψὸ ἰσόγειο, φωτισμένο ἀπὸ ἕνα μικρὸν κήπο. Ὁ ποιητῆς ποῦ δὲν τὸν γνώριζα, μοῦ ἔκαμε μιὰ ὑποδοχὴ ποῦ δὲν τὴν περιμένα. Μοῦ μίλησε ὡς ἴσος πρὸς ἴσον αγέδον, συνέκρινε τὸ βιβλίον μου μὲ τὴν Σαλαμπὼ καὶ τὸ Μυθιστόρημα τῆς Μούμιαις. Ἦταν πολὺ εὐγενὲς ἐκ μέρους του. Ἐμείνα μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα δταν μοῦ μιλοῦσε.

Τοῦ Πιέρ Λουί τοῦ ἄρρεος νὰ θυμάται τίς ὄρες ἐκείνες, ὅπου, τίς ἀρχές τοῦ σταθίου του, συλλογίζεσταν, μὲς στὸν πυρετὸ τῶν νικητῶν ὅπου ἀγρυπνοῦσε, ἂν θά γινόταν ποτὲ τοῦ τίποτα, ἐνῶ αἰφνιδίως σὰν κεραυνὸς ἡ δόξα τοῦ ἀνοίξε τὰ πτερὰ τῆς μπροστὰ στὸν κόσμο ποῦ ἐθαύμαζε.

Σὲ ἡλικία εἰκοσι τεσσάρων ἐτῶν ἦταν διάσημος, δισημῶς σὰν τὸν Πιέρ Λουί, σὰν τὴν Φλωμπέρ.

Πῶς τὸ τζάκι ἔκαιγε. Τριάντα ἀποταίγματα ἦταν πεταμένα στὴ μεγάλη σιγαροθήκη. Ὅλο τὸ σπῆτι ἦταν θυθιομένο σὲ μιὰ αἰσιπὴ ποῦ ἠρξάνετο ἀπὸ τὰ μεγάλα βλοῦδινα κρηπετάματα ποῦ ἔκρυβαν τίς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα.

Ὁ Πιέρ Λουί, μὲ τὸ μαλακὸ του βάδισμα, δίστασε τὴν αἴθουσα καὶ κάθισε μπροστὰ στὸ ἄρμονιο. Ἐνῶ οἱ πρῶτες συμφωνίες τῆς Γοητείας τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς μὰς ἐπέδαλαν τὴ θεῖα παρῶσια τοῦ Θεοῦ τοῦ Μπαίρροτ, ἀνοῖξα τὴν Ἀφροδίτη καὶ ξαναδιάβασα γιὰ μὲνα μόνον τίς λίγες γραμμὲς στὶς ὀποῖες, κατὰ τὸν Κομπὲ, ὤφειλε ὁ Πιέρ Λουί ὀλη τὴ δόξα του.

... Ἐποτὲρα ἐγῆκε ἀπ' τὸ λάκκο, κι' οἱ ἀλλήτριδες, γονατιστὲς μπροστὰ στὸ ἀνοῖγμα ποῦ χάσκει, ἔκοψε ἡ μιὰ τῆς ἄλλης τὰ δροσάτα τους μαλλιά γιὰ νὰ τὰ δέσουνε μαζὶ καὶ νὰ τυλίξουνε μ' αὐτὰ τὴ νεκρήν.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια ἦμουν στὸ Λονδίνο. Βλέποντας τὴν κλονισμένη μου ὑγείαν, ἕνας γιατρός κοίνησε ἀπερίσκεπτα τὸ κεφάλι κι' ἐγὼ νόμισα πῶς χάθηκα.

Ἐίχα λίγα χρήματα ποῦ μοῦ εἶχαν μείνει ἀπὸ τὴν κληρονομία τοῦ πατέρα μου, κι' ἀπεφάσισα νὰ ἀφιερῶσω σὲ ταξείδια τίς μέρες ποῦ μοῦ μένανε. Σὲ μιὰ ἐσπερίδα μὲ παρουσίασαν στὴ Σάρα Μπερνάρ. Μοῦ μείλασε. Ἐγὼ εἶχα τὸ θάρρος νὰ δεῖξω τὸν θαυμασμὸ μου. Μὲ τὴν ὀραίαν τῆς φωνὴν μὲ ρώτησε τί δουλειά κάνω.

—Εἶμαι ποιητῆς κυρία, τῆς ἀπῆντησα κόκκινος σὰν παπαροῦνα.

—Ἐπρεπε νὰ τὸ εἶχα μαντέψαι.

—Γιατί, μαντάμ;

—Δὲν κοκκινίσαιτε πρὸ ὀλίγου; Εἶναι ὀρατο... Εἰσθε ποιητῆς; Φτιάστετέ μου τότε ἕνα κομμάτι, προσθέστε, ἐνῶ ἐγὼ ἔγγιζα τὸ ὄρατο τῆς χεῖρι μὲ τὰ χεῖλιά μου ποῦ ἔτρεμαν.

—Τὰ εἶπε αὐτὰ μὲ μουσικὴ καὶ νοητὴ φωνή, τονίζοντας τὴ λέξη «κομμάτι».

Νομίζω ἀκόμη πῶς τὴν ἀκούω νὰ λέη: «Φτιάστετέ μου ἕνα κομμάτι».

Ἐγύρισα στὸ σπῆτι μου, συγκινημένος. Ἡ ὑπέροχη φράση τῆς Σάρας Μπερνάρ μὲ βασάνιζε. Διταγῆ ἦταν, ἡ μήπως παράκλησις; Ἀδύτη, ἡ βασίλισσα, πολλὰς φορὰς θά ἐπαναλάμβανε αὐτὴν τὴν ὑπέροχη φράση μπροστὰ στοὺς ποιητὰς ποῦ τὴν θαυμάζαν: «Κἀμετέ μου ἕνα κομμάτι!».

Ἐνοιῶθα τὸν ἑαυτὸ μου ἱκανὸ ν

ARVID JARNEFELT

ΜΙΑ ΑΓΑΠΗ

ΦΙΛΑΝΔΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο Άρβιντ Γάρνεφελτ, ηλικιωμένος τώρα (είναι 77 ετών), είναι ο μεγαλύτερος γυιός ενός φιλανθώδη αξιωματικού του αυτοκρατορικού ρωσικού στρατού, ο αδελφός ενός από τους καλύτερους ζωγράφους και ενός από τους καλύτερους μουσικοσυνθέτες της Φιλανδίας.

Επιρρασιμένος βαθειά από τις ιδέες του Χένρυ Τζώρτζ και ακόμη περισσότερο από τις ιδέες του Τολστόι, τον οποίο τον συχνά επισκέφθη και, στα κτήματά του στο Βίρκλα, έμμηθη τη ζωή του, έγραψε διάφορα διηγήματα: την Πατρίδα, το πρώτο του έργο (1893), την Ελένη (1902), την Γκρέτα και τον κύριό της (1925), την Μόσχα μου (1927). Όλα παρουσιάζουν ένα βαθύ ιδεαλισμό όπως και τα θεατρικά του έργα: Η Γυμνή του Σκλάβου (1899), Ο θάνατος (1903), πολύ συναρτητικό δράμα που επάγθη με μουσική του Σιμπέλιους όχι μόνον στη Φιλανδία, αλλά και στη Στοκχόλμη, στη Ζυρίχη, στο Λονδίνο.

ρῶνα να κρεμαστώ. Κι' όμως, ήθελα να ξεραι, κυνηγούσα το φοβισμένο αυτό πουλί, γύρευα να τσακώσω τη δειλή αυτή ελαφίνα του δάσους.

Πολλές φορές συναντηθήκαμε σ' ένα στενό μονοπάτι. Μά τότε, ε, τι συλλογιζόμουν, με φλογισμένη καρδιά, να τής πω, περιοριζόταν σε μία απλή καλημέρα. Γιατί δεν έλεγα τίποτα θερμότερο; Γιατί δεν έκανα ε, τι είχα αποφασίσει; Βλέποντας την μπροστά μου, συλλογιζόμουν, θ' ανοίξω τα χέρια μου, σά να θέλω ν' άστειυτώ και θά τής φράξω το δρόμο. Ίσως ριχτή γελώντας επάνω μου γιά να με τραβήξω και να περάσω κάτω απ' το χέρι μου. Μά αντί γιά δλ' αυτά περνούσε στην άκρη του δρόμου και τραβούσε ένα κλαρί που την ανάγκαζε με πλυσίαση. "Αν μ' αγαπούσε, θ' μ' άποφευγε; Κι' όμως, αν σ' άκουγα να γελάς και να γωρατεύς μαζί μου, θάμουν άκόμα πού βέβαιος πώς θά μ' αγαπές. Μ' αγαπούσε λοιπόν, ε, ταν τραβούσε αυτό το κλαρί;

Πολλές φορές πάλι, στο θέρο, μές στο ζωηρό πλήθος των δουλευτάδων, σέ ήξερα πώς ήσουν εκεί, κι' άς ήσουν στην άλλη άκρη του κάμπου. Οι γρύλοι ταίριζαν, οι μέλισσες βούϊζαν, εγώ γελούσα, κι' οι οκέψεις μου πήγαιναν διαρκώς σέ σένα. "Ήξερα πάντα πίσω από ποιά θέμα σανό ήσουν κι' ή δουλειά πού γινότανε γύρω μου δεν μ' έμπόδιζε να παρακολουθώ από μακριά το σκαλιστήρι σου, τις κινήσεις σου, το σάλι σου.

Δέ συλλογιζόμουνά να μετρήσω τή συγκομιδή, ούτε να ξαποστάσω λιγάκι, γιάτι σέ περίμενα. Σέ λίγο θάχες τελειώσει τή δουλειά σου, σέ λίγο θάρχόσουνά κοντά μου, σέ λίγο οι θεριστάδες θάχαν πάει μακριά. "Εγώ θάξμενα πίσω και θά περίμενα νάρθης να μαζέψης το σανό πού θάπεφτε απ' το δικράνο μου. Νά πού αρχεσαι, με τό σκαλιστήρι στον ώμο, δρασκελώντας τ' αλλάκι και, αν και προφύλαγες τό πρόσωπό σου μ' ένα σάλι, ή ζέστη του χωραφιού καθρεφτίζεται στά μάτια σου και στά μάγουλά σου. Στην αρχή πώς να περάσης μπροστά μου, μά έού σταματάς και λές γελώντας: "Ω! θι! ύπάρχει άκόμη δουλειά να κάμω εδω. Τώρα είμαστε ο ένας κοντά

στά μου χωρίς να σταματήσης. Κι' όμως έξω απ' τον έρωτα, δεν έχουμε να πούμε τίποτα μεταξύ μας.

"Ετσι, χωρίς να λέμε λέξη, χωριζόμαστε γιά να πιάσουμε τή δουλειά μας. Ούτε ο ήλιος ούτε οι γρύλοι δέ με διασκεδάζουνε πιά: είδα καθαρά τήν ψυχρή της καρδιά και δεν μπορώ να έλπίζω. "Η καρμπάνα θά χτυπήση σέ λίγο, σέ λίγο ο θέρος θά τελειώση, θά τελειώσουν κι' οι όμορφες αυτές μέρες και γιά πούλν καιρό θά χυθή απ' τά μάτια μου.

Στήν αρχή ενός σκοτεινού φθινόπωρου τήν είδα στο μονοπάτι πού πήγαινε στο σπίτι μας, γιάτι τήν εποχή εκείνη έρχτανε σέ μās να πάρη το γάλα της. Πήδηξα ζωηρά τό φράχτη και τή συνόδευσα λίγο πάρα πέρα: «Πώς βιάζεσαι!», τής είπα, εκεί πού περπατούσαμε. «Είμαι πού ο 'Αντί γύρισε κιάλας», απήντησε. Σάν να έτρεμε όμως ή φωνή της και άνάσαινε βαθειά σάν να είχε τρέξει. "Α! Βεβαιώθηκα πιά. "Αν ή φωνή της έτρεπε, είναι δική μου. "Ο σφανάος καταβάνει άπάνω μου, όλος εύτυχά. "Η καρδιά χτυπάει δυνατά, ανοίγει και κοντεύει να ξεχειλίση σάν ποτάμι πού πλημμύρισε. "Αλλά συγκρατούμαι. "Αντίο», τής είπα εύθυμος. Γιατί νά σ' έγγίσιω, αλήθεια, άφου άυριο και μεθαύριο θάσαι δική μου, άφου όλα γιά μένα είναι φωτεινά και τό μέλλον είναι φωτισμένο με τά καλύτερά του χρώματα;

"Αμα όμως έμεινα μόνος και πέρασε ή πρώτη μου συγκίνηση, σταμάτησα και συλλογιόμηνά: «Τι κουτός πού είσαι! "Ο φόβος τής έκοψε τήν ανάσα ε, ταν, πρδ όλίγου, στο σκοτάδι, πετάχθηκες άπότομα πάνω της». Τότε πάλι όλη μου ή εύτυχία διαλύθηκε σάν σύννεφο στον ούρανό. Ναι, ο φόβος ήταν πού έκαμε τή φωνή της να τρέμη;

Κατά των Άγιων Πάντων, είχα κι' άλλες αποδείξεις, άσφαλεις αυτήν τήν φορά, γιά τήν αγάπη της σέ μένα. Τίς κρατούσα ζηλότυπα γιά τόν έαυτό μου, όπως ο φιλάργυρος τά χρήματά του. Τίς συλλογιζόμουνά μιά μιά, τίς άπαριθμούσα όλη τήν ώρα, και στόν ύπνο μου άκόμα. Μιά μέρα, με κύτταξε πολλήν ώρα, άλλοτε πάλι κοκκίνισε ε, ταν με είδε, κι' ήυρε κάποιον πρόσχημα να μπή στο σπίτι μας,

στον άλλον, συνήθως πίσω από 'να δεμάτι. Κανείς δέν μάς βλέπει. Γι' αυτή τή στιγμή ύπηρεσε όλη αυτή ή ήμέρα, γι' αυτή τή στιγμή ταίρισαν οι γρύλοι, βούϊζαν οι μέλισσες, στροβιλίστηκε ο σανός, έλαμψε ο ήλιος, μαζεύτηκαν τά σύννεφα στο γαλανόν ούρανό. Κι' όμως ε, ταν φθάνη αυτή ή στιγμή δέν μπορώ να σού πω τίποτα, τίποτα από όσα χίλιες φορές σκέφτηκα να σού πω, γιάτι τότε μιά ιδέα μου σφίγγει τό μέτωπο και με παγώνει: αν μ' αγαπούσε, δεν θά περνούσε μπρο-

κοκκίνισε ε, ταν, γυρίζοντας άπότομα τό κεφάλι μου, τήν έβλεπα να με κυτάη. Τώρα, συλλογιζόμουνά, δεν θά μπορέσης πιά να με άπελπίσης, βλέπω καλά πώς ή εύτυχία σου είναι να μού προσφέρης κάποιά ύπηρεσία, πώς τά μάγουλά σου λάμπουν, πώς ή χαρά πλημμυρίζει τήν καρδιά σου σέ κάθε μου δήμα και σέ κάθε μου κίνηση, σέ κάθε μου λόγο και σέ κάθε μας συνάντηση.

"Η άνοιξη ξανάρθε. "Ημουν βέβαιος πώς δεν είχα ανάγκη από άλλες αποδείξεις, ε, ταν μιά μέρα, γιά να μη καταλάβη ο κόσμος τά αισθήματά μου, άφησα τό σπίτι όπου ού φλυαρούσε ζωηρά μες στή μεγάλη μας σάλα, και, πέρνοντας ένα τσεκούρι στο όμο μου, πήγα κατά τό δάσος, με τήν καρδιά όλο χαρά. "Όταν έφτασα σ' ένα φράχτη, είδα δυό απ' τούς κολλήγους μου πού δουλεύααν και, θέλοντας ν' άστειυτώ και να τούς ξαφνίσω, τούς πλησίασα χωρίς να κάμω θόρυβο. "Άκουσα τότε αυτόν τόν διάλογο.

- Θέλεις να διώξω όλους τούς κολλήγους.
- "Όχι, όλους, πάντως όχι τόν 'Αντί.
- Γιατί όχι αυτόν;
- Γιατί ή γυναίκα του 'Αντί τά κατάφερε καλά.
- Αλήθεια. Κάνει τά γλυκά μάτια σ' άφεντικό!

Κάνει τά γλυκά μάτια σ' άφεντικό! Θάθελα να τούς σκίσω τό κεφάλι με τό τσεκούρι μου. "Αλλά δεν έκαμα τίποτα. Γιατί τότε άπομακρύνθηκα άθόρυβα όπως πήγα; Γιατί ο ήλιος χάθηκε μέρα μεσημέρι; Γιατί τά άσπρα σύννεφα σκοτεινιάσαν; Γιατί και ή γή άκόμα σκοτεινιάσε γιά μένα;

Βέβαια φοβάται, συλλογιζόμουνά, μή τής πάρω τό χωράφι της. Γιατί τάχα να μη τό φοβάται, όπως και οι άλλοι; "Αγαπάει τό σπίτιάκι της. "Αλλοίως δεν θά φύτευε γύρω, γύρω περιουσιούδες, δέ θά είχε λουλούδια μπροστά τά παράθυρά της. "Όστε γιά να παραιτηθώ από τό σχέδιό μου έκανε τά μάτια της παρακαλεστικά, κι' ε, ταν παραιτήθηκα απ' αυτό είχε αυτήν τήν έκφραση θερμής εύγνωμοσύνης. "Αλλά, κι' αν άκόμα δεν με αγαπούσε, θά μπορούσα ποτέ να γκρεμίσω τό σπίτι της, να μετακινήσω αυτόν τόν φράχτη με τήν πόρτα πού ανοίγανε τά χέρια της, να μετατρέψω σέ χωράφια τά μονοπάτια πού πατούσανε τά πόδια της; Θά μπορούσα να μη σεβαστώ τήν αγάπη πού είχε γιά τό σπίτιάκι της; "Ω! Τό δασάκι όπου συνάζει ξύλα, τά πεύκα πού άκουγα να σεϊώνται απ' τόν άνεμο, τά δέντρα πού τόσες φορές κύτταξε εκείνη, όλα αυτά εις ιερά γιά μένα, κι' απ' τόν διάκασμο αυτόν δεν θά ήθελα να άφαιρέσω τίποτα.

"Όταν έφτασε ή άνοιξη, άρρώσθησε κι' άρχισε να φθίνει χωρίς κανείς να καταλαβαίνει τό γιάτι. "Όσο στεκόταν άκόμα στά πόδια της, άπόρησα πού έβλεπα άκόμα στά μεγάλα της μάτια μια δυνατή φλόγα, μία ταπεινή εύγνωμοσύνη, πού ο εύκολόπιστος εγώ πήρα γιά έρωτα. "Απόρησα ε, ταν, άλλου, γιάτι από καιρό φαινόταν καθαρά γιά κείνην, όπως γιά όλους, πώς είχα εγκαταλείψει τά σχέδιά μου. "Ο κόσμος με νόμιζε γιά άνθρωπο άνίκανο να πραγματοποιήση ε, ταν αποφάσιζε κι' έπαφην να περιμένουν από μένα μεγάλες μεταβολές. "Ίσως δεν είχαν τελειώσ άδικο να λέν

αυτά γιά μένα, αλλά, κατά βάθος, ή σκέψις να διώξω απ' τήν καλύβα του έναν όποιοδήποτε από τούς κολλήγους μου μ' έκαμε να ντρέπουμε γιά τόν έαυτό μου. Ναι, ντρέπόμουνά, γιάτι καταλάβαινα τώρα πώς γιά τόν καθένα τους, όπως γι' αυτήν, ή καλύβα αυτή είναι ή γωνιά του.

Τό καλοκαίρι δεν είχε τή δύναμη να πάρη μέρος στο θέρο, κι' ένα βράδυ του Αύγουστου ήρθανε να μās πούν πώς ήταν έτοιμοθάνατη κι' ήθελε να μού μιλήση.

"Έτρεξα σπίτι της.

"Ο 'Αντί, πού βρισκότανε στο προσκέφαλό της, άπομακρύνθηκε κι' έμεινα μόνος με τήν έτοιμοθάνατη.

Είχε αλλάξει πολύ. Στην αρχή δεν μπόρεσε να μού πη τι ήθελε. "Όταν μπήκα μέσα, τά όχρα της μάγουλα είχαν κοκκίνισει έλαφρά, μά τό βλέμμα της διατηρούσε τήν ίδια έκφραση εύγνωμοσύνης, πού τή φορά αυτή άκολουθείτο από μια έκσταση και από μια χαρά γιά τή νίκη. Τά χείλη της ψευδίσιασε τέλος: «Σ' εύχαριστώ πού δεν μίλησες. "Εσώσε τήν ψυχή μου!».

— Τι θέλεις να πής; έτοιμαζόμουν να ρωτήσω, μά δεν ετόλμησα να τήν συγ-

κινήσω. Κύτταξα μόνο τά διαυγή της μάτια και διάβασα εκεί μέσα πώς συλλογιζότανε κάτι τι άσύγκριτο, μεγάλο και σημαντικό.

Σέ λίγο κοιμήθηκε γιά να μη ξαναευνήση.

"Αργότερα μόνο, άφου συλλογιόμηνά τι σημαίαν τά λόγια της, κατάλαβα. Ντροπή, πόνος, εδάμονία, με κατέλαβαν συγχρόνως. Είχε πεθάνει με τή θεασιότητα πώς ήξερα τήν αγάπη της γιά μένα και τό πώς δεν τής είχα μιλήσει, ήταν πού συλλογιζόμουνά τήν ψυχή της.

Λένε άκόμα κάπου κάπου γιάτι δεν παντρεύτηκα και γιάτι δεν συνάθροισα όλα τά κομμάτια του κτήματός μου. "Αλλά αν μπορούσε κανένας να ίβη τήν καρδιά μου, θά καταλάβαινε γιάτι δεν θέλω να παντρευθώ, γιάτι σέβουμαι και τίς παραμικρότερες συστάδες δέντρων, γιάτι στά χωράφια μου εξακολουθούν να ύπάρχουνε τά μονοπάτια, γιάτι οι κολλήγοι εξακολουθούν να ύπάρχουν και να αιδώνονται και βγάζουν τό ρετσίνι απ' τά πεύκα, καλλιεργούν τά χορταρικά κι' έκμεταλλεύονται σάν άπόλυτοι κύριοι μιά γωνιά γής.

ΑΠ' ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ,"

XLX

Ξανάνθισαν άπόψε τά φιλιά μου και γίναν τά ξερά μου χείλια κήποι κι' απ' τά νεκρά σφιρτήσαν σωθικά μου παλιόι λησμονημένοι κάποιου χτύποι. Και μέσα από τήν άρρωστη καρδιά μου πού ο πόνος κι' ο καύμος δεν άπολείπει άνέστη άπόψε ο πόθος του έρωτά μου πού ο χωρισμός τόν νεκρώσε κι' ή λύπη. Χίλια μπουμπούκια γίναν όλοι οι πόνοι και τό σφιχτό μου στόμα άχνά γελάει θαρρώντας πώς ή 'Αγάπη τό σιμώνει... Πιό γρήγορα τό στήθος μου χτυπάει άπόψε. από μιά πλάνα σκέψη μόνο πού πέρασε απ' τό νού μου, άλλοι, και πάει...

XLXII

Μοιρολογούσα ως πάντα δώ σχυμμένη, σάν είδα από τό χέρι σου ν' ανοίγη ή θύρα μου κι' ανάλαφρο να μπαινη τό βήμα σου, όπως κάποτε είχε φύγει... Δεν έλιπα να σέφερνε, ή καύμένη, τό κλάμα πού μερόνυχτα με πνίγει άποψε σπλαγχνική στο κρύο κελλί μου, έστω γιά λίγη ώρα, έστω γιά λίγη. Σά να μού πήρες τό σκυφό κεφάλι και τόσφιξες γλυκά στάβρά σου στήθια, σάν νάνωσα τά χείλη σου στή ζάλη στο μέτωπό μου, 'Αγάπη, νάναι αλήθεια πώς ήρθες, γιά όνειρευτήκα και πάλλει έτσι ή καρδιά μου άποψε μέσ' τά βύθια;

XLXIII

Τι τρέλλα να πιστεύω και τι πλάνη πώς τόνειρο αυτό χτές ήταν αλήθεια, και πώς τά λόγια πούρθε να με ράνη δεν ήτανε, ώιμένα, παραμύθια... Τι τρέλλα, άφου πιά όλα έχουν πεθάνει μέσ' τής ψυχής μου τά έγκατα τά βύθια κι' έχω τό σάββανό τους εγώ ύφάνει και τάθαφα μες τάρρωσά μου στήθια. Φτωχή υπαρκή μου, πάνοιξες σάν πύλη και πιστεψες πώς μέσα στην ψυχή σου ξανάρθε πάλι ή 'Αγάπη ν' άνατείλη... Πώς θάσκυβε απαλό στην ταραχή σου να σέ φιλήση — άλλοιμονο — στά χείλη και πιά να μη σ' άφήση μοναχή σου.

Φιλειρηνικές εκδηλώσεις

Αί διάφορες διασκέψεις και τὰ ποικίλα συνέδρια πού συγκαλούνται στο εξωτερικό για τὸ διακανονισμό ζήτημάτων κρατικῆς φύσεως δὲν παραλείπουν νὰ τονίσουν τὴ σημασία τοῦ φιλειρηνικοῦ παράγοντος ἐκδηλώνοντας συγχρόνως τὴν ἀποστροφή τους κατὰ τοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος τόσες θυσίες κατὰ τὸ παρελθὸν ἐστοίχισε στὴν ἀνθρωπότητα. Τὸ γεγονός αὐτὸ δείχνει ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἔθνων εὐρίσκονται σὲ ἄμεση ἐπικοινωνία καὶ συμφωνία μὲ τοὺς λαοὺς των, οἱ ὁποῖοι ὁμολογουμένως εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ξεμάθουν τὴν τέχνη τῶν ὅπλων καὶ νὰ ἀφοσιωθοῦν στὰ ἔργα τῆς εἰρήνης. Αἱ ἀλλεπάλληλες καταστροφές πού ἐπεσώρευσαν οἱ συχνοὶ πόλεμοι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἔδωσαν ἕνα σκληρὸ μάθημα στοὺς λαοὺς καὶ τοὺς ἐδίδαξαν ὅτι αἱ προσωρινές ἐπιτυχίες τῶν μαχῶν πληρώνονται μὲ ἐσωτερικοὺς καὶ θαθεῖς κλονισμοὺς ἀνυπολόγιστου σημασίας. Καὶ ἀφοῦ ἐσηματίσθηκε μιὰ τέτοια ἰδέα μεταξὺ τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ ἦταν παράλογο νὰ προβλέψουμε ὅτι ἡ πιθανότερη ἐνός νέου πολέμου, μὲ τίς ὀλέθριες συνέπειες τῶν προηγούμενων, ἀποκλείεται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Καὶ μόνο μὲ μιὰ τέτοια πεποίθηση μποροῦν τὰ ἔθνη νὰ ἐπιδοθοῦν στὴν ἀνασυγκρότηση τῶν δυνάμεων των μὲ τὸ σκοπὸ νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν γιὰ τὴ βελτίωση τῶν ὄρων τῆς ζωῆς καὶ γενικὰ γιὰ τὴν εὐημερία τῶν πολιτῶν.

Μνημόσυνα τοῦ Ψυχάρη

Υστερα ἀπὸ τὸ μνημόσυνο πού εἶχε τὴν πρωτοβουλία νὰ διοργανώσῃ στὰς Ἀθήνας πρὸς τιμὴν τοῦ Ψυχάρη ἡ «Φοιτητικὴ Συντροφιά» καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο ἐγράψαμε ἄλλοτε, ἔσπευσαν νὰ μιμηθοῦν τὸ παράδειγμά της καὶ ἄλλες πόλεις, συγκεκριμένως δὲ ἡ Χίος καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια, οἱ ὁποῖες διακρίνονται ἀνέκαθεν γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον των ὑπὲρ τῶν γραμμάτων. Καθὼς εἶδαμε, ἔγιναν κι' ἐκεῖ συγκεντρώσεις καὶ διάφοροι ὁμιληταὶ ἀνέλαβαν νὰ ἀναλύσουν ἀπὸ κάθε ἀποψη τὸ ἔργον τοῦ ἀποθανόντος ἀρχηγοῦ τοῦ δημοτικισμοῦ. Ἦταν καιρὸς ἐπὶ τέ-

λους νὰ διαλυθῇ αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐμπαιθείας καὶ προκαταλήψεως πού περιέβαλλε τὸν συγγραφέα τοῦ «Ταξιδίου» καὶ πού τὸν εἶχε καταδικάσει κατὰ μέγα μέρος στὴν κοινὴ συνείδηση. Ὁ Ψυχάρης, βέβαια, ὡς ριζικός μεταρρυθμιστὴς ἐνός συστήματος τῆς σπουδαιότητος τοῦ γλωσσικοῦ, φυσικοῦ ἦταν νὰ ὑποπέσῃ καὶ σὲ μερικὰ σφάλματα, ἀλλὰ ὅλες αὐτές οἱ ἀτέλειες πρέπει νὰ λησμονηθοῦν μπροστὰ στὴν ἐπιμονὴν καὶ τὸν ἡρωισμό του νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον του. Ὑπάρχει, ἀλλοίμονο, τόση ἔλλειψη αὐτοπεποιθήσεως καὶ καρτερικότητος στὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς ἀποθαρρύνσεως, ὥστε τὸ παράδειγμα τοῦ Ψυχάρη θὰ ἔπρεπε πολλοὺς ἀπὸ μᾶς νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ καὶ νὰ μᾶς τονώσῃ στὸν ἀχαρὸ ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Τὸ νέο ἐκπαιδευτικὸ συμβούλιο

Ἡ μελετωμένη ἴδρυση ἐνός νέου ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου πού θὰ ἔχῃ τὴν ἀνωτάτη ἐποπτεία τῆς παιδείας δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μιὰ περιττὴ πολυτέλεια, δεδομένου ὅτι ἡ σημερινὴ διαρρύθμισις δὲν ἐπαρκεῖ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν πολυειδῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὸ νέο συμβούλιο πού πρόκειται νὰ συστηθῇ θὰ ἔχῃ ὡς ἔργον του τὴν πληρεστέρην κατατόπιση πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα καὶ τὴν τοποθέτηση νέων βάσεων στὸ ἐν γένει σύστημα, γιὰ τὴν καλύτερη λειτουργία τῶν σχολείων, ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων μέχρι τῶν κατωτέρων. Ἐλπίζουμε ὅτι ὁ καινούργιος θεσμὸς θὰ θελήσῃ νὰ μὴν ἀγνοήσῃ τίς πολλαπλές ἀπαιτήσεις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας κλάδου καὶ νὰ συγχρονισθῇ ὅσο μπορεῖ περισσότερο πρὸς τὸ περιβάλλον. Καὶ ἂν φιλοδοξῇ νὰ ἀποδῇ ἕνας πραγματικὸς ἀνακαινιστὴς καὶ ρυθμιστὴς τῆς παιδείας μας, δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ σὲ μερικές ἐποουσιώδεις μεταβολές, ἀλλὰ νὰ ἐπεκτείνῃ τίς ἐνέργειές του ὡς τὰ μεγαλύτερα καὶ ζωτικώτερα προβλήματα τῆς ἀπηρχαιωμένης παιδείας μας. Μονάχα τότε θὰ δικαιολογηθῇ ἰκανοποιητικὰ ἡ ἴδρυση τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου καὶ θὰ ἀποδῇ ἐπ' ὠφελεία τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν ἔχουν συνηθίσει σὲ πολλὰς ἐπαγγελίες καὶ ἐλάχιστην ἐργασία.

Κάρολος Ντίλ

Πληροφορούμεθα ὅτι ὁ δῆμος Θεσσαλονίκης ἀπεφάσισε νὰ ἀνακηρύξῃ ἐπίσημως δημότη Θεσσαλονίκης τὸν ὀνομαστὸ Γάλλο καθηγητὴ κ. Κάρολο Ντίλ, γνωστὸ καὶ στὸν τόπο μας ἀπὸ διάφορες μελέτες του γιὰ τὴ Βυζαντινὴ ἱστορία. Ἡ ἐργασία τοῦ σοφοῦ ξένου σχετικὰ μὲ τὴν ἀνωτέρω ἱστορικὴ περίοδο εἶναι πραγματικὰ μοναδικὴ καὶ ἔχει ἐπιβληθῇ στὸ διεθνὴ ἐπιστημονικὸ κόσμον. Γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνας ἰδιαίτερος ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Ντίλ στὴ διαφώτιση ἐνός ἀγνώστου σχεδὸν τμήματος τῆς ἐθνικῆς σταδιοδρομίας μας ἀποκτᾷ ἀκόμη μεγαλύτερη σημασία καὶ δικαιοῦται ὀλόκληρη τὴν ἐκτίμησίν μας. Ἐπιπροσθέτως ὁ Γάλλος βυζαντινολόγος μάλ' μὲ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπιστημονικὴ μόρφωσίν του συνδυάζει μιὰ ἀξιόλογη συγγραφικὴ ἰκανότητα πού μεταβάλλει τὰ βιβλία του ἀπὸ ξηρῶν ἱστορικῶν ἐγχειριδίων εἰς εὐχάριστα ἀναγνώσματα προσιτὰ στὸν καθένα. Ἡ τιμὴ λοιπὸν πού σκέπτεται νὰ ἀπονεύμῃ ἡ Θεσσαλονίκη στὸν διαπρεπῆ ξένο τιμᾷ πρωτίστως τὴν ἴδια τὴν πόλιν, ἡ ὁποία δείχνει στὰ μάτια τοῦ ἔξω κόσμου ὅτι ξέρεῖ νὰ ἀμείβῃ τοὺς κόπους τῶν ἐργατῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ δὲν μένει ἀδιάφορη πρὸς τίς ἀνησυχίες τοῦ πνεύματος.

Τὰ λόγια ἐνός σοφοῦ

Ὁ ἀναγνώστης μας θὰ γνωρίζουν βέβαια ὅτι τὸ βραβεῖο Νόμπελ γιὰ τὴ Φυσικὴ τοῦ περασμένου ἔτους ἐδόθη στὸ Γάλλο ἐπιστήμονα Βίκτωρα—Λουδοβίκο ντὲ Μπρόλι, τοῦ ὁποῖου ἡ βράβευσις ὀφείλεται στὴ περίφημη νέα περὶ φωτὸς θεωρία του. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ σοφὸς ἐπιστήμων δὲν ἔχει συμπληρώσει ἀκόμη τὸ τεσσαρακοστὸ ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ὅτι δὲν θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ἐντελῶς ἰκανοποιημένον ἀπὸ τὴν μέχρι τοῦδε ἐργασία του. Γιὰ νὰ φανῇ ἕμως καλύτερα ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ἐργατικότης τοῦ ἀνδρός, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀκούσουμε τί εἶπε ὁ ἴδιος τελευταία σὲ κάποιον δημοσιογράφον πού τοῦ ζήτησε συνέντευξιν. «Ὁ ἔρευνητής, διεκλήρυξε, παραιτεῖται ἀπὸ ὅλες τίς χαρὲς τῆς ζωῆς. Ἀπὸ τὴν χαρὰ τῆς τέχνης, τῆς φιλολογίας, τῆς πολιτικῆς, ἀκόμη καί... Ἄς εἶναι! Ὅλα αὐτὰ μόνο περαστικά τὸν ἐγγίξουν. Ὅλες του οἱ ὥρες εἶναι ἀφιερωμένες στὴν ἐπιστήμην καὶ μάλιστα στὴν εἰδικότητά του, γιὰτὶ σήμερον ἡ τρομερὴ ἔκτασις κάθε εἰδικότητος καθιστᾷ ἀδύνατη τὴν πολυμέρεια. Ὡς τὸ εἰκοστὸ τρίτον καὶ εἰκοστὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας μας εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ ἀποκτῶμε τίς βάσεις τῆς μορφώσεώς μας. Γιὰτὶ ὁποῖος ἀρχίζει ἀργά, ἀργά κατορθώνει νὰ σταδιοδρομήσῃ. Ὅλα ὅμως αὐτὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ μιὰ ἰσχυρὴ πίστη, τὴν πίστη πρὸς τὴν ὠφελιμότητα τῆς ἐργασίας χωρὶς καμιά ἐλπίδα ἀνταμοιβῆς. Ὅταν πέρυσι

ἔγινον καθηγητὴς στὴ Σορβόννη, ἡ χαρὰ μου ὑπῆρξε μεγάλη. Ἐπίσης καὶ ἡ ἀνέλπιστη ἀπονομή τοῦ βραβεῖου Νόμπελ μοῦ προξενεῖ ὑπέρμετρη χαρὰ. Ἀλλὰ, εἴτε μὲ τὸ Νόμπελ εἴτε χωρὶς αὐτό, μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ζωῆς μου εἶναι ἡ ἐργασία».

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

ΤΑ "ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ,,

ΕΤΟΙΜΑΖΟΥΝ ΣΟΒΑΡΑΣ
ΕΚΠΛΗΞΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑ-
ΓΝΩΣΤΑΣ ΤΩΝ
ΝΕΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ
ΝΕΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΥΛΗΣ
ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ
ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΚΑΛΜΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΤΟ ΙΣΧΥΡΟΤΕΡΟΝ ΕΠΙΤΕ-
ΛΕΙΟΝ
ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΔΕ
ΠΟΤΕ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
—
ΜΟΝΙΜΟΝ ΔΙΚΤΥΟΝ
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΩ-
ΤΕΥΟΥΣΑΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΜΕΓΑΛΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΠΟΛΕΙΣ

Αγκομάχαις ὀλη-
μερίς ὁ δόλιος.
Φτωχοζωή ἢ
μαγκούφα. Νέ νά φῆς,
νέ νά πῆς, νέ νά
τραγουδήσης. Ὅλο
δουλειά καὶ δουλειά.
Μηδὲ λεφτὸ ἀνάπα-
ψη. Ὡς καὶ τὶς γιορ-
τάδες καὶ τὴ Λαμπρή.
Νά ξεχνᾷς κληροιά,
παπάδες καὶ τροπάρια.
Καὶ τὸ Χριστὸς
Ἄνέστη νὰ παρ' ὁ
διάλος ἀκόμα. Νά
πλαστημάς καὶ νά μὴ
χορταίνης. Ἄ, ρέ
φεύτη ντουλιά...

ΑΛ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ ΑΥΤΟ ΤΟ ΓΟΜΑΡΙ Ο ΛΙΑΡΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑ

τῆς ξυρισμένης νούλας. Αὐτονοῦ πού σ' ἔλας τὶς κοιλιές τῶν κοριτσιῶν εἶχε χῶ-
σει μπασταρδάκια.
Ξεροκατάπινε κι' ἔκοαθε μουμουρί-
ζοντας. Παλιὰ ἱστορία. Δὲν ἔταν μιά,
δὲν ἔταν δυό. Ὁλιμερίς τὰ ἴδια καὶ τὰ
ἴδια πᾶσαν πρωτὶ καὶ βράδυ.
Στὴ δουλειά, στὸ φαί ὡς καὶ στὸν ὕπνο
στά ἀνείρατα, ἀπάντεχα τὸ κορόϊδο.
Στὴ στράτα τράβαγε τὸ διάλοτό του.
Τσοῦρη ἢ μαρίδα, ἕνα σωρὸ βελζεβού-
λῃδες τὸν ἔπαιρνε στὸ κατόπι. Μπρὸς
αὐτό, πίσω οἱ σατανάδες. Βροχὴ οἱ τε-
νεκέδες - τὰ κολοκυθόφλουδα καὶ οἱ ρόκες.
Τοῦ ἀνέβαιναν τὰ αἵματα στὸ κεφάλι.
Ἄρπαγε πέντ' ἔξη κοτρώνας καὶ τοὺς ἔ-
παιρνε στὸ κυνήγι. Τρέχανε τὰ πεζεθέγ-
γικα, τρέχανε... στὸ φτερό. Ποῦ νά τὰ
πιάσης. Μόλις ἐστρίψε παταγόνταν πάλι
μπροστά του, λές καὶ τὰ ξέρναγε ἢ γῆς.
Στραβομουτσούνιαζαν καὶ τσιρίζανε σάν
κάργες.
Λιάρ... Λιάρ... Λιάρ... Λιάρ...
Πάγαινε νά μεταλάντησῃ ἀπ' τὸ κακό
του. Τράβαγε γιὰ τὸ ρακοπουλιεὶ τοῦ
Δυσσεά καὶ κατάπινε τὸ μεράκι γουλιά-
γουλιά.
Ἄχ, ρέ θεούλη μου, ρακί, τουρκορακί.
Κελεπούρι σουστό. Νά πίνης καὶ νά λιγώ-
νεσαι. Μήτε στὸν παράδεισο. Ἄμ τι δά.
Τίποτα ξεράσματα.
Σάν τὸ οἰνόπνευμα τὸν ἔφερνε βόλτα,
καὶ τὸ ποτήρι τῶδλεπε διπλὸ καὶ τρίδι-
πλο, ἔπαιρνε τὴ στράτα γιὰ τὸν ἀπάνω
μαχαλά τραγουδώντας:
Ἄπ' τὸνα δωματέλι, ὡς τ' ἄλλο δωματέλι
Καθόταν Περμαθούλα ἀσπρη σά μπαμπα-
[τσέλι
Κάνω νά τηνὲ φιλήσω, τρώγω μιά κλω-
[τοῖα ἀπὸ πίσω
Πάλι ξεναθευτέρωνω, τρώγω μιά κλω-
[τοῖα στὸν κ...
Σάλδαρουμ... Σάλδαρουμ...
Σὺ μὲ τρέλλανες τὸ νοῦ μ'.
Κεὶ πάνω κοντὰ στ' ἄλωνα, στηλιωνό-
ταν κάτω ἀπ' τὰ παραθύρια τῆς Ἀγγέλωσ
τοῦ Βελτεντζαργόρη.
Ἀπόψε ἦταν στὰ κέφια του. Ὁλος
γλύκα καὶ κρασίσα μυρουδιά. Τρεμουλιάζε
ἢ φωνὴ του σά σαντοῦρι.
— Ἀγγέλω μ' κραινὶ ἢ μάννα σου
— Ποιὰ ναι τὰ κρματά τῆς.
Ἐνα μάτσο ἄχερα τὸν ἄφισε στὰ μισά.
Τοῦ στούμπησε τὰ μούτρα. Πῆγε νά τοῦ
βγάλῃ τὰ μάτια.
— Γιὰ μπαξίε, Λιαράκο μου, ἀκού-
στηκε μιά φωνὴ πνιγμένη στὰ χάχανα,
γιὰ μπαξίε.
Τρόμαξε. Τόβαλε στὰ πόδια. Λές καὶ
τὸν κνηγούσανε. Ἄ, ρέ χαμούρα, ποῦ θά
μοῦ πᾶς. Ἐδῶ εἶσαι κι' ἐδῶ εἶμαι.

Σάν ἔφθασε στ' ἄ-
χοῦρι, τὸ φεγγάρι ἦ-
τανε δυὸ ὄργιες ψη-
λά. Περιμάζωξε ὁ-
λες τὶς γομάρες καὶ
τράβηξε γιὰ τὸ βέμα
νά πιῇ καμμιὰ γουλιά
νερό. Νά ἄρσισῃ λι-
γο τὸ λαρύγγι πού
τοῦκαίγε σά νάχε πυ-
ρωμένα κάρβουνα.
Κεὶ κάτω στὸ ποτάμι
ξεχώρισε μιά σικιά
πού κουνιότανε. Ποιὸς
νάναι τέτοια ὄρα; Σί-
μωσε πλειότερο. Βρέ,
σάμπως γελοῖότανε,
βρέ ὁ Λιάρος!! Ὁ Λιάρος,
τὸ γομάρι μὲ
τὴν οὐρά καὶ τὰ τέσσερα
πόδια. Ὅχι αὐ-
τός. Ὁ Λιάρος τὸ
γομάρι. Θά πῆγε
ποτισθῇ καὶ θάμεινε
ξωπίσω. Ἄρπαξε
φουρκαρισμένος τὸ
καπίτρι καὶ τοιμάσθη
νά τὸν σὺρη στ' ἄχοῦ-
ρι. Μά ὁ ἄθλιος δὲν
κουνιότανε:
— Ὁξῶου ντέσε ντέσε...
— Ὁξῶουουουου...
Βῆμα ὁ καρατάς. Στὴ
πόδαρό του καὶ τὸν
θόραγε κατάματα.
Λές καὶ τὸν περιπαί-
ζε. Λές καὶ δὲ λά-
θαινε ὅπ' ὄψη πῶς
τοῦτος δῶ ἦτανε ἀνώ-
τερος. Σὰ νά τοῦλεγε
δηλαδῆς:
— Ἄλλοῦ αὐτά, συνά-
δελφε. Μεταξὺ μας
τώρα δὲν περνᾷν. Λιάρος
σύ, Λιάρος κι' ἐγώ.
Ἔγιν' ὄλος φωτιά. Σῆ-
κωσε τὰ δυὸ του
χέρια κι' ἄρχισε νά
τὸν χτυπᾷ μ' ὄλη του
τὴ δύναμη. Στὸ κε-
φάλι, στὴν κοιλιά, στὰ
πλευρά, στὰ ποδά-
ρια. Κλωτσιές, μπου-
νιές, καὶ πάλι κλω-
τσιές. Λές κι' ἤθελε
νά ἐγγάλῃ τὸ ἄχι-
του. Λές καὶ τοῦ-
ψτανε αὐτός. Γιὰ
μιά στιγμὴ τὸ ζῶο
σωριάστηκε κατὰ
γῆς. Ὁ Γιάννης ὁ
Λιάρος στάθηκε
τρομαγμένος,
ζαλιωμένος.
Ἐνοιθε πόνους
φρικτοὺς σ' ὄλο του
τὸ κορμί. Σὰ νάδω-
σε ὄλο κείνο τὸ
ξύλο ἴδιο του τὸ
τομάρι. Τούρθε
σάν τρέλλα.
Κεὶ μπρὸς του
κοίτονταν τὸ
γομάρι
μουγκρίζοντας.
Ἐκανε νά τὸ
ξανακλω-
τοῖσῃ, μὰ σκόν-
ταψε καὶ σω-
ριάστηκε ἀπὸ
πάνω του.
Οἱ δυὸ οἱ Λιάρ-
οι τώρα μπερδε-
μένοι μουγκ-
ρίζανε. Μουγκ-
ρίζανε σά νά-
ταν ἕνας. Κι'
ἔτσι θάταν. Ἀ-
φοῦ ὁ Γιάννης
ὁ Λιάρος, ἔτσι
ποῦταν μπλεξί-
μενος, δὲν ξε-
χώριζε τὴ
φωνή του, μή-
τε ἀκόμα ποιὸς
ἦταν ἐκεῖνος
ἀπ' τοὺς δυὸ.
Σεπτέμβριος
τοῦ 1929.

ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΕΙΝΟΣ

ΣΥΝΤΡΙΒΗ

Ὁ! τ' ἄνθια, τ' ἄνθοπόταμο!..
Στὰ φύλλα των θ' ἀπλώσω
καὶ τὴν ψυχὴ μου ὀλότρημη
ψυχὴ των θὰν τοὺς δάσω.
Νά φρίσσουν σάν ἀνθρώπινες
καρδιές καὶ νά σπαράξουν
κι' οἱ ὄρσοσταλές δάκρυα
τὶς νύχτες ν' ἀργοστάξουν...
Κ. ΔΗΜΑΔΗΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ

Ἀφιερώνεται στὸν καθηγητὴ κ. Κ. Ἄμαντο.

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ἰὰ τὴν βιογραφία τοῦ Πα-
ναρέτου μόνο ἐρείπει
ἀπὸ εἰδήσεις ὑπάρχου-
νε, γιγνόμενες ἐδῶ καὶ
κεῖ μέσα στὸ Χρονικό.
Ἐκίρουμε μονάχα πῶς
ἔζησε τὸ δεύτερο μισό
τοῦ 18. αἰῶνα καὶ τὸ
πρῶτο μισό τοῦ τραγι-
κοῦ γιὰ τὸν Ἑλλη-
σμό 18. συμπεραίνοντας
ἀπὸ τὰ γεγο-
νότα πὸν περιγράφει γιὰ
τὸ πολῦτομο Χρονικό
τοῦ πῶς ἦταν παντρεμέ-
νος κι' εἶχε δυὸ
ἀγόρια, ἀπ' τὰ ὅποια τὸ
πιο μικρὸ, δεκα-
πέντε χρονῶν, σὲ κά-
ποιο πολυτάραχο
πανηγύρι τῆς Μεταμόρ-
φωσης ἀνέβηκε
πάνου σ' ἕνα βράχο καὶ
ρίχτηκε στὴ θά-
λασσα, αὐτοκτόνησε,
ἄγνωστο γιὰ ποιὸς
λόγους. Ἴσως νά νόμι-
ζε τὸ παιδί πῶς ὁ
θάνατος εἶναι μιά φιλο-
σοφικὴ λύση τοῦ
προβλήματος τῆς ζωῆς.

καταντᾷ σχεδὸν ἀχρησ-
τη. Εἶναι περίεργη,
μὰ μὴ καὶ σκοτεινὴ ἢ
ιστορία τῆς
πρώτης ἐκδόσεως τοῦ
Χρονικοῦ. Γιὰ τὴν
παραλαβὴ τοῦ χειρογ-
ράφου Χρονικοῦ ἀπ'
τὸν Fallmerayer ὁ Tafel
δὲν κάνει τὴν
παραμικρὴ νύξη.
Ὁ Fallmerayer ἀντίθετα
στὸν πρό-
λογο τῆς δευτέρας ἐκ-
δόσεως πού ἔκανε
αὐτός ὁ ἴδιος στὰ 1844
λέει: πῶς αὐτός
ἔδωκε στὸν φίλο του
Τάφελ τὸ νεκρὸ
γράμμα τοῦ Χρονικοῦ
χωρὶς μετάφραση
καὶ ὑπομνήματα.
Ὁ F. μὲ τὴν ἐκδόση
αὐτὴ πού τὴν ἔ-
κανε ὕστερα ἀπὸ νέα
ἀντιπαραβολὴ τῆς
πρώτης ἐκδόσεως καὶ
τῶν δικῶν του χει-
ρογράφων μὲ τὸ
μοναδικὸ καὶ πολῦτι-
μο κώδικα ξεκαθάρισε
ἀρκετὰ τὸ κείμενο.
Ἀπὸ τὴν δευτέραν ἐκ-
δόση κι' ἴσαμε τὰ
1905 τὸ Χρονικό ἔμεινε
πάλι χωρὶς φρον-
τίδας. Τότε ἔγινε καὶ
ἡ τρίτη ἐκδόση ἀπὸ
τὸν Ρῶσο Καλάνωφ
μὲ ἀξιόλογα ὑπο-
μνήματα.
Ἰσως ἀπὸ δυὸ χρόνια
ἀπ' τὴν ἐκ-
δοσὴ τοῦ Καλάνωφ,
πού τὸ κείμενο σχε-
δὸν ἀντιγράφει τὸν
Fallmerayer, ἔγινε
ἡ πιὸ ἄρτια ἐκδόση
τοῦ Χρονικοῦ ἀπ' τὸν
ἀκούραστο Λάμπρο
πού δὲν εἶναι ὑπερ-
βολὴ ἂν ποῦμε πῶς
πάνου-κάτου ἔστα-
ρωσε τὸ κείμενο.
Ὁ μακαρίτης Λάμπρος
ἔκανε μιά ἐμ-
πειριστικὴ μελέτη
ἀντιπαραβολῆ
ἄλλων τῶν προγε-
γενέστερων ἐκδόσεων
μὲ τὸν κώδικα μὲ
τέτοια προσοχὴ πού
λιγοστὰ μοναχὰ
σφάλματα ἐξέφυγαν
τὸ ἐξασκη-
μένο μάτι του.
Διορθώσεις
στὸ κείμενο τῆς
ἐκδόσεως τοῦ
Λάμπρου ἀξιοσημειώ-
τες ἔκαναν ὁ μακαρί-
της Σκιας κι' ὁ σοφὸς
καθηγητὴς τῆς
Μέσης καὶ Νεωτέρας
Ἑλληνικῆς Φιλολο-
γίας στὸ Πανεπιστή-
μιον τῶν Ἀθηνῶν κ.
Βίης.
Ὁ πρῶτος σ' ἕνα
σημεῖο τοῦ Χρονικοῦ
παρτήρησε πῶς ἐκεῖ-
νο πού ὁ μακαρίτης
Λάμπρος «ἐξέγραψε»
ἀπ' τὸν κώδικα «ὁ
αὐτὸν ραββῆ» πρέπει
νά γραφτῇ «ὁ Ἀπ-
τουρραλίμης», γιὰ-
τί τὸ ραββῆ ἐξωριστό
δὲ σημαίνει τίποτα
στὰ Τουρκικὰ ἢ Ἀ-
ραβικὰ, ἐνῶ Ἀπ-
τουρραλίμης εἶναι
κύριο ὄνομα σύνθετο
ἀπ' τὸ ἄπτ-δοῦλος
καὶ ὄλλ, τὸ ἄρθρο
δ, καὶ ραββῆ=ἐλε-
γμων. Τὶς πλη-
ροφორίες αὐτῆς
τῆς ἐδοῦσε στὸν
μακαρίτη Σκια δ κ.
Καρολίδης, πού
καθὼς φαίνεται
ἔαίρει ἀρκετὰ Ἀραβικὰ.
Ὁ καθηγητὴς κ. Βίης
τὴν διόρθωσίν του
τῆς δημοσίευσ-
εως πού ἐπε-
ρίφημο περιοδικὸ
τοῦ Κρουμπάχερ
«Βυζαντινὰ Χρονικά».
Ἀπόδειξις πῶς τὸ
«μαζιζομάται καὶ
σχο-
λάριοι» εἶναι κύρια
ὀνόματα καὶ πῶς
πρέπει νά γραφ-
τοῦν νά γραφτοῦν
μὲ κεφαλατὸ γράμμα.
Κι' ἐγὼ ἔχοντας ὡς
ἐφόδιο τὴν γνῶση
τῆς Ποντικῆς καὶ
Τουρκικῆς γλώ-
σσας διαβάξοντας
τὸ Χρονικό ὀρθὰ
μερικὰ σημεῖα
πού ἔχουνε ἀνάγκη
ἀπὸ διόρθωσιν.

Νὰ τις προσέξουμε
μαζὶ τὶς διόρθωσές
μου αὐτῆς κι' ἂν
εἰσπικνοῦνται
μέσα στὴν ἀλή-
θεια νὰ τις ἐξασφα-
λισοῦμε τὴν ἀθ-
ναϊά.
Στὸν Δ'. Τόμο
τοῦ «Ν. Ἑλληνο-
μνημόνων»,
ὅπου εἶναι δημο-
σιευμένο τὸ
Χρονικό, καὶ
στὴ σελίδα 281,
σειρὰ δεκάτη,
δια-
βάξουμε τὴ
φράση «Δεσποινά-
χα κυρὰ
Μαρία» πού
εἶναι μιά
Τραπεζουναία
βασιλοπούλα
παντρεμένη
μὲ τὸν
Τοῦρκο
Κουτλουπέκην
μὲ τὴν
εὐκολία τῆς
ἐπο-
χῆς ἐκείνης
πού τὶς
χώρες καὶ
τοὺς λαοὺς
οἱ βασιλεῖδες
τοὺς διαθέ-
τανε γιὰ
προίκες
καὶ συνοικεῖα.
Ἡ λέξη
λοιπὸν Δεσ-
ποινάχα
μὲν εἶναι
μονάχα
μιά λέξη,
ὅπως
τὴν
παραδίδουν
ἄλλοι οἱ
ἐκδότες
τοῦ Χρο-
νικοῦ,
μὰ δυὸ ἢ
γινωστὴ
λέξη «Δεσ-
ποῖνα»
κι' ἢ τούρ-
κικη μετάφρα-
σὴ τῆς
«χατοῦνα».
Ὅστε Δεσ-
ποῖνα—
χατοῦνα
δύο λέξεις
ἐξω-
ριστῆς
κι' ὄχι
Δεσποινάχα
πού εἶναι
δι-
γενής
σάν τὸν
Βασίλειο
Διγενὴ
Ἀκρίτα.
Στὴ
σελίδα 275,
σειρὰ
εἰκοστὴ
πρώτη,
«ἐκρότησαν
πόλεμον».
Ἡ
γραφή
αὐ-
τὴ
βγαίνει
ἀπὸ
μιά
διόρ-
θωσιν
πὸ
τὴ
δεχνοῦνται
ἄλλοι
ἀνεξάρ-
τητα
οἱ
ἐκδό-
τες
ἀπ' τὸ
κείμενο
τοῦ
κώδικα
«ἐκρά-
τεσαν
πόλεμον».
Ἄν
ἔαίρανε
τὴ
γλώσ-
σα
τοῦ
Πόντου,
τὸν
ἀνεξαρ-
τητὸ
αὐτὸ
θησαυρὸ
δὲ
θὰ
ἐπιγυροῦ-
σαν
ἕνα
τόσο
ἐπι-
κίνδυνο
παίχνιδο.
Τὸ
ἐκρά-
τεσαν
πό-
λεμον
εἶναι
σωστό.
Τὸ
κρά-
τεσαν
πό-
λεμον
τὸ
λέμε
καὶ
σήμε-
ρα
ἐπει-
σε
οἱ
Πόν-
τιοι,
ἀν
καὶ
μακρὰ
ἀπ' τὸν
τόπο
τῆς
ἢ
γλώσ-
σας
μας
πα-
λαι-
σι
ἀνά-
μεσα
στὴ
ζωή
καὶ
στὸ
θά-
νατο
ἀ-
διάκοπα.
Ἐκρά-
τεσαν
πό-
λεμον
ἀρ-
κὰ
σὴν
χα-
μελέ-
τε, νύ-
χταν
κι' ἡμέ-
ραν
κλώ-
σκουν-
ταν
ἀσὸ
γαῖαν...
δηλαδῆ:
Ἐστήσαμε
τὸν
πό-
λεμον
ἐκεῖ
βαθεῖ
στὸ
μύλο,
μερ-
οῦν-
ται
οἱ
μυλό-
πτερες
γυροῦ-
σαν
ἀπὸ
τὸ
αἶμα.
Ὅστε
«ἐκρά-
τεσαν
πό-
λεμον»,
ὅ-
πως
τὸ
λέει
ὁ
κώ-
δικας
κι' ὁ
λαός,
κι' ὄχι
ὅ-
πως
τὸ
λέν
οἱ
σοφοὶ
ἐκ-
δό-
τες
πού
δὲν
εἶ-
μα-
στε
ὁ-
πο-
ρευ-
μέ-
νοι
μαζὶ
μ' αὐ-
τοὺς
νά
σε-
θώ-
μα-
στε
καὶ
τὰ
σφά-
λατά
τους.
Σὲ
πολλὰ
σημεία
τοῦ
Χρο-
νικοῦ
βλέ-
πομε
τὸ
ὄνομα
Μα-
τσουκαῖται.
Γε-
λασμέ-
νοι
ἀπὸ
τὰ
δια-
λυ-
τικὰ
σημεία
πού
σκό-
πη-
σαν
ὁ
βιβλιογ-
ράφος
καὶ
κεῖ
πού
δὲν
ἔπρε-
πε,
οἱ
ἐκ-
δό-
τες
γρά-
φαι-
νε
ὄλο
ἀνεξάρ-
τητα
Μα-
τσουκαῖται.
Μὰ
τὸ
πρῶ-
το
δὲν
εἶναι
σωστό.
Ὅλο
οἱ
κα-
τοῖ-
κοι
τῆς
Μα-
τσουκάς
πού
ἔσως
τόνο-
μα
τῆς
καὶ
τοὺς
παλ-
ηρῶ-
δες
κατοῖ-
κους
τῆς,
λένε
τὸν
ἑαυ-
τό
τους
Ματσουκαῖται,
συναρ-
μεινὸ
τὸ
αἰ.
Καὶ
λοι-
πὸν
Μα-
τσουκαῖται,
κι' ὄχι
Μα-
τσουκαῖτης,
ὅ-
πως
τῶ-
ρα
φα-
νὰ
οἱ
ἐκ-
δό-
τες
κι' ὁ
βι-
βλιογ-
ράφος
πού
δὲν
ἔ-
ξαι-
ρε
ἀσφα-
λέ-
στα-
τα
τὴν
Πον-
τικὴ
γλώ-
σσαν
καὶ
πο-
λὺ
περι-
σσότε-
ρο
τὴν
Τουρ-
κικὴ.
Στὶς
δη-
μοσι-
εύ-
σεις
πού
εἶναι
ἀρ-
κὰ
ρι-
γνέ-
με-
νες
σάν
ὄμο-
σι-
ες
μέ-
σα
στὴν
ἐρη-
μο
τῆς
σχο-
λασ-
τικῆς
γλώ-
σσας
πού
εἶναι
γραμ-
μέ-
νο
τὸ
Χρο-
νικό,
ὁ
βι-
βλιογ-
ράφος
τῆ-
κε
κυριο-
λεχ-
τικὰ
θά-
λασσα
λε-
βαν-
το-
πνίχ-
τρα,
καθὼς
θ' ἀπο-
δείξω
παρα-
κάτω
μὲ
μιά
ἄλλη
μου
διόρ-
θω-
σιν
ἀξιοσημειώ-
τη.
Τὸ
ἀχίαι-
νακ
τοῦ
κώ-
δικα
δὲ
Tafel
τὸ
δια-
βά-
ζει
Ἀχχαιναπάκ,
ὁ
Fallmerayer
τὸ
πε-
ρίε-
ργα
Ἀχχαιναπάκ,
κι' ὁ
Λάμπρος
σχε-
δὸν
σάν
αἰνίγμα
Ἀρχαιανάκη.
Ὅ-
πως
βλέ-
πε-
ται
ἔξω-
σε
ὡς
ὡς
τὴ
ὀ-
βιδιακὴ
με-
τα-
μόρ-
φωση.
Τὴ
σω-
στὴ
ἀνάγ-
νω-
σιν
θὰ
τὴν
κάν-
ει
οἱ
ἐκ-
δό-
τες
ἂν
προ-
σέ-
ξαι-
νε
σ' ἕνα
ἄλλο
σημεί-
ο
τοῦ
Χρο-
νικοῦ,
ὅ-
που
ἀπ-
αντᾷ
τὸ
ἴδιο
ὄνομα
καὶ
γρά-
φεται
σω-
στὰ
πᾶ-

νου-κάτου 'Αρχή- 'Αίναπεκ-σέ δυό ξεχωριστές λέξεις, απ' τις οποίες η δεύτερη κρατάει και την ξαστερή τούρκικη μορφή της. Η πρώτη λέξη 'Αρχής, στο κατάντημα που έφθασε απ' την κακομεταχειριστή του βιβλιογράφου, δεν πάει να πη τίποτα. Τ' όνομα αυτό είναι το τούρκικο όνομα Χακκή. Νομίζω πως είναι εύκολο στην παλαιογραφία να γίνει σύγχυση του χ και κ. Έτσι το Χακκή έγινε Χαχχί, πρώτα που και στη δημοτική γλώσσα των Τούρκων γίνεται συχνά, έπεσε αργότερα το κεφαλικό Χ, κι έτσι δημιουργήθηκε ο τύπος 'Αρχή που κάθε άλλο παρά τούρκικος είναι. Και λοιπόν Χακκή 'Αίναπεκ κι' όχι 'Αρχιανάκης όπως έγραψαν ο Λάμπρος και οι άλλοι που προσπάθησαν να ρίξουν δικό τους φως πάνω στο γρίφο του κώδικα.

Στη σελίδα 285 του «Ν. Έλληνομνημόνιο» βρισκόμαστε τη λέξη καταβατόν. Ο Λάμπρος νόμιζε πως το καταβατόν αυτό είναι κανένα χωριό και έγραψε τη λέξη με κεφαλαίο Κ, διορθώνοντας έτσι και τον κώδικα και όλους τους εκδότες.

Μά η διορθωσή του αυτή έχει ανάγκη από διόρθωση. Γιατί το καταβατόν σαν χωριό δεν υπάρχει στην Τραπεζούντα, μά σαν λέξη υπάρχει και στην Σμυρνή και σημαίνει ανάμεσα σε πολλά άλλα και ένα είδος καταρράχτη.

Όσοι καταβατόν με μικρό «κ» όπως τήχει κι' ο κώδικας.

Στη σελίδα 290 διαβάζουμε τη φράση «επτερνίζεν τους τών 'Αλαβωνίτην ποταμόν», που κι' ο κώδικας κι' όλοι οι εκδότες κι' αυτός ο Λάμπρος την παραδίνουν μοιόμορφα. Έδω μπορούμε να απολάφουμε μία απ' τις σαρκαστικές ειρωνείες που ακατώνει μία γλώσσα στον άνθρωπο που δεν την ξαίρει. Οι γλώσσες μοιάζουν με τις γυναίκες, που πρέπει να τις μελετήσουμε πρώτα κ' ύστερα να τις μεταχειρισθούμε. 'Αλλοιώτικα θα τις κακομεταχειρισθούμε και θα μας έκδικηθούν.

Επτερνίζεν τους ποταμόν. Τους έδωκε να χτυπήσουν με τη φτέρνη τους το ποτάμι ; ; Αυτό θέλει να μας πη ο Πανάρτος ; Μά τότε η θα ήταν καλαβός η θα έγραφε για κάλαβους. Βλέπουμε ξάστερα πως το επτερνίζεν δε στέκεται δω πέρα. Έξέ άλλο το ρήμα αυτό το μεταχειρίζονται για τα μολύβια που εύκολα χρησιμοποιούν τις φτέρες τους. 'Αν οι σοφοί εκδότες ήσαν επωφισμένοι με τη γνώση της Ποντικής τοπολαλίας—που την άγνοοσε χωρίς άλλο κι' ο βιβλιογράφος που τους πήρε στο λαμό του—θα καταλάβαιναν πως πρόκειται το ρήμα επτερνίζεν κι' όχι επτερνίζεν. Το επτερνίζεν από το περνίζω πάει να πη τους έκανε να περάσουν. Τι φυσικώτερο λοιπόν ; Τους έκανε να περάσουν τον ποταμό Φιλαβωνίτη. Το ρήμ' αυτό σώζεται στη γλώσσα μας και σώζει και τη σημασία του.

Σ' ένα τραγούδι μας μία κόρη παρακάλα ένα παλληκάρι να την περάσει στην αντικυρνή δ'χθη ενός πλημμυρισμένου ποταμού. Το παιδί για αντάλλαγμα ζητάει ένα φίλ. Το κορίτσι του λέει τότε :

Για πέρνιζόν με το ποτάμ' κι' αν θά φίλης με φίλ' με.
Δηλαδή : Κάνε με να περάσω το ποτάμι και τότε φίλησέ με αφού το θέλεις...
Όσο επτερνίζεν κι' όχι επτερνίζεν. Έτσι θαχω το δικαίωμα να καυχήθω πως

με τη διόρθωσή μου πάσαν οι πρόγονοί μου να νομίζονται... μολύβια που κλωτσάνε τα ποτάμια ύστερα από σχετική βασιλική διαταγή ! . .

Στη σελίδα 291 απαντάμε τη λέξη σιμυλικά (;) συνηχομένη μ' ένα τραγικό έρωτηματικό. Τι πάει να πη σιμυλικά ; 'Αγνωστο. Δυστυχώς «ο Φοίβος οκέτι έχει καλύδαν ού παγάν λαλέουσιν». Μόνο η Πυθία θά ήταν αληθινά σε θέση να μας ξαστερώσει τη λέξη. Χωρίς άλλο κι' έδω ο βιβλιογράφος έκανε μίαν άπροσεξιά που βασάνισε τους κατόχους εκδότες. Έχουμε, χωρίς άμφιβολία το επίθετο «σιμυλικά» δηλαδή πράματα που ανήκουν στη Σιμυλή, την ειρηνική πολιτεία των βουνών, που με τις έφτά συνοικίες της ζώσε ίσαμε την καταστροφή μαζί με τ' όνομά της. Στη Σιμυλή δε ζώσε ούτε ένας Τούρκος. Την αρχαιότητα της Σιμυλής εκτός απ' τα κάστρα της τη μαρτυράει και το παμπάλαιο λευκό έρημοκλήσι του άη Παύλου στην κορφή κάποιου βουνού πάντα χιονισμένου. Έκεί μαζεύονται οι Σιμυλέται (sic) κι' άλλοι απ' τα γύρω χωριά και πανηγυρίζουν στις 30 του Θεριστή. Το ειδύλλιο στο δ-ποτον άναφέρεται ένα χωμάσιο δημοτικό τραγούδι μας και που το έδωκα στον καθηγητή κ. Βέη για να το δημοσιέψη στο περιοδικό του, πλέκεται πάνω σ' αυτό το βουνό. Πάνου στο βουνό υπάρχει ακόμα και μία λίμνη που τα μεγάλα ψάρια του είναι άπειρωμένα στον άγιον. Όποιος τα περάξη, έλεγεν ο καλόγερος του έρημοκλήσιου, δε βλέπει καλή μέρα στη ζωή του.

Όσο σιμυλικά κι' όχι σιμυλικά. Με τις διορθώσεις μου αυτές, νομίζω πως άρκετοί από τους γρίφους του Χρονικού λείψαν κι' έτσι δε θα ζαλίζουν τους βπομνηνικούς έρευνητές που θα σκύφουν στη μελέτη του πολύτιμου Χρονικού που δεν πρέπει, χωρίς άλλο, να μείνη χωρίς φροντίδες.

Σ' όλο το Χρονικό βασλεύει μία άκαταστασία τρομαχτική. Μιλάει άραδιαστά για μετεωρολογικά φαινόμενα, για άρρώστειες βουδώνων και για αυτοκτονίες. Νομίζει κανένας πως ο Πανάρτος έστησε τη σκηνή του πάνω στα σύγνεφα κι' από κει φηλά έγραψε όπως άκουσε τη φωνή των ιστορικών πραγμάτων με τη γοητεία

ΑΠΟ ΤΗ "ΑΛΙΚΑ ΡΟΔΑ,"

ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΟ

Στόν "Αη Νικόλα σήμανε το Ραγκαβιά ο έσπερινός, κι' άκούστηκεν άχνόλαλη του Μετοχιού η καμπάνα, του Βράχου ο "Αη Γεώργης σκόρπισε τις ψιλές νότες του κι' αυτός πάνω απ' τών 'Αναφιώτικων τις στέγες, κυρά Μάννα!

Σύ νόαν τ' άκούς, που βράδυσες με τα έμπα κι' έβγα στις δουλειές, κι' άκόμα βρισκεσαι άντυτη και με το μεσοφόρ' κουνήσου δά, λιβάνισε το σπήτι σ' όλες τις γωνιές, και το καντύλι φώναξε ν' άνάψη η ψυχοκόρη!

Μπαρόβ' όμορφα ταιριάστηκες, κυρά Νύφη, έτοιμη κι' εγώ... Καμαροτή η γερόντισσα, χαμοβριλεπούσα η άλλη στο στενοδόμο πλαί πλαί πάν με βήμα θέλεις πετς γοργό, στο "Κύριε έκέρραξα" να μπουν κι' ίσα να πάνε στο μανάλι.

Κι' όταν τελείωση το «Δι' ευχών», πίσω στο σπήτι τους γυρνούν, πλάκωσε η νύχτα γαληνή, μά φέγγει ως τόσο άκόμα κι' άργά, σαν έρθη ο Κύριος τους κι' όλ' από πάστρα του γελούν, φιλείς το χέρι της Γρηάς και την Καλή στο στόμα.

A. ΑΡΓΗΣ

της άπόστασης. Έχει όμως αυτό το μεγάλο προσόν, να είναι ιστορικός και όχι λογοτέχνης. Κι' είναι γνωστό πως ο λογοτέχνης κι' ο ιστορικός διαφέρουν σ' αυτό μονάχα : ότι ενώ ο λογοτέχνης υποτάζει τα πράματα στη φαντασία του, ο ιστορικός αντίθετα υποτάζει τη φαντασία του στα πράματα.

Όλο το Χρονικό το γεμίζουν οι βασιλιάδες κι' οι καλόγεροι, γιατί κι' ο συγγραφέας του ήταν δημιουργία της εποχής του που τότε βασιλεύανε τα δνείρα, τα παλάτια και τα μοναστήρια... Είναι προληπτικός ο λαός.

Μά μέρα βρέθηκε με τον βασιλιά 'Αλέξιο στο μοναστήρι του Σουμελά, στο έρημητήρι αυτό της έρημιάς και των βράχων... Σαφινικά μαυρίζει ο οδρανός, ο ήλιος δύνει, και τα σιωπηλά άστέρια άρχίζουν να σκορπάνε τα χλωμά μαργαριτάρια τους... Έγινε, άπλούστατα, έκλειψη του ήλιου. Ο Πανάρτος τότε, το λέει το Χρονικό, με τον βασιλιά πέσανε στα γόνατα και τρέμοντας παρακαλούσαν το Θεό να ξεσκίση τον άστροκέντητο μανδύα της νύχτας και να τους στείλη λίγο φως. Οι Τούρκοι σε όμοιες περιπτώσεις γυμίζουν τα όπλα τους, άκόμα και σήμερα, κατά τον ήλιο και τον πυροβολάνε. Νομίζουν πως οι σείτάν (οι διάβολοι) τον σκοπάζουν με τα μαύρα φτερά τους... Τέτοιον είναι οι λαοί... Προλήψεις όλο και προλήψεις...

Στη γλώσσά του ο Πανάρτος άκολουθήσε τη γενική τάση της εποχής του : την ολοκληρωτική περιφρόνηση της λαϊκής γλώσσας, που την επίδρασή της δεν κατορθώνει να ξεφύγη όλοτετα.

Δεν ξαίρανε πως η άνάσταση της πεθαμένης γλώσσας που λατρεύανε ήτανε τόσο πιθανή όσο ήταν πιθανό, κατά την περιφημη παραβολή του Ροζή, να φέρουνε κλαριά και τα δέντρα που κουτσουρέβανε οι καλόγεροι, με την προσεχική τους.

Όποσδήποτε το πολύτιμο Χρονικό του Πανάρτου είναι ένα πολύθερο διαμάντι που φτάνοντας άκέραιο στα χέρια μας από τον τρομαχτικό γκρεμό των αιώνων έφριξε το όποιον σκόρφος του πάνω στην ιστορία της Τραπεζούντας.

ΣΑΒΒΑΣ Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡ Σ ΤΗΣ ΘΡΗ·ΚΕΙΑΣ

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΩΜΑ ΜΩΡΟΥ

Ο Θωμάς Μώρος, ένας από τους μεγαλύτερους πολιτικούς και συγγραφείς της 'Αγγλίας, διεκρίθη για τους άγώνας του κατά του δόγματος των διαμαρτυρομένων και ύπερ της καθολικής 'Εκκλησίας. 'Αλλ' η διδασκαλία του ήταν έπόμενο να τον κάνει έχθρο του άγγλικού, προτεσταντικού Κράτους. Και κατεδικάσθη σε θάνατο.

και να άνεβάση, για πρώτη φορά, τον τόνο της φωνής του :

— "Αν ήμουν από κείνους που δεν λαμβάνουν όπ' όψη τους όρκους, δεν θα βρισκόμουν αυτή τη στιγμή έδω. Και αν έσαι, κύριε Ρίτς, δεν είσθε έπίσκοπος— τότε συγκατατίθεμαι κ' εγώ να μη δώ ποτέ το πρόσωπο του Θεού.
"Όστερ' από μία σύντομη σύσκεψη, οι ένοργοι έκήρυξαν τον κατηγορούμενο ένοχο. Τότε ο Μώρος, άντιλαμβανόμενος ότι η στοχαστική σιωπή του δεν θα τον ώφελουσε πιά σε τίποτα, άπεφάσισε να διακηρύξη τις πεποιθήσεις του, να έξομολογηθή την πίστη του :

— Η Acte de Suprematie είναι παρανόμη, άντίκειται στο νόμο του Θεού. Η 'Εκκλησία δεν μπορεί ποτέ να παραδεχθή την κοσμική έξουσία. Είπατε ότι η διδασκαλία μου δεν συμφωνούσε καθόλου με τη διδασκαλία των έπισκόπων και των ιεραρχών. "Αν όμως έσαι έχετε με το μέρος σας ένα έπίσκοπο, έμένα με υποστηρίζουν πάνω από κάτ' άγιοι—και δμοιζεύονται μου. Τη δική σας τη γνώμη την επικυρώνει το Βουλευτήριο—το όποιο άποτελείται ο Θεός μονάχα έβρει από τι είδους άνθρωπος !—έγώ όμως έχω την επιδοκιμασία όλων των Συνόδων που έγιναν από έδω και χίλια χρόνια. Έσαι έχετε με το μέρος σας ένα μονάχα βασιλείο, ενώ εγώ έχω όλα τα βασίλεια της χριστιανωσύνης... Με κατηγορήσατε ότι είσαι προδότης, ότι στρέφομαι κατά το βασιλέως. Και έτσι είσθε έχθροι του βασιλέως, γιατί η επιθυμία σας ν' άποσπασθήτε από τη μία και άληθινή έκκλησία θα γίνει άφορμή να διασαλευθή η ένότης και η γαλήνη του κράτους. Προσηγομάζετε ένα τρομακτικό μέλλον για τη χώρα μας...

Από κείνη τη στιγμή, κανείς δικαστής, κανείς ένορκος δεν είχε πιά την τόλμη να κυτάξη τον κατηγορούμενο στα μάτια. 'Αλλ' ο μεγαλόψυχος αυτός άνθρωπος λυπήθηκε τους κριτές του—και θέλησε να τους δώσει θάρρος και δύναμη :
— Κάτι ακόμα έχω να σας πω, κύριοι. Θέλω να σας υπενθυμίσω πως ο 'Απόστολος Παύλος, ο μοναδικός αίτιος του μαρτυρικού θανάτου του άγιου Στεφάνου, βρίσκεται τώρα στον ούρανό κοντά στο θήμα του, αφού τα μάτια του άνοιχθηκαν στο φως το άληθινό. Εύχομαι να συμβή το ίδιο με σας και με μένα. Η ζωηρό-

ατάραχος, είχε τη δύναμη να παρηγορήση και αυτόν ακόμα τον πνευματικό του. Τέλος, την 6 'Ιουλίου 1535, ένας φίλος του πήγε και τον είσοποίησε ότι η θανατική του έκτέλεση θα γινότανε την ίδια μέρα, στις 9 το πρωί, ύστερ' από λίγες ώρες δηλαδή.

Ο μαρτυρικός θάνατος του Θωμά Μώρου μπορεί να σταθή ως ένα μέγα παράδειγμα. Κανείς κατάδικος δεν έτοιμάσθηκε να έγκαταλείψη τον κόσμο με τόση άγγελική πραότητα. Ήρεμος, σοβαρός— πάντοτε έξυπνος και χαριτωμένος—δέχθηκε ο Μώρος να πεθάνη, χωρίς να παραπονεθή, χωρίς να διαμαρτυρηθή καθόλου.

Όταν ένας φίλος του και μαθητής του του άνήγγειλε, με δακρυσιμένα μάτια, ότι ο βασιλεύς έδόκνησε να μεταβάλη σε άποκεφαλισμό την άρχική ποινή που του έπέβαλε το δικαστήριο—έπρόκειτο να του άνοιξουν την κολιά, να χύσουν μέσα άναλωμένο μολύβι και ύστερα να τον διαμελισουν—ο Θωμάς Μώρος είπε :

— Ο Θεός να φυλάη τους συγγενείς μου από τη μεγαλοφυχία του βασιλέως μας !

Ο διοικητής του Πύργου του Λονδίνου ήρθε σε λίγο να τον πάρη.

Ο μελλοθάνατος φόρεσε ένα μακρύ χιτώνα κ' έπιασε με τα δυό του χέρια ένα μικρό ξυλόνιο σταυρό. Στο δρόμο, καθώς πήγαιναν στον τόπο της έκτελέσεως, μία γυναίκα του λαού τον λυπήθηκε και του έδωσε να πιη ένα ποτήρι κρασί. Μά ο κατάδικος άρνήθηκε να το πάρη, λέγοντας ότι ο Χριστός μονάχα ξύδι ήπιε, σε άνάλογες περιστάσεις. Κάποια άλλη γυναίκα, βαλτή από τους έχθρους του, τον σταμάτησε και τον έβρισε, επειδή άλλοτε, όταν ήταν καγκελάριος, την είχε καταδικάσει άδικα.

— Θυμάμαι την ύπόθεσή σου, της άποκρίθηκε ο Θωμάς Μώρος. Και αν έπρόκειτο σήμερα να σε κρίνω, θα έβγαζα την ίδια καταδικαστική άπόφαση, χωρίς τύψη και μεταμέλεια.

Όταν εφθάσαν μπρός στο ίκρίωμα, ο κατάδικος παρεκάλεσε ένα στρατιώτη να τον βοηθήση νάνέβη τα λίγα σκαλιά.

— Όσο για το κατέβασμα, συμπλήρωσε, θα τα καταφέρω μονάχος μου...

Δεν του επέτρεψαν να μιλήσει στο συγκεντρωμένο πλήθος. Τέτοια διαταγή είχε

ΓΙΑΝΝΗ ΨΥΧΑΡΗ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΖΑΡΙΝΑΣ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια απ' το προηγούμενο)

αργά, πολύ αργά ήθελε αυτός κοντά της. 'Αργά, πολύ αργά της έπιασε το χέρι που κρεμότανε έξω απ' το πάλωμα. Τό χαίδεψε ά ρ γ ά, πάντα πολύ αργά,

της μοιρομούρισε:

— Κυρά μου, πόσο μ' αγαπάς! 'Η Φροσύνη όλο φρίκη τραβήχτηκε πίσω και κόλλησε στον τοίχο.

— 'Ω! πόσο μ' αγαπάς, ξανάλε. Και τώρα, αυτός που κάθε φορά χυμοΐσε άπάνω στη λεία του ανυπόμονα και άχόρταστα, με γλύκα που δεν την είχε ποτέ, με τρυφερότητα που ή Φροσύνη δεν μπορούσε ούτε να ύποπτευθή, της χαίδεψε άπαλά τὰ μαλλιά και τὸ λαιμό της, φιλούσε τὰ χέρια του που την είχανε χαϊδέψει, γιά νά μὴν τὴ λερώσει με τὰ χεῖλιά του, και σὸ τέλος ξεπλώθηκε πλάι της μοιρομουρίζοντας άκόμα:

— 'Ω! αν θές νάμαι πάντα γλυκός και καλός μαζί σου, νά καίς πάντα αὐτή τὴ μυρουδιά!

'Η Φροσύνη τοῦ άρπαξε τὰ χέρια με άπελπισμένη δύναμη, άνασηκώθηκε και κοιτάζοντας τον κατάματα τοῦ εἶπε:

— Λές ψέματα! 'Η μυρουδιά αὐτή είναι άπαίσια μυρουδιά γιά σένα. Είναι άπ' τὸ λιβάδι που καίμε στις έκκλησίες μας και δεν μπορεί νά σ' άρέσει, εκτός

βγάλει ὁ βασιλεύς. Τὸ μόνο που μπορούσε νά κάνει ήταν νά διατρανώσει τὴν επιθυμία του νά πεθάνη «εἰς τοὺς κόλπους τῆς άγιᾶς Καθολικῆς 'Εκκλησίας, δοῦλος πιστός τοῦ Θεοῦ και τοῦ βασιλέως.»

'Ο Θωμᾶς Μῆρος γονάτισε και προσευχήθηκε.

Κατόπι, φίλησε τὸ δῆμιο, τοῦ ἔδωσε δυὸ χρυσά νομίσματα και τοῦ εἶπε:

— Θά μὸν παράσχης τώρα μιὰ ανεκτίμητη εκδούλευση. Θάρρος, παιδί μου! τὸ νοῦ σου πρὸ παντός, μήπως αποτύχης σὸ πρῶτο κτύπημα και χάσης τὴν καλὴ φήμη που ἔχεις...

Άκουμπησε μόνος του τὸ κεφάλι στον κορμό τοῦ δένδρου και παράμευσε με προσοχὴ τὴ μακριὰ γενειάδα του, λέγοντας:

— Είναι κρίμα νά τὴν κόψω κι' αὐτὴν ὁ μπαλτάς τοῦ δήμιου. Τὸ δικαστήριο δεν τὴν ἔχει καταδικάσει ὡς ἔνοχο ἑσχάτης προδοσίας.

Τὸ σῆμα του ενεταφιάσθη σὸ παρεκκλήσι τοῦ Πύργου τοῦ Λονδίνου, με τὴ φροντίδα τῶν θυγατέρων του.

'Όσο γιά τὸ κεφάλι του, τὸ κάρφωσαν σ' ἕνα παλούκι, τὸ ἔβηθεσαν κάμποσες μέρες στὴν εἰσοδὸ τῆς Γέφυρας και ἕστερα τὸ πέταξαν μέσα σὲ βιτριόλι γιά νά μὴ μείνη τίποτα ἀπὸ αὐτό.

αν... εκτός αν, τόνισε με ξαφνική χαρά, εκτός αν είσαι και σύ χριστιανός σαν και μᾶς!

— 'Α! όχι, Φροσύνη, απάντησε ὁ 'Αχμέτ, και τὸ ὄνομά της τὸ πρόφερε με μιὰν ανέκφραστη μουσικὴ στὴ φωνή, σίγουρα δεν είμαι χριστιανός. Και ούτε ὑπῆρξα ποτέ μου. Περηφανεύομαι πὸν άνήκω στὴ θρησκεία τοῦ Προφήτη και μονάχα επειδὴ ἤσουνα καλὴ μαζί μου σήμερα, δὲ θυμῶναι μ' αὐτὴ τὴν ὑπόψια σου. 'Ο πατέρας μου είναι Τοῦρκος σαν και μένα και δεν είμαι άπ' τὴν ἰδια ράτσα με σᾶς. 'Ο πατέρας μου δεν είχε καμιά γυναίκα χριστιανή, ὥστε ἡ μητέρα μου δεν μπορεί άκόμα περισσότερο νάμαι χριστιανή. Βέβαια μιλάω τὰ ἑλληνικά ὅπως τὰ μιλάς και σύ, μᾶ σου ἔχω ἐξηγήσει πὸς μεγάλωσα στὴ Λήμνο, ὅπου ὁ πατέρας μου ἤτανε βαλῆς. Πολλές φορές ἔπαιξα στους δρόμους με χριστιανόπαιδα. Σαίρω μονάχα πὸς ἀπὸ τότε, ἡ γλυκεῖα μυρουδιά που άναπνέω ἔδω μέσα μ' άρεσε πολύ, χωρίς νά σου πὼ άκριβῶς τὸ γιατί.

'Εφαγνε μέσα στις άναμνήσεις του. 'Αναθυμότανε τὰ περασμένα, τὰ μικρά του χρόνια, μερδεμένα με τὴ μαγεῖα τῆς λεπτῆς μυρουδιάς. 'Επειτα, αναθυμότανε, νόμιζε πὸς θυμότανε με άκριβεία. Ξανάβλεπε τὸ πατρικό κονάκι. Βρισκότανε πάνω σ' ἕνα λόφο.

Σιγά - σιγά οἱ άναμνήσεις ζωηρεύανε και τοῦ ξαναφέρανε σὸ νοῦ με συγκίνηση τὸ ἑσωτερικό του σπιτιοῦ, μιὰ μεγάλη κάμαρα με τοὺς τοίχους άσπρισμένους με άσβέστη. Δεν ὑπῆρχε άλλο ἔπιπλο εκτός ἀπὸ ἕνα σοφᾶ σὸ βάθος, κάτω άπ' τὸ παράθυρο, σκεπασμένον άπ' τὴν μιὰ άκρη ὡς τὴν ἄλλη με ἕνα κόκκινο χνουδωτὸ ὑφασμα. 'Ανέβαινες σὸ σοφᾶ με σκαλιά. Στὴ μέση τῆς κάμαρας βρισκότανε ἕνα μεγάλο μπακιρῆνιο μαγκάλι. 'Η στάχτη σημάτιζε πυραμίδα και άνάμεσα ξεχώριζες τὰ πυρωμένα κάρβουνα. Στὸ γύρο τοῦ μαγκαλιοῦ μιὰ τομπιάδα ὀλόμαυρη στις άκρες. Ξαναθυμότανε καθαρά τὸν πατέρα του καθισμένο σταυροπόδι άπάνω σὸ σοφᾶ, κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο, με τὴ γούνα του νά κρεμιέται ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος και ἀπὸ τ' ἄλλο. Κάννιζε τσιμποῦκι, πὸν τὸ χτυποῦσε συχνά, γιά νά φύγη ἡ στάχτη, πάνω σὸ κόκκινο λαγίμι με τὸν μπακιρῆνιο δίσκο, που βρισκότανε σὲ ἕνα άπ' τὰ σκαλιά τοῦ σοφᾶ. Κοίταζε άπ' τὸ παράθυρο και καθότανε βυθισμένος σὲ ὄνειρα. Εἶχε ὕφος άγάθο, με τὸ ψηλὸ του φέσι που άφινε ἔξωκεπο τὸ μετώπο του οριγμένο πίσω, με τὸ πλατὸ του πρόσωπο και τὰ μεταξένια του γένεια, που είχανε ἀρχίσει κίολας ν' άσπρίζουν. Μιὰ μονάχα διασκέδαση εἶχε: νά διατάζει νά τοῦ φέρουν τὸ παιδί. 'Ακόμα ἠγοῦσε σι' αὐτιά του 'Αχμέτ ὁ ἠχος ἐκείνης τῆς φωνῆς, που τὴν άκουγε ἀπὸ μακριά, ὅταν ὁ βαλῆς διάταζε κάποιον ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες: Τσοντζιούκ! πὸν σήμαινε νά

φέρουν τὸ παιδί του. Τοῦ τὸν πηγαίνανε. 'Η χαρὰ τοῦ πατέρα του ἤτανε νά τὸν βλέπει στὸ ἴδιο δωμάτιο, μ' ὄλο ποῦμενε άκίνητος. Μόλις και μετὰ βίας τοῦ περνοῦσε άπ' τὸ νοῦ νά τοῦ δώση παιχνίδια γιά νά παίξει. Τὸν κοίταζε χαμογελώντας σχεδὸν χωρίς νά τοῦ βγάλῃ λέξη. Οὔτε τὸν χαίδευε κίολας. Τοῦ άρεσε μονάχα νά τὸν βλέπει ἐκεῖ κοντά του.

Στὴν 'Ανατολή και προπάντων στὴν Τουρκία ὁ πατέρας και τὰ παιδιὰ δεν ἔχουν καμμιά οἰκειότητα μεταξὺ τους. Κι' ὁ 'Αχμέτ, μ' ὄλο τὸν τὸν κολάκευε τὸ προνόμιο που εἶχε νά τὸν φωνάζῃ κοντά του ὁ πασᾶς, σὸ βάθος φοβότανε. Μιὰ μέρα' μάλιστα, ἐνῶ ὁ πασᾶς άκουμπισμένος σὸ παράθυρο φαινότανε σαν νά κοιτάζει κάτι σὸ δρόμο, τὸν 'Αχμέτ τὸν ἔπιασε ξαφνικά φόβος, καθῶς βρισκότανε στὴ μέση τῆς κάμαρας, κοντά σὸ μαγκάλι ὀλομόναχος. 'Αρχισε νά ξεφωνίζει. Τὴν ἄλλη μέρα ὅταν τὸν φέρανε σὸν πασᾶ, άρχισε πάλι τὰ κλάματα. Τὴ στιγμὴ αὐτὴ εἶχε μιὰ μακρονῆ ἐντύπωση πὸς εἶχε κλάψει πολὺ, μᾶ πολὺ μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο. 'Υστερα, μονομιάς, διασκέδασε πάρα πολὺ. 'Ενας ὑπῆρέτης ἔφερε μέσα σὲ δίσκο κάτι περιεργές καραμέλες. 'Ηταν ὀλόμαυρες και μυτερές άπ' τὴ μιὰ μεριά. 'Ο 'Αχμέτ νόμιζε πὸς θά τοῦ τῆς βάζανε σὸ στόμα. Μᾶ ὁ ὑπῆρέτης πλησίασε σοβαρά τὸ μαγκάλι, σκάλισε λιγάκι τὴ στάχτη, ἔβγαλε ἕνα άναμμένο κάρβουνο, ἔβαλε άπάνω τὴν καραμέλα και ἡ καραμέλα άρχισε νά καιγεται, αναδίνοντας μιὰ μυρουδιά που στὴν άρχὴ τὸν ζάλισε, μᾶ κατόπι τοῦ φάνηκε τόσο ὀραία, ὡ! ὅμοια άκριβῶς μ' αὐτὴ που άναπνέω πρὶν λίγη ὄρα.

Εἶτε γιατί ἤτανε κουρασμένος, άπ' τὰ κλάματα και τὰ ξεφρόνητά, εἶτε χάρις στὴ θαυμασία ἐκείνη μυρουδιά, ὁ 'Αχμέτ ξεπλώθηκε ἡσυχα ἡσυχα σὸ σοφᾶ και ἔκλεισε τὰ μάτια. 'Αργότερα κατάλαβε, πὸς είχανε κάψει άρωματικὴ πασιτίλλα. 'Απὸ κει και πέρα τοῦ άρεσε νά πηγαίνει στὴν κάμαρα. Μιὰ φορὰ μάλιστα ἔκανε ἐπίτηδες πὸς κλαίει γιά νά δῆ αν θά τοῦ φέρουν άκόμα ἡπ' αὐτὲς τῆς πασιτίλλες και ὅταν άργότερα σπουδαζε στὴ στρατιωτικὴ σχολή, ἡ πὸν μεγάλη του ευχαρίστηση ἤτανε ν' άγοράζει άπ' αὐτὲς τῆς πασιτίλλες και ν' αναπνέῃ τὴν άγαπημένη του μυρουδιά. Σίγουρα λοιπόν, συλλογιζότανε, ἡ Φροσύνη θά τῷ σᾶιρε ἡ θά τὸ μάντεψε, γιά νά τοῦ κἀνῃ αὐτὴ τὴν ευχάριστη ἐκπληξη. Μπορεῖ κι' ὄλας καμᾶ μέρα, καθῶς μιλοῦσε σιγά, νά τῆς τὸ ἔμοιλογῆθηκε. Κι' αὐτὴ τὸ θυμῆθηκε. Γι' αὐτὸ άρχισε νά τῆς λέῃ τὰ πὸν γλυκά και τὰ πὸν τρυφερά λόγια, τῆς άγγιζε τὸ πηγόνι, γι' άνταμοιβῆ τῆς καλωσύνης τῆς, ὅπως ἐπιδοκιμάζει κανεῖς ἕνα παιδί γιά κάτι καλὸ που ἔκανε. 'Υστερα άποκοιμήθηκε πλάι τῆς, σαν παιδί κι' αὐτός.

Μὲ τὸ χάραμα ἡ Φροσύνη πετάχτηκε άπ' τὸ κρεβάτι τῆς. 'Ο 'Αχμέτ εἶχε γυρίσει κίολας σὸ κονάκι—ἔτσι τὸν λέγανε τώρα τὸν πύργο—πρὶν άρχίσουν τὰ πουλιὰ νά κελαϊδοῦνε στὰ δέντρα. 'Η Φροσύνη δεν ἤσᾶιρε που εἶχε, ἔνοιωθε ἄδειο τὸ κεφάλι τῆς.

(* Ακολουθεῖ)

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

[Κρίνουμε κάθε ἔργο που μᾶς στέλνεται οὐ δυὸ ἀντίτυπα].

Μαρίας Π. 'Αργυροπούλου Λογοτεχνικὲς κρίσεις, 1929.—'Η κ. Μαρία Π. 'Αργυροπούλου, κινημένη ἀπὸ τὴ διάθεση νά καταδικάσῃ μερικὲς ἀντιλήψεις που τῆς ἔθεωροῦσε ὄχι σωστὲς γιά τὴ λογοτεχνία μας, ἐπεχείρησε νά ἐξετάσῃ και νά ἀποκαταστήσῃ κριτικὰ τὸ ἔργο τοῦ Γρυπάρη, που δεν ἀντιπροσωπεύεται παρὰ μὲ τὸ μοναδικὸ του βιβλίον τῶν «Σκαραβαίων και Τετρακόντων». 'Η μελέτη τῆς αὐτῆς φαίνεται πὸς δεν ἔχει γίνε με τὴν προχειρότητα, που χαρακτηρίζει τῆς περισσότερες φορὲς τὴν ἐργασία τοῦ γυναικείου καλᾶμου, και θῆκε ἀκριβῶς ζητήματα τῆς τέχνης που θά δίνουν πάντα ἀφορμὴ γιά συζήτηση. Οἱ πλείστες ὅμως ἀπόψεις τῆς, μολονότι ζητοῦν νά στηριχθοῦν σὲ στερεὲς βάσεις και ἀποβλέπουν σ' ἀντικειμενικὴ παρατήρηση, περιορίζονται σὲ μιὰ ἐξαντλητικὴ και μικρολογη ἀνάλυση, που μπορεί νά χρειάζεται σ' ὀρισμένους κλάδους τῆς ἐπιστήμης, ὅπως εἰδικοποιήθηκε κι' ὄλας τελευταία, ὄχι ὅμως ποτέ και στὴν ποίηση. 'Η συγγραφεὺς παίρνει τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς χωριστὰ τὸ καθένα και προσπαθεῖ νά τοὺς ἀνακαλύψῃ ἀτέλειες, προβαίνοντας κάποτε και σὲ διορθώσεις ὑποδειγματικῆς. Μὴ μπορώντας νά ἐξηγήσῃ πολλὰς εἰκόνας τοῦ ποιητῆ τῆς βρῖσκει ἀσυνάρτητες κι' ἄλλοῦ πάλι ζητάει νά ἀποκλείσῃ τὴ χρῆση τῶν ἰδιωματικῶν λέξεων ἀπὸ τὸν ἑμμετρο λόγο, γιὰ τὴν τάχα τοῦτο δὲ συμβιβάζεται πρὸς τῆς σύγχρονες αἰσθητικῆς ἀντιλήψεις. Τὸ περισσότερο μέρος τοῦ βιβλίου κατέχεται σχεδὸν ἀπὸ λεπτομερειακῆς κρίσεις τετοίου εἶδους, που ἀστοχοῦν στὰ πὸν πολλὰ κι' ἀδικοῦν τὴν ὀποσδήποτε ἐλευθέρη κατὰ τὰ ἑλλὰ ἀντιλήψῃ τῆς. 'Η ἀναλυτικὴ μέθοδος τῆς κ. 'Αργυροπούλου, που χρησιμοποιεῖ στὴν παραπάνω μελέτη, ἀποδεικνύεται ἀνίκανη νά παρακολουθήσῃ τὰ ποιητικὰ φτερογίγματα στὴν ὕψηλὴ τους πτήση και γυρεύει νά ἐπιβάλλῃ στὴν ἔμπνευση δεσμὸς και περιορισμοῦς, που αν ἐφαρμοζόνταν θά μᾶς μεταμορφώναν τοὺς στίχους σὸς πὸν ἀξιολύπητους καταδικούς. Δεν ἔχουμε φυσικὰ τὴν ἀφέλεια νά νομίζουμε πὸς οἱ ποιητῆς κατ' ἐξάφρηση πρέπει νά μένουν ἀσύδοτοι, ἀλλὰ δὲ συμφωνοῦμε μαζί τῆς ὡς πρὸς τὸν τρόπο τοῦ ἐλέγγου. Γιατὶ αν ἡ συγγραφεὺς ἀκολουθοῦσε τῆς γνώμης τῆς,

σπάνια θά βρῖσκαμε στὰ ποιήματα τῆς ἀπρόβλεπτες ἐκείνης χάρες που μᾶς μεταβάλλουν τὸ τεχνικὸ σύμπλεγμα μερικῶν λογιμῆνες λύσεις, ἔποσπε νά προσέξῃ νά μὴν ἐκφρασθῇ με τὸσσην ἀσφάλεια και, θά λέγαμε άκόμα ἀθαιρεσία, αν ἤθελε νά προλάβῃ λυπηρὲς ἐπικρίσεις. Γίνεται φανερό άπ' τὸ βιβλίον τῆς πὸς ἡ γλῶσσα τοῦ Γρυπάρη, ἡ πλουτισμένη θαυμαστὰ με τὰ λαμπρότερα εἰρήματα και τοὺς ἐκπληκτικότερους συνδυασμοῦς τοῦ δημοτικῶ μας λεξιλογίου, ἡ ποιητικὴ αὐτῆ κορφολογίτρα, τὴν ἀφήνει ἀσυγκίνητη. 'Αλλὰ τότε ποῖα θῆσρεπε νά καθιερωθῇ; Δεν πιστεύουμε πάντως νά πρότεινε στὰ σοβαρά ἡ κ. 'Αργυροπούλου τὴ γλῶσσα τῆς μελέτης τῆς...

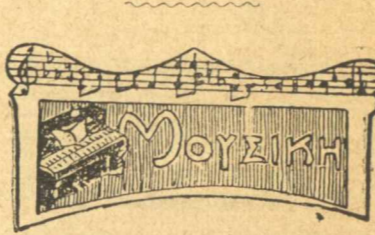
μᾶν ὀλόκληρη φιλολογικὴ γενεὰ και πὸν δίνουν ἀφορμὴ σὲ πὸν φυσικῆς κι' ἀκριβολογημῆνες λύσεις, ἔποσπε νά προσέξῃ νά μὴν ἐκφρασθῇ με τὸσσην ἀσφάλεια και, θά λέγαμε άκόμα ἀθαιρεσία, αν ἤθελε νά προλάβῃ λυπηρὲς ἐπικρίσεις. Γίνεται φανερό άπ' τὸ βιβλίον τῆς πὸς ἡ γλῶσσα τοῦ Γρυπάρη, ἡ πλουτισμένη θαυμαστὰ με τὰ λαμπρότερα εἰρήματα και τοὺς ἐκπληκτικότερους συνδυασμοῦς τοῦ δημοτικῶ μας λεξιλογίου, ἡ ποιητικὴ αὐτῆ κορφολογίτρα, τὴν ἀφήνει ἀσυγκίνητη. 'Αλλὰ τότε ποῖα θῆσρεπε νά καθιερωθῇ; Δεν πιστεύουμε πάντως νά πρότεινε στὰ σοβαρά ἡ κ. 'Αργυροπούλου τὴ γλῶσσα τῆς μελέτης τῆς...

Απ. Ν. Μαγγανάρη. Στὸν πρῶτο

σταθμό, ποιήματα, 1929. Η νέα συλλογή του κ. Μαγγανάρη—τρίτη, καθώς βλέπουμε, στη σειρά της παραγωγής του—δείχνει πώς δεν αρκεί σ' έναν ποιητή να απομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ ρητορικοῦ ρομαντισμοῦ μὲ τὶς ἐπιφανειακές του χάρες, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ εἰσχωρήσῃ βαθύτερα στὸ σύγχρονό του κόσμον καὶ νὰ προσδώσῃ στὶς ἐσωτερικὲς του ἀνυσυχίες κάποια καλλιτεχνικὴ μορφή, γιατί χωρὶς αὐτὸ θὰ καταντήσῃ στὴν ἀνούσια πεζολογία. Ὁ κ. Μαγγανάρης, μολοντοῦ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του σὲ ἀμση ἀνταπόκριση πρὸς τὶς σύγχρονες συναισθηματικὲς καταστάσεις, φαίνεται πὼς δὲν κατώρθωσε νὰ βρῆ στὴν κατευθυντικὴ του μετατροπῆ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ποιητικῶν του προσδοκιῶν. Οἱ στίχοι του, χωρὶς νὰ ἔχουν οὔτε τὰ ἐλευστικὰ στολίδια τῆς ἀπλῆς καλλιπέσιαι, παρατάσσονται σὲ μίαν ἄσκοπη καὶ φτωχὴν ἐπίδειξιν, ἀπ' ὅπου λείπει κ' ἡ λαμπρότητα κ' ἡ πυκνότητά. Ἡ ἔκφρασις, μονότονη καὶ ρηχὴ, καθιστᾷ φανερώτερη τὴ γύμνια τοῦ περιχομένου κ' ἀφαίρει ἀπ' τὰ τραγούδια ὡς καὶ τὰ διακοσμητικὰ στοιχεῖα, πὸ θὰ τοὺς εἶδαν μὴ παρουσιάσασιν ὄψη. Οἱ λέξεις πὸ μεταχειρίζεται, μολοντοῦ ἀντιπροσωπεύουν τὶς πὸ τρέχουσες ἀξίες τῆς ζωῆς μας, μένουν χωρὶς ἀπήχησιν, γιατί δὲν ἀντέχουν νὰ προχωρήσουν ὡς τὴν ψυχὴ, ἐπειδὴ δὲν ἐνώνονται μὲ καμμιά σύνδεσιν στενότερη καὶ διαρκέστερη. Τὰ συναισθήματα πὸ περνῶν ἀπὸ καὶ μέσα μοιάζουν μὲ ἄτονες ἀντιγραφές διωδιακρῶν εἰκόνων, καὶ γι' αὐτὸ παρεξηγημέ-

νων, πὸ μάταια ἀναζητήσαν τὸν ἐρμηνευτὴ τους. Ἡ ἀνία, ἡ ἀπογοήτευσις, ἡ ἀπασιδοξία, πὸ ἐπικαλεῖται κάθε τόσο ὁ κ. Μαγγανάρης, δὲν ἔχουν ἐδῶ καμμιά οὐσιώδη διαφορὰ ἀναμεταξύ τους καὶ διαγράφονται μὲ τὴν ἀμφίβολη θαμπότητα τῶν ἀφηρημένων παραιοτήσεων, σὲ τέτοιο σημεῖο πὸ μᾶς ἔρχεται ἡ ὑποψία μήπως τὶς ἔβρει μονάχα κατ' ὄνομα. Ἀκόμα δὲ μορφεῖ νὰ ἀποφύγῃ μῆτε τὶς κοινοτυπίας πὸ τὶς συγγίξει φανερά μὲ κάποιους ἀλλοῦς τρόπους διατυπώσεων, τόσο γνωστοὺς ἀπὸ τὴν παρερμηνευμένη τους χρῆσιν: ... Ὁ πυροβόλος πῶθος μου ὁ ἀσιγῶνας τὸ θρηνηλὸν στὴν ἄρτα τῆς καρδιάς σου... ἢ ..Μὲς στὴν ὀρμητικὴ μου ἀντίρροια ὑπόστασις τὸ Γολγοθᾶ σου ὀλόκληρο σηκώνω... ἢ ...Πὸ γίνεται ἡ ψυχὴ μας μυθιστόρημα γραμμένο σὲ κίτρινα φύλλα... ἢ Ἀλλοῦ θέλει νὰ προεξήγησιν ἐντύπωσιν μὲ κάποιες τολμηροφανεῖς ἔκφρασεις καὶ γράφει στίχους σὰν κ' αὐτοὺς: ...Μὲς στὴν ψυχὴ τῶν ἀνυχνῶν μου εἰδώλων καὶ στὴν ἀκίνησιν τους κάποια κίνησις... ἢ Ἀλλὰ καὶ τὸ τυπικὸ τῆς γλώσσας του μεταπίπτει συχνὰ ἀπὸ τὶς καθιερωμένες λέξεις τῆς καθαρεύουσας (ἀσχολίες, δις, ἐπιχειρήσεις, κλπ.) σ' ἄλλες ἀταίριαστες ἐδῶ (λημέρια κ.λ.π.) ἢ, τὸ συχνότερο, σὲ λέξεις πὸ γίνονται ἀκαλαίσθητες μὲ μόνην τὴν ἀλλαγὴ ἑνὸς γράμματος (πασιόμας, κατὰχρησιν, συναίστησις, ὁ συνδαιτημόνας κ.λ.π.). Ἀκόμα βρήκαμε κάπου καὶ τὴ λέξιν ἀνοιχτοῦ πὸ μὲ τὸν ἀναβιβασμὸ τοῦ τόνου τῆς φωνητικῆς πὸς θέλει νὰ παραστήσῃ τὴ σημασιολογικὰ ἀντίθετό τῆς. Γιὰ νὰ φανῆ ἀκόμα καλύτερα πὸς παρεξηγεῖται ἡ καινούργια τέχνη μέσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον, παραθέτουμε τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα τῆς «Παραστάσεως», πὸ δὲν ἕστερε ἀπὸ τὴν παρομοιαστικὴ ἀδεξιότητα τῶν ἄλλων: *Στὸ θέατρο τῆς ψυχῆς μου ἔχτες ε' ἀπόγυμα ἦρθε μιά καλοπρόδεκτη παρέα, —νόοι, κορίτσια, γέροι καὶ μεσοκόποι φίλοι, γνωστοὶ καὶ κάμποσοι ἄγνωστοὶ μου.*

Καὶ πήρανε ὄλο θέση μὲς στὴ σκέψη μου κ' ἄλλοι θεωρεῖται ἀκριβὰ μὲς στὴν καρδιά μου: *νὰ παρακολουθήσουνε τὸ πρόγραμμα πούχαν φιλοτεχνήσει τὰ ὄνειρά μου...* Γ. Κ.

Ο «ΠΡΩΤΟΜΑΣΤΟΡΑΣ», ΤΟΥ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

Μποροῦμε μὲ χαρὰ μας εὐθὺς ἀμέσως νὰ τονίσωμε πὼς οἱ παραστάσεις τοῦ «Πρωτομάστορα» ἀπέτελεσαν τὸ σπουδαιότερο καλλιτεχνικὸ γεγονός τῆς ἐφετινῆς περιόδου. Δὲν θάναν ὑπερβολὴ ἂν ποῦμε πὼς μὲ τὴν ἀκρόασιν τῆς μεγάλης αὐτῆς δημιουργίας, αἰσθανθήκαμε μέσα μας ν' ἀναπερὶσθῶμε οἱ ἐλλπίδες γιὰ τὴν γέννησιν καὶ στὸν τόπον μας ἑλληνικῆς ἀγνῆς μουσικῆς, πὸ νὰ θαυάζεσαι σὲ παράδοσιν καὶ νὰ χρησιμοποιῆ τοὺς ὀραίους μας θρύλους. Πάνω σ' ἕνα θρύλον εἶναι γραμμένος κ' ὁ «Πρωτομάστορας».

«Σαράντα μαστοροῦλα κ' ἐξήντα [δύο μαστόροι Γιοφύριν ἐστεριώσαμε στῆς Ἄρτας [το ποτάμι. Ὀλημερὶς τὸ χιτῆμα, κ' ἀπὸ βραδύς γκρεμίστην»

Αὐτὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι γίνηκε ἀφορμὴ ὥστε νὰ γράφῃ ὁ Νίκος Καζαντζάκης τὴν τραγωδίαν του «Θυσία». Ἀπ' αὐτὴν ἐμπνεύσθηκε ὁ Καλομοίρης τὴ μουσικὴ του, μὴ μουσικὴ πὸ θέλει—καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος ὁ συνθέτης— «νὰ δυναμώσῃ τὴν τραγικὴ ἐντύπωσιν πὸ γεννιέται ἀπὸ τὸ δράμα... πὸ ἔχει τὴ φιλοδοξίαν νὰ δείξῃ, ὅχι τόσο καὶ μόνον, τὸ ἑλληνικὸ χρῶμα, παρὰ τὴν ψυχὴ τὴν ἑλληνικὴν. Διάλεξε ὁ μουσικὸς τὴν

τραγωδίαν τοῦ «Πρωτομάστορα», μὴ λεύτερη δημιουργία θεμελιωμένη ἀπάνω σὲ γνώριμο δημοτικὸ θρῦλον, γιατί πιστεύει πὼς ὁ θρῦλος μονάχα, ὁ μῦθος τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, καλοδέχεται, καὶ τὴ ζητάει μάλιστα, τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς μουσικῆς, τὴν μουσικὴν ἀτμόσφαιρα».

Αὐτὰ γράφτηκαν στὰ 1916. Γιατὶ ὁ «Πρωτομάστορας» τοῦ Καλομοίρη πρωτοπαύτως τὸ Μάρτην, ἐκαίνης τῆς χρονιάς, ἀπὸ τὸν θίασον τοῦ Κονταράτου. Εἶχε ἀρῆσει καὶ τότε, μὴ δὲν πέτυχε ἀπόλυτα, δῶς τώρα. Ἡ μουσικὴ τραγωδία τοῦ 1916 δὲ μοιάζει μὲ τὴ σημερινή. Τότε εἶχε μακρηγορίες, τρομερὲς ἐπαναλήψεις τῶν μελωδικῶν θεμάτων, χάρματα στὴν ὀρχήστρα, ἑλλησιφ συνοχῆς. Ἦταν ἐργὸν ὄμοιον νέου, πὸ πιστεύει ἀκράδαντα στὴ δημιουργίαν μᾶς ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Ὁ Καλομοίρης ξαναγράφοντας, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἴσαμε τὸ τέλος, τὴ μουσικὴν του μὲ ὄρμησμένο πιά τὸ τάλαντό του, κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ ὅλην τὴν δροσερότητα, ὅλην τὴν πηγαία ἐμπνευσιν τῆς νύκτες του. Ὁ «Πρωτομάστορας» μᾶς παρουσιάσθηκε μὲ ἀρχιτεκτονικὴν, πὸ θὰ τὴ ζήλευσε κ' ὁ πὸ διαλεχτὸς ξένος συνθέτης. Σφιχτοδεμένος, μὲ τὰ μελωδικὰ ἐξαγγελτικὰ μοτίβα ἀναπτυγμένα ἀπὸ μίαν ἐνορχήστρωσιν πλούσια, σὲ χρῶμα καὶ σὲ φῶς, ἐντονος, γιομάτος ζωῆ καὶ πάθος. Εἶναι μὴ δημιουργία καθαρὰ ἑλληνικὴ, εὐσυνείδητη, πὸ προεναὶ τιμὴν στὴν Ἑλλάδα. Στὸν τόπον μας δυστυχῶς ἔχομε λίγα παραδείγματα μᾶς ἐργασίας ἀδιάκοπης, σταθερῆς, ἐργασίας τὶς περισσότερες φορὲς γιομάτης ἀπὸ πίκρες, ἀπογοητεύσεις, μυκτηρισμούς, ζηλόφθονες συκοφαντίας. Πόσες φορὲς ὁ συνθέτης τοῦ «Πρωτομάστορα» δὲ γέννηκε ὁ στόχος μᾶς χυδαίας πολεμικῆς! Ὅμως, ἀκούρατος, ἀδιάφορος, μὲ τὴ φλόγα ἄσβεστη μέσα στὸ εἶνε του, τράβηξε τὸ δρόμον του ἐμπρός, πιστεύων μόνον ἀπὸ τὸ ἰδανικὸ τὸ μεγάλο πούχε τάξει στὴ ζωὴν του. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τὸ εἶδαμε μὲ τὴ δημιουργίαν του, μὲ τὸν «Πρωτομάστορα».

Ἡ μουσικὴ του σὲ συγχλονίζει, σοῦ μιλεῖ ἀπ' εὐθείας στὴν ψυχὴ καὶ σὲ κάνει νὰ δραματίζεσαι μὴ μελλοντικὴ Ἑλλάδα μουσικὰ μεγάλη. Ἡ τραγικὴ μοῖρα τῶν ἠρώων τῆς τραγωδίας τρικύμισε τὴν καρδίαν τοῦ συνθέτη καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ξεσπάσῃ σ' ἕνα συμφωνικὸ, θιονυσιακὸ μεθύσι. Πότε βαθεῖα τραγικὴ, πότε λυρικὴ, ἐρωτικὴ, μὴ πάντα ἀνθρώπινη. Μουσικὴ πὸ ἀναβλύζει αὐθόρμητα, πηγαία. Ὁ Πρωτομάστορας πὸ σηκώνει ψηλὰ τὸ κεφάλι, ὁ ἀνυπόταχτος στὴ Μοῖρα, ὁ παθητικὸς ἐρωτευμένος, μὴ καὶ ἄντρας δυνατός, πὸ πνίγει τὸν πόνον του, τὴν ἀγάπην του, καὶ τὴ ζωὴν του, γιὰ νὰ σώσῃ τὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τὴν ἀκατάσχετη τοῦ ποταμοῦ. Ἡ Σμαράγδα, πὸ σκορπίζει τὴν ὀμορφίαν τῆς, τὰ νιάτα τῆς, ἡ ἠδονοπλέχτρα καὶ ἡ πολύμορφος, πὸ ἐξαγνίζεται καὶ βρίσκει δικαίωσιν μὲ τὴ θυσίαν τῆς τὴν τραγικὴν. Γεμάτη σπαραγμὸ ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸν ἀγαπημένον τῆς γιὰ νὰ στηθῇ ἀγκωνάρι στὸν ὀργισμένον ποταμὸν. Καὶ τὸ λευκὸ τῆς κορμῆ, πὸ ἦταν φκιαγμένο γιὰ χάρια καὶ φιλία, δέχεται ἐγκαρτερικὰ τὰ σφυροχτυπήματα γιὰ νὰ στεριώσῃ τὸ γιοφύρι.

Ὁ Τραγουδιστής, ὁ ἀγνός, ὁ μεθυμένος ἀπὸ τὰ ἴδια του τὰ ὄνειρα, πὸ

τραγουδεῖ ἀπαλά, γαλήνια, τὴν ἀγάπην καὶ πὸν συντριμμένον σπάζει τὴ φλογέρα του τὴν ὥρα τῆς ὑπερτάτης θυσίας.

Ἡ Μάνα—ἡ ἐνοσάρκωση τῆς τραγικῆς Πυθίας, ὁ ἄγγελος τοῦ κακοῦ, τοῦ χαλαροῦ, πὸ ἀμειλικτα, ἀλλὰ καὶ μὲ κάποιον πόνον, προστάζει τὸ τί πρέπει νὰ γίνῃ. Ὁ Ἄρχοντας πὸν θυσιάζει τὴν κόρην του, τὴν ἀγαπημένην του Σμαράγδα, γιὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ του. Ὁ Γέρος πὸν, πιστός στίς παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμα, ἀντλεῖ τὶς σοφῆς συμβουλές του ἀπὸ τὴν πείραν τῆς ζωῆς.

Αὐτὰ εἶναι τὰ δρώντα πρόσωπα τῆς τραγωδίας. Καὶ τὸ κυριώτερον ἀπ' ὅλα, τὸ δουδὸ, αὐτὸ πὸν ζητᾷ τὴ θυσίαν, ὁ Ποταμός. Καὶ ἡ θυσία γίνεται καὶ τὸ Γιοφύρι στερεώνεται πάνω στὸ δλόδροσον κορμῆ τῆς πεντάμορφης Ἀρχοντοπούλας.

Ἀπὸ τὰ πὸ ἐμπνευσμένα μέρη τῆς μουσικῆς, πὸν συνολικὰ εἶναι τόσο ἀνθρώπινη καὶ υποβλητικὴ, σημειώνομε τὴ θωάδα Τραγουδιστοῦ καὶ Σμαράγδας, τὴν ἄρταν τοῦ Πρωτομάστορα: «Ἐνα παλάτι Ἀρχοντα, γυρεῖω ἀπὸ τὰ σένα», τὸ ἐρωτικὸ τραγούδι Σμαράγδας—Πρωτομάστορα «Πόσο ἀγαπᾷ τὰ χέρια σου, τὰ κοντιλένια χέρια», αὐτὰ ἀπὸ τὸ πρῶτον μέρος. Ἀπὸ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Τραγουδιστοῦ ὁ θρήνος! «Σμαράγδα, Σμαράγδα, τὰ μάτια

μου τὰ δάκρυα νὰ σταίνουν δὲ μποροῦνε», καὶ ἡ σκηνὴ ὀλόκληρη τοῦ θλιβεροῦ ἀποχωρισμοῦ Σμαράγδας—Πρωτομάστορα.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἔργου ὑπῆρξε ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἱκανοποιητικὴ. Τὸν δυσχερῆ φωνητικὸν ρόλον τοῦ Πρωτομάστορα ἐτραγούδησε μὲ λιτότητα καὶ συγκρατημένον αἰσθημα ὁ συμπαθὴς μας τενόρος Πέτρος Ἐπιτροπάκης. Τὴ Σμαράγδα ὑπεδύθη ἡ Ἀλίκη Βίτσιου—Ἐπιτροπάκη, μὴ ἀπὸ τὶς πὸ ἀρτίες μουσικῶς καταρτισμένες ἑλληνίδες καλλιτέχνιδες, πὸν γνωρίζει νὰ χειρίζεται μὲ πεποιθήσιν τὴν ὀραϊότητα καὶ θερμὴν φωνὴν τῆς.

Ἡ Δίς Ματσούκη στὸ ρόλον τῆς Μάνας κατώρθωσε νὰ ζωντανέψῃ μὲ δραματικότητα τὴν τραγικὴν κ' ἀδυσώπητη Μοῖραν. Ἡ Δίς Βουτυρά στὸ ρόλον τοῦ Τραγουδιστοῦ—τὸν λυρικώτερον ἀπ' ὄλους τοῦ ἔργου—τραγούδησε μὲ πολλὴ τέχνη καὶ αἰσθημα καὶ μᾶς ἔδωσε τὸν χαρακτήρα τοῦ ὄνειροπόλου ὑμνητοῦ τῆς ἀγάπης. Πολὺ καλοὶ οἱ κ. κ. Παπακωνσταντίνου στὸ ρόλον τοῦ Ἀρχοντα καὶ Γιαταγάνας στὸ ρόλον τοῦ Γέρου.

Τὰ μπαλέτα, χάρις στὴν διδασκαλίαν τῆς κ. Βεῖλ, ρυθμικὰ κ' εὐπρόσωπα. Τὰ κόρα ὁμοιογενῆ, σχεδὸν ἄρτια. Ἡ σκηνογραφία τοῦ κ. Κλώνη, καμωμένη μὲ γοστο καὶ ὑποβλητικὴ. Φωτισμός ὑποφερ-

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΙΜΑΣ ΛΟΓΙΚΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΑΡΙΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ

- Ὀίνων Γαλλικῶν Βουργουνδίας — Bouchard
- Chablis, Dry Pouilly Reserve, Chablis 1er 1923
- Pommard 1923, Beaujolais 1923 κ.τ.λ.
- Ὀίνων Chateauneuf-du-Pape
- Clos St Patrice 1926 blanc, Clos du Pape Clement 1923
- Ὀίνων Γαλλικῶν Βορδῶ - Eschenauer
- Graves, Medoc, Grand Vin de Graves Olivier, Barsac
- Margaux, St Estèphe κ.τ.λ.

ΣΑΜΠΑΝΙΕΣ

- Vins Mousseux
- Liqueur C.L.O.C. Δανικῆς προελεύσεως
- Ὀύϊσκι—Κονιάκ
- Carnets de Bridge πολυτελείας καὶ μὴ système Reliure Spirale

ΠΩ ΗΣΙΣ ΧΟΝΔΡΙΚΗ & ΛΙΑΝΙΚΗ

παρὰ τῷ Γεν. Ἀντιπροσώπῳ Ἀδριανοῦ 70, Παλαιὰ Ἀγορὰ — ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΔΙΕΛΟΣ ΤΡΟΥΠΑΚΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΙ
1930
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ
Γ. ΖΑΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Με συνεργάτας τοὺς κορυφαίους σιδηροδρομικοὺς καὶ λογογράφους. Με σκίτσα καὶ εἰκόνες τῶν τοπειῶν διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται ὁ ἑλληνικὸς σιδηρόδρομος.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΕΝΤΟΣ ΟΛΙΓΩΝ ΗΜΕΡΩΝ

ΟΠΤΙΚΟΝ & ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
Δ. ΜΑΡΙΝΑΡΟΥ & Ι. ΜΟΙΡΑΓΙΑ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 22
ΑΘΗΝΑΙ

Ἡλεκτροκίνητοι Μηχαναὶ καὶ εἰδικοὶ Τεχνίται διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπισκευὴν παντὸς εἶδους ὀμματουαλίων

ΦΙΑΜΣ ΚΟΔΑΚΣ ΗΑΥΦ & ΑΓΕΑ

Φωτογραφικὰ μηχαναὶ τῶν οἰκῶν Kodaks-Ica-Zeiss-Goertz Contessa-Nettel. Μαθηματικὰ Ἐργαλεῖα, Οἰνολογικὰ καὶ Χημικὰ ὄργανα. Βαρόμετρα ἀκριβείας ὡς καὶ πάσης φύσεως ἐπιστημονικὰ Ἐργαλεῖα. Φωτογραφικὸν Τμῆμα. Ἐμφανίσεις καὶ ἐκτυπώσεις δλων τῶν εἰδῶν.

τός με τα μέσα που διαθέτουν τα θεάτρα μας.

Τι να γράφει όμως κανείς δια την αρχήσταν; Χάρης στο δαιμόνιο του Μητρόπουλου μπορεί να κη' αδιότακτα κι' ο πιο αίσθητός κριτής 'δτι αναδημιούργησε τον «Πρωτομάστορα». Κάθε μουσική λεπτομέρεια σαν ανάγλυφο μ'αξ δόθηκε και νοιώσαμε και την πιο λεπτή απόχρωση. Πότε δρμητική, πότε γαλήνια, θωπευτική, ή δρχήστρα, χάρης στο Μητρόπουλο, αναδείχθηκε στο ύψος της αποστολής της. Διωχέτευσε σε κάθε δργανο όλη του την ψυχή ο Μητρόπουλος, μ'ια ψυχή που επάλλετο από ένθουσιασμό, από αγάπη για τή δημιουργία του Καλομοίρη.

Έτσι οι παραστάσεις του «Πρωτομάστορα» στάθηκαν ένα μεγάλο ελληνικό μουσικό γεγονός. Το πλήθος που ασφυκτικά κατέκλυσε τή θεάτρο 'Ολύμπια απέδειξε με την προσήλωσή του, με τή χειροκροτήματά του, πώς ξέρει να τιμή τους πρωτεργάτες για τή δημιουργία μ'ιας γνήσιας ελληνικής μουσικής. Και δέν γνωρίζω μεγαλύτερο έπαινο, μεγαλύτερη ικανοποίηση για τόν Καλομοίρη, από τή δάκρυα που αθρόοι κύλησαν από τή μάτια μ'ιας γρηούλας του λαού, τήν ώρα που ή Σμαράγδα σέρνεται, μακρυνά από τόν αγαπημένο της, πρής τήν υπέρτατη θυσία. ΓΕΩΡΓ. Α. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Η έκθεσις Θ. Λαζαρή και των έργων του γλύπτη Δουκά Δούκα. Αλ-

θουσα «Παρνασσός». — Ο κ. Θ. Λαζαρή ζωγραφίζει μ' έναν έμπροσθονισμό ακαδημίας. Βρίσκεται δηλαδή σε μ'ια κοινή, α, όχι κακοφτιαγμένη ψευτιά. Οι επιφανείς έδω διδάσκαλοι του Πολυτεχνείου (Ρολλός, Ίακωβίδης, Βικατος) αυτό του μάθανε. Το τοπίο του λ. χ. σχεδιάζεται στο μουσαμά με μ'ια χρωματολογία τόσο εκδήλωσ κοινή και στατική, όπου ο θεατής δέν ελ'πει παρά χρωματισμένες επιφάνειες, θαλμένες έτσι που να σου λένε πώς έδω πρόκειται για κάποιον κομμάτι από τή φύσι. Συμβατικές άρμονίες χωρίς νόημα και διάθεσι καμμιά. Έκείνο που ελ'πει είναι τή θέμα: δύο καλόγεροι λ. χ. στηριγμένοι στον τοίχο τής άλλης ενός μοναστηριού ή ένα παιδάκι που κάθεται στο σκαμνί, και πολλά άλλα ανάλογα θεάματα, πότε μ' αυτά τή χρώματα και πότε μ' εκείνα. Δέν έχουμε τίποτε περισσότερο να πούμε. 'Αν υπάρχουν δύο επιτυχίες σπουδής «Βούλα» 16 και «Στήν άποροταμά»-30, τί θγαίνει μ' αυτό, έφ' δσον ή αντίληψή του είναι μ'ια καθυστερημένη και φτωχιά ακαδημία; 'Η εκθεσις του άποτελείται ως έπί τή πλειστον από πίνακες που παριστάνουν τοπία τής Λειβαδιάς και τής 'Αττικής. Έλπίζουμε σε μ'ιαν άλλη του εκθεσι να τόν δοθι συγχρονισμένο, τοποθετημένο σε νοήματα ζωγραφικά όχι τήσόν επιπόλαια και κοιτά. Έχει στοιχειά γι' αυτό.

Στήν ίδιαν αίθουσαν του Παρνασσού εκτίθενται και μερικά γλυπτικά έργα του άποθανόντος πρ'ό έτων γλύπτου Δουκά Δούκα: ή «Κέιν» εκτελεσμένο και σε πρ'οντζο και σε πέτρα σκούρα, «Κεφαλή έκατοντούτιδος», ή «'Αμλετ» σπορδή, «κεφαλή γέροντος φιλοσόφου», εκτελεσμένο στο μάρμαρο, και μ'ια σύνθεσι για β-

παιθρο «Νεαρός άτύρος». Νομίζουμε ότι τή κράτος, ή ο δήμος, ή οι κ. κ. φιλότεχνοι και υποστηρικται τής τέχνης που πονούν για τόν τόπο, έχουν υποχρέωσι να αγοράσουν κάποιον έξ αυτών. Θα ένωχύνουν τήν οικογένεια ενός τεχνίτη που επάλαψε τίμα και πέθανε για τή ιδανική και τήν ανάδειξι τής ελληνικής τέχνης. Έξ άλλου δέν εινε ποτέ κατώτερα απ' όσα στηθήκανε κατά καιρούς σε διάφορα σημεία. 'Ατιπροσωπεύουν μ'ια γλυπτικήν αντίληψι δυναμική, πολύ καλύτερη από εκείνην που βλέπουμε στα νεκρικά πέτρινα κατασκευάσματα που φιγουράρουν έως έργα ελληνικής τέχνης στον 'Εθνικόν Κήπο και στο Ζάππειο.

A. Δ.

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Bernart Grasset: Ψυχολογία τής άθανασίας, Librairie Gallimard. Paris έκδοσις εις ήριθυμημένα αντίτυπα, εξηνητημένη.

Ο κ. Grasset δέν είναι μόνον ή διευθυντής και ή ιδιοκτήτης του μεγάλου και γνωστού παρισινού ομώνυμου έκδοτικού Οίκου' είναι συνάμα, συγγραφέας φιλόσοφος, που ακολουθεί πιστά τήν γαλλικήν παράδοσιν των «moralistes» του 18ου αιώνος. Καθώς εκείνοι, γράφει εις μ'ιαν γλώσσαν εύληπτον, ακριβή, άριστοτεχνικήν. Καθώς εκείνοι, βολίζεται επί επιχειρημάτων λογικών, πειστικών.

Με τή πρώτον του βιβλίον «Remarques sur l'action» είχε δώσει δείγματα όρεσίας παρατηρητικότητος και βαθείας πείρας τής ζωής. Το δεύτερόν του essai δέν διαφέρει από τή πρώτον και πάλλεται δλόκληρον από βαθείαν αγάπην πρής τόν πλησίον. 'Ο συγγραφέας του αναλύων

τήν ψυχολογίαν τής άθανασίας εύρίσκει ότι αυτή προέρχεται από τή ένστικτον του ανθρώπου που θέλει, αν είναι δυνατόν, να ζήσῃ και μετά θάνατον. Εθής από τήν πρώτην φράσιν τή πρόβλημα τής επιθυμίας αυτής τίθεται έμπρός μας: «'Ολη ή εξήγησις του ανθρώπου συνίσταται ότι δέν ήμπορεί να παραδεχθῃ τή τέλος». Το να αισθάνεται με άλλα λόγια, τόν έαυτόν του θνητόν, ή άνθρωπος επαναστατεί. 'Η συνείδησις όμως αυτή τής διατηρήσεως και μετά θάνατον δέν προέρχεται, σύμφωνα με τήν θεωρίαν του συγγραφέως, από τήν λογικήν, άλλ' από τή ένστικτον που δέν διαφέρει από εκείνο τών ζώων. 'Η άθανασία λοιπόν δέν είναι τίποτε άλλο παρά ή διατήρησις του κτηνώδους ένστικτου που μ'αξ υπαγορεύει τήν διαίωσιον του είδους.

Ίσως ή θεωρία αυτή φανή παράδοξος. 'Εάν σκεφθώμεν όμως, θα αναγνωρίσωμεν ότι ο κ. Grasset δέν απέχει τής αληθείας. 'Από τής παιδικής του ηλικίας ή άνθρωπος δέν δέχεται εύκολα τήν ιδεάν του θανάτου. Δι' αυτό και τή παιδιά εξ ένστικτου τόν φοβούνται και προσπαθούν πάντοτε, ιδίως τήν νύχτα, να μη φαντάζονται τρομακτικά πράγματα. 'Η λογική δι' αυτά δέν υπάρχει. Τόν έξωτερον κόσμον τόν δέχονται με τήσ αισθήσεσι των. Δι' αυτό και ή θάνατος είναι κάτι απραόδεκτον δια τήν παιδικήν ηλικίαν' πιστεύει εις τήν αιωνιότητα εξ ένστικτου και φοβείται κάθε κίνδυνον. Είναι από τή χαρακτηριστικά σημεία τής παιδικής των αντίληψως. 'Η ανατροπή όμως που κάθε παιδί θα λάβῃ από τούς γονείς του θα τή οδηγήσῃ άργότερα ώστε ν' αποδεχθῃ εις τήν ψυχήν του κατά τρόπον αναπόφευκτον τήν ιδεάν ενός τέλους που δια τόν άνθρωπον είναι ή θάνατος.

'Αλλά και πάλιν κάθε άτομον, και εις

τήν ώριμον αὐτοῦ ηλικίαν, παρά π'ασαν λογικήν σκέψιν, παρά π'αν επιχείρημα πειστικόν, φοβείται τή «τέλος» και προσπαθει δια διάφορον μέσων να μείνῃ άθανάτον. Το κυριώτερον από τή μέσα αυτά είναι ή διαίωσις του είδους.

Αὐτοῦ παίξει σπουδαίον ρόλον τή ένστικτον που δέν είναι τίποτε εἰμῆ ένας παράγων τής φύσεως. Καί ή άνθρωπος εγεννήθη και εργάζεται και ζῆ δι' ώρισμένου σκοπούς τής φύσεως, ή οποία και αυτή διαίωνίζεται και κατά συνέπειαν μένει άθανάτος.

'Από τήν αρχαιότητα ἤδη ή Λουκρήτιος καθόριζε τόν νόμον αὐτόν τής ζωής. «'Αφροδίτη! φωνάζει, όλες οι υπ'αρχεις φλέγονται από τήν επιθυμίαν να σ' ακολουθήσουν παντοῦ όπου τις παρασύρεις!» Οὕτω δια τής ικανοποιήσεως που ζῆται τή ένστικτόν των, οι άνθρωποι εξυπηρετοῦν τούς σκοπούς τής φύσεως. 'Αλλ' εάν τή ένστικτόν των υπακούῃ εις τόν αἰώνιον νόμον, ή λογική των ανθίσταται και φαντάζονται ότι αυτοί είναι ή αρχή και τή τέλος του κόσμου. Έξ ου και ή φόβος του θανάτου. Καί χρειάζεται τότε ή πείρα τής ζωής, μ'ια πείρα μακρά, επώδυνος, δια να διασκεδάσῃ τήν πλάνην των αυτήν. Διά να σωθῇ λοιπόν από τή φθαρτόν του σώματος, ή άνθρωπος ανακάλυψε τήν άθανασίαν, τής οποίας Grasset, είναι ή διαίωσις του είδους. Διά τής σοβαράς αυτής πράξεως ή άνθρωπος δημιουργεί, και ή δημιουργία αυτή είναι ή αληθινός σκοπός τής ζωής ή μάλλον είναι ή δύναμις που ή φύσις ενεπιστεύθη εις κάθε ζωήν, δια τήν πραγματοποίησιν τών εκδηλώσεών της. Δέν ει-

ναι δυνατόν λοιπόν να χωρίσωμεν τή ένστικτον του φυσιολογικού οργανισμού μας που μεταδίδει τήν φλόγα τής ζωής και τήν ανάγκην τής προσωπικότητός μας που αισθάνεται τήν ανάγκην να μείνῃ άθανάτος χάρις ακριβώς εις αυτήν τήν δημιουργία. Έκτός όμως αυτής υπ'αρχει ή δημιουργία ή πνευματική. 'Αλλη εκδήλωσις και αυτή τής ανάγκης που ή άνθρωπος αισθάνεται να παραμείνῃ άθανάτος. 'Ο θρίαμβος τών πνευματικών μας τέκνων συγκρατεί τήν ανάνησιν μας εις τήσ επομένως γενεάς. Οὕτω ή δημιουργία απ' ενός μεν τής σαρκός μας και ή δημιουργία απ' έτερου του πνευμάτός μας οδηγούν εις τήν άθανασίαν.

Διά τήν πρώτην όμως όπως και δια τήν δευτέραν δημιουργίαν απαραίτητος παράγων παρουσιάζεται ή έρωσις. 'Ο έρωσις πρής κάθε πνευματικήν εργασίαν εν τή ύψηλοτέρη αὐτοῦ έννοία όπως και εις κάθε διαίωσιον του είδους. Οὕτω ή άθανασία και ή έρωσις συναντῶνται εις τή αισθημα και εις τήν ανάγκην τής σαρκικής (δπως και τής πνευματικής) δημιουργίας, κατόπιν τής οποίας κάθε ανθρωπίνη υπ'αρχεις εξαφανίζεται δια να ζῆσῃ καλύτερα. Αὐτό δέν ένθυμίζει τόν παλαιόν μῦθον του 'Αδώνθους;

G. A. P.

“Ο ΣΚΥΛΟΣ,”

Τή τέλος του διηγήματος του κ. Ν. 'Αθανασιάδη («'Ο Σκύλος») λόγω έλλείψεως χώρου θα δημοσιευθῇ στο έρχόμενο φύλλο.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3 (ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26 Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειότερων μηχανημάτων και διαθέτον ὅλα τὰ μέσα, αναλαμβάνει κάθε ἐργασίαν με ταχύτητα και καλλιτεχνίαν ἀπαράμιλλον. ΤΙΜΑΙ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗ ΥΙΟΥΝ ΜΑΡ

ΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΝ ΠΟΥ ΞΕΤΡΕΛΛΑΝΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΤΟ ΝΕΟΝ ΦΟΡΔ Εἶναι ἐν ὄχημα οὐσιωδῶς νέον και σύγχρονον, κατασκευασθὲν ὅπως ἀνταποκρίνεται εις τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τής κυκλοφορίας εις εις ὅλας τὰς χώρας. ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΙΠΟΤΕ ΤΟ ΠΑΡΟΜΟΙΟΝ ΩΣ ΤΕΛΕΙΟΝ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗΣ ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ ΕΠΙΒΑΤΙΚΑ — ΦΟΡΤΗΓΑ — ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ “ΑΘΗΝΑ” ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 284

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Ο ΠΕΤΡΟΣ ΚΟΥΡΤΑΝΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ
Φίλτατε κ. Διευθυντά,

Όταν ο Σολωμός το 1828 έπηγε σ' τήν Κέρκυρα κι' άπερρώθηκε σ' τή μελέτη τής τέχνης γιά νά γίνη περισσότερο ώφέλιμος σ' τόν τόπο του, έπειδή «αίσθανότανε θαυσιά τόν πόθο νά ήναι ώφέλιμος» έπως μ'ς γράφει σ' τές σημειώσεις του ο Μάντζαρς, μαζί με τούς εκλεκτούς του φίλους συγκαταλέχτηκε κι' ο Πέτρος Κουρτάνος Καλογεράς, επίλεκτο μέλος τής Κερκυραϊκής κοινωνίας, τού όποιου τό φιλολογικό έργο όχι μόνο τιμά τήν εκθέσασα αυτόν Κέρκυρα, αλλά κι' όλόκληρο τή νεώτερη Ελλάδα.

Με τόν Πολυλά, ο Πέτρος Κουρτάνος Καλογεράς εξέδωκε τά εφθεύρα Έλληνικά κι' Ιταλικά τραγούδια τού Σολωμού πού έδημοσιεύθηκαν στήν Κέρκυρα τό 1859 με τόν τίτλο «Διονυσίου Σολωμού τά εβρισκόμενα» κι' εκληροδότησαν σ' τή φιλολογία μας άξία λόγου έκδοσι. Τό 1860 έδημοσίευσε τήν Άπολογία τού Λαυρεντίου τών Μεδίκων κατά τό κείμενο τού Πέτρου Γιορδάνη κι' ύστερα από λίγα χρόνια εξέδωκε τούς Λαθρεμπόρους τής Καλαβρίας και τήν Προρρησι, ή όποια μάλιστα διδάχτηκε σ' τό Δημοτικό Θέατρο Κερκύρας γιά τούς Κρήτες πρόσφυγες.

Όμοίως έγραψε και πολλούς στίχους σ' τήν Έλληνική κι' Ιταλική γλώσσα άξιους κάθε έπαίνου.

Φρονώ λοιπόν ότι είναι καιρός πιά νά περισυλλεγοθόν σέ τομίδιο τά έργα τού τόσο άδικα λησμονηθέντος Καλογερά, γιά νά γνωρισθί ή φιλολογική άξία τού ποιητή, τιμώντος τά έλληνικά γράμματα, ιδία παρ' ένός τών έπτανησίων λογίων μας καλλίτερον ήμών τά περι αυτού γνωρίζοντος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΡΙΕΛΑΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Τάσσαν Τοιμπούκη: Τό «Άννιά» ελήφθη. Ίσως δημοσιευθί.—**Αντ. Ρήγαν:** Τό σημείωμά σας γιά τόν Μωραϊτίδη στεγνά γραμματολογικό. Σύντομα στοιχεία λεξικού, όχι όμως βιογραφία.—**Φ. Μάρκοβιτς:** Ίπ' αριθ. 63 φύλλον έστάλη.—**Β. Κανέλλον:** Η «Βαρυχειμωνιά» σας πολύ κοινοτυπική και ως ιδέα και ως εκτέλεση.—**Π. Σ. Γ. (Πάτρας):** Η διάθεσή μας απέναντί σας όπως και απέναντι όποιουδήποτε είναι πάντα καλή. Άλλά πητε μας αν έχωμε δίκιο νά χαρακτηρίζωμε παιδική και άνώμη και τήν τελευταία σας γραπτή εκδήλωση όταν γράφατε «χραστά μάτια» και όταν υποστηρίζετε ότι τό άνωτερο αίσθημα αποκλείη τή σαρκική ικανοποίηση. Άλλο πράμα νά μήν σταματά ο άνδρας στό κορμί τής γυναικός, αλλά νά ενδιαφέρεται και ν' ανησυχί γιά τήν ψυχή της, κι' άλλο νά υποστηρίξη άφύσικα πράματα και νά μιλά γιά έρωτα στέν όποιον ή σάρκα δεν θά είχε τό δικό της λόγο νά πη. Γατερα τό αίσθημα πού περιγράφετε όσο κι' αν είναι συμπαθητικό δεν παύει νά είναι άνώριμη παιδική συγκίνηση πού τήν είδατε πολύ έξωτερικά. Όσο γιά τά άλλα

είμαθα πρόθυμοι και τή γνώμη μας νά σας πούμε και νά σας τά έπιστρέψωμε.—**Άλ. Μπαμπίλην (Έδεσσα):** Η «Χωριατοπούλα» σας καθώς και τά άλλα δεν εκρίθησαν δημοσίευσιμα.—**Γ. Ι. Κανελλόπουλον:** Καί ή «Έπιστροφή» και ή «Διασκέδαση» μ'ς φάνηκαν παραδοξολογήματα δίχως τίποτε βαθύτερο και δίχως άλλες ξεχωριστές λογοτεχνικές άρετές.—**Γ. Ακριβόπουλον:** Θά ήταν δική μας πρώτα ικανοποίηση αν μπορούσαμε από τή στήλη αυτή νά μήν πληροφοροθώμε μόνο γιά τήν τύχη τών κομματιών πού στέλλουν στό περιοδικό, αλλά νά δίνουμε μαθήματα. Καταλαβαίνετε όμως και οσις πώς τέτοια προσπάθεια και χρόνο πολύ θά μας έτρωγε και χθόρο, και τό σπουδαιότερο, δεν θά επληροφοροδσε περισσότερα τόν αναγνώστη από όσα τόν πληροφοροδν ή κριτική και γενικά ή μελέτη τών μεγάλων δασκάλων τού στίχου ή τού λόγου, ή έργατικότητα και τό αίσθημα. Όποιος καταφύγη σ' αυτά θά βρή μόνος τό δρόμο του δίχως συνταγές τρίτων πού ούτε γράφονται, ούτε κι' αν γραφοδν μπορεί νά έχουν σοβαρή σημασία. Τό τελευταίο τραγούδι καλύτερο δέσβια από τό προηγούμενο αλλά δεν μ'ς ικανοποιεί άκόμα.—**Ι. Δ. Θεοδορακάκον:** Καί τό «Νύχτα και ζωή» δεν λέει τίποτα. Κοινοτυπία.—**Κ. Γεωργίου:** Η πρωτοχρονιά τής τρελλής» προχειρογράφημα δίχως καμμία άρετή πού νά τό κάνη δημοσίευσιμα.—**Γ. Τσακίρην.** Καί τό δικό σας είναι μία πρόχειρη έντύπωση πού κάθε άλλο είναι παρά διήγημα.—**Ευστάθιον Κακούρην.** Η σάτυρα είναι πολύ δύσκολο πράμα όταν πρόκειται γιά πρόσωπα και πράγματα πού βλέπομε κάθε μέρα. Σκεφθήτε τι είναι όταν πρόσωπα τής σάτυρας είναι ο θεός και οι περί αυτόν. Δεν νομίζομε ότι πετύχατε.—**Κλ. Μιμίκον.** Τό «Λαμά Σαβαθθανί» ίσως δημοσιευθί άργότερα. Η «Σαφρώ» δεν μ'ς ικανοποιεί, όπως και τό «Παραμύθι».—**Νίκον Μπούραν.** Μετάφρασις ελήφθη, θά σας άπαντήσωμεν προσεχώς.—**Κ. Κаланτζήν.** Καί τά τρία νεώτερα δεν διαφέρου από τά προηγούμενα.—**Μτ. Χι.** Οι μεταφράσεις επιτυχημένες. Μπορείτε νά σταίτετε ότι θέλετε γιά ξένους ποιητάς. Γιατί όμως δεν γράφατε μελέτες γιά έλληνες;—**Γρσιμα.** Τό «Κουνέλι» θά δημοσιευθί άργότερα.—**Πιπίτσαν Κουμανταρέα.** Ψραιότατα και τά δύο. Στείτε μας κι' άλλα.—**Α. Βάσην.** Θά προτιμούσαμε στίς μεταφράσεις στίχων και τό μέτρο νά τηρήται και όπν υπάρχει και ή όμοιοκαταληξία. Οι ελεύθερες μεταφράσεις ποτέ δεν αποδίδου τή μουσικότητα τού μέτρου, όσο δήποτε και αν κρατηθί κάποιος ρυθμός.—**Δημοσθ Μιραγιτίσην.** Ο «Φονιάς» δεν εκρίθη δημοσίευσιμα.—**Π. Σβάραν.** Τό έργο τού φίλου σας μετριώτατο.—**Ν. Λάιον.** Τό διήγημά σας θά κριθί με τήν σειράν του.—**Γιαπότην Μυστηρίου.** Δεν λένε τίποτε οι στίχοι σας.—**Νίκον Πασιάν.** Άπό τά τραγούδια σας δεν λείπει τό αίσθημα και ένας καλός χειρισμός τής γλώσσας. Έχουν πού και πού τεχνικά ψεγάδια και γι' αυτό θά ξεχωρίσωμε μερικά γιά δημοσίευση.—**Πέτρον Φαραγιώτην.** Κρατούμε τό σημείωμά σας γι' άργότερα.—**Νώνταν Ανδρικόπουλον,** φοιτητήν. Φύλλα έστάλησαν.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,

ΔΕΜΕΝΟΙ ΟΙ ΤΟΜΟΙ

A. B. Γ. Δ. ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΛΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΔΡΑΧ. 100 ΕΚΑΣΤΟΣ

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΜΑΓΕΡ 29

Η Ουλίτις
θεραπεύεται με τό
ΣΑΝΟΣΥΛ

Έκφυλοφόρησαν
τά
Διηγήματα
του

ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ
ΚΑΪΜΟΙ ΣΤΟ
ΓΡΙΠΟΝΗΣΙ

ΑΟΝ ΒΡΑΒΕΙΟΝ

“ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ,,

Πορτρλίτο: ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Εικόνες: Ε. ΦΡΑΓΚΟΥΛΙΔΗ

Ευλογγραφίες: Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΔΡΧ. 35

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΑΡΧΑΙΤΕΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και Άποθεματικά Δρ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῆ 30ῆ Ἰουνίου 1929) > 6.250.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Η Έθνική Τράπεζα τής Ελλάδος εκτελεί πάσης φύσεως τραπεζικάς εργασίας εις τό έσωτερικόν και τό έξωτερικόν υπό εξαίρετικώς συμφέροντας όρους.
Λέχεται καταθέσεις (εις πρώτην ζήτησιν, επί προθεσμία και ταμειυτηρίου) εις δραχμάς και ξένα νομίσματα με λίαν ευνοϊκά έπιτόκια.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΛΙΑΓΡΟΥ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1928

Ό,τι χρειάζεται ένας
άνδρας με μηνιαίας δόσεις.

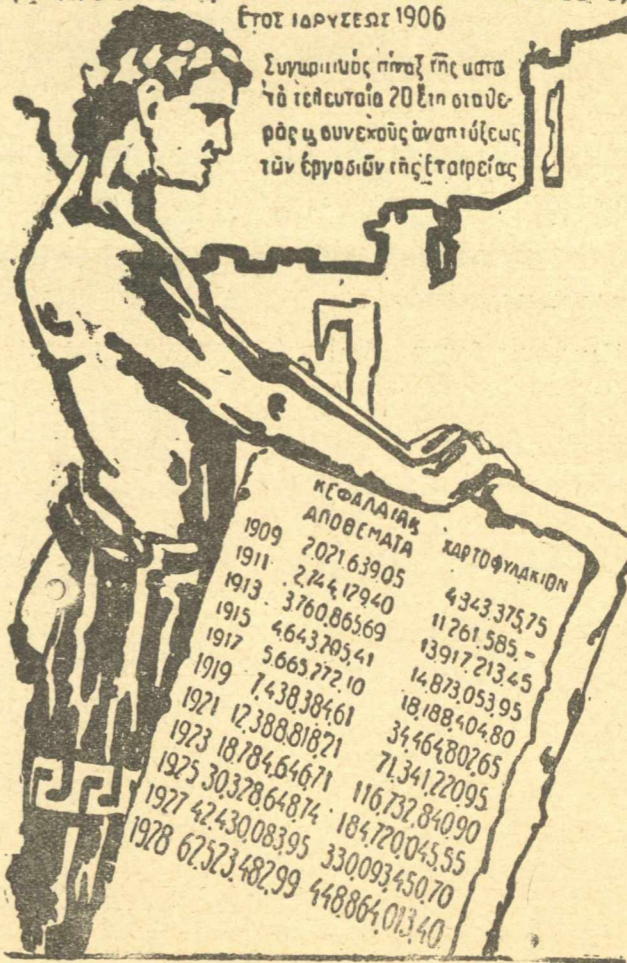
Υφάσματα, ένδυμα-
σίας, άνδρικά είδη κ.λ.π.
Οικόπεδα εν Ήρα-
κλειώ Άττικής.

Χρηματοκιβώτια Røele
με μηνιαίας δόσεις.

Ό πρώτος οίκος ο έ-
φαρμόσας συστηματικώς
τήν πώλησιν επί πιστώσει.

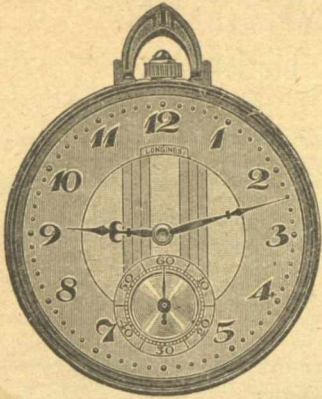
28 ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 28 ΑΘΗΝΑΙ

Η ΑΝΑΤΟΛΗ,
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΖΩΗΣ)
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1906

Συμφωνησέν οπωσδήποτε
τό τελευταίο 20 έτη οιασ-
δήποτε συνεικόμης άνσπιόξεις
των εργασιών τής εταιρείας

Table with 2 columns: Year (1909-1927) and Amount (Capital and Reserves). Values range from 202163905 to 6232348299.

MONTRES
DE HAUTE PRECISION
LONGINES
10 GRANDS PRIX
506 PRIX D' OBSERVATOIRES
REPRÉSENTANTS **P. ZENÉTOS FRÈRES** ATHÈNES

ΧΙΟΝΙΣΤΡΕΣ
ΠΡΟΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΟΝΤΑΙ ΑΣΦΑΛΩΣ
ΜΕ ΤΟ
ΕΥΓΑΛΑΝ
Frostsalbe
Wortzeichen gesch
ΕΥΓΚΑΛΑΝ
ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ Φ. ΜΑΡΧ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ 7 ΑΘΗΝΑΙ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ Ι. ΜΠΙΤΣΟΣ ΕΡΜΟΥ 21 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΚΑΙ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ
ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — ΣΤΑΔΙΟΥ 33
— (Χημικά λιπάσματα, άλλα
και σύνθετα. Όξέα έν γέ-
νει. Γεωργικά φάρμακα, βα-
λουργεία λευκής και πρασί-
νης ύαλου. Υελοπίνακες). —
ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ
Διά 3 μήνας 8 ο)ο
Δι' 6 > 8 1)2 ο)ο και
Δι' 1 έτος 9 ο)ο
**ΕΙΣ ΛΙΡΑΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΔΟΛ-
ΛΑΡΙΑ ΚΑΙ ΧΡΥΣΟΝ :**
Διά 3 μήνας 7 ο)ο
Δι' 6 > 7 1)2 ο)ο και
Δι' 1 έτος 8 ο)ο

ΚΟΥΒΑΡΙΣΤΡΑΙ ΛΕΟΝΤΟΣ

ΠΟΙΟΤΗΣ ΑΡΙΣΤΗ - ΤΙΜΗ ΕΥΘΗΝΗ

Δυναμομετρικώς εξετασθείσαι υπό τής Έπιτροπής Προμηθειών
άπεδείχθησαν άνώτεροι και αύτών τών Coats, προτιμηθείσαι και
εις τούς 3 τελευταίους διαγωνισμούς.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΚΛΩΣΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ Ι. ΡΗΓΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΡΟΜΒΗΣ 22 ΑΘΗΝΑΙ

ΑΠΟΘΗΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ